

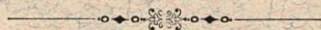
J. L. RONEBERGIN

SUORASANAISIA

RUNOELMIA.

Suomensi

ATTO S.

PORVOOSSA 1884.

G. L. SÖDERSTRÖM, KUSTANTAJA.

Hinta: 2 mk.

J. L. RONEBERGIN

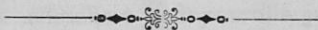
SUORASANAISIA

RUNOELMIA

Suomensi

AATTO S. *S. Sjöman*

PORVOOSSA 1884.

G. L. SÖDERSTRÖM, KUSTANTAJA.

J. L. RÖNBERG

STORASÄMMA

RENOUILLIA

PORVOOSSA 1884.

G. L. SÖDERSTRÖM'IN KIRJAPAINOSSA.

Joulunaatto luotsinmajassa.

Metsästysinnoissamme olimme liian kauan viipyneet saaristossa, niin että vastatuuli ja myrsky sitte suureksi mielipahaksemme estivät meitä pääsemästä kotiimme kaupunkiin ennen joulunaatto-iltaa, niinkuin tietysti olimme aikoneet. Tuuli meitä kuljetteli koko illan aavalla merellä semmoisessa ilmassa, joka olisi ollut vaarallinen suuremmallekin veneelle, kuin meillä oli, ja erittäin ikävä, joll'ei yksi mies joukossamme olisi iloisuudellaan ja kertomuksillaan osannut jonkin verran haihduttaa tyytymättömyyttämme.

Hän oli ulkomaalainen kapteeni, jonka oma laiva oli jäänyt talveksi meidän satamaamme. Häntä viehätti vähemmin kuin meitä muita aatto-illan viettäminen mantereella, sillä hänellä ei ollut ketään sukulaisia, jotka olisivat häntä odotelleet joulupuurolle ja -tortulle. Sitä paitsi oli hän, mitä me muut emme olleet, ihan karais-
tunut kaikkea tuulta, kylmää ja vettä vastaan, niin että hän, istuessaan tuossa oman veneensä perässä, tuskin olisi viitsinyt kumartua, vaikka päälakensa olisi joka aallon harjalta kuuhun koskenut.

Purjehduksemme ei kumminkaan ollut vähääkään hupaisa. Me luovimme, laskien aina puolen tai kolme-

neljättäosaa peninkulmaa edestakaisin, mutta pääsemättä hiukkaistakaan etemmäksi, sillä ankarat laineet painoivat aina saman verran alaspäin, kuin purjeet vetivät kohti kaupunkia. Vihdoin luovuimme mantereelle pääsemisen toivosta kokonaan ja päätimme laskea yöksi Luotsinsaa-
relle, eräälle jyrkälle, kuusia kasvavalle meren kalliolle, saadaksemme suojaa siellä olevasta luotsien majasta. Matkan päässä pilkutti tuli sen ikkunasta, ja iloinen kapteeni laski veneen kiittämään sitä kohti hyvässä tuulessa.

„Kyllä nyt, hyvät herrat,“ virkkoi hän, ottaen hyvän kulauksen kylmää punssia, „voi sanoa, että meillä on aimo tuuli. Ja kumminkin oli silloin yhtä hyvä, joll’ei paljoa parempikin, kun minä neljä-, viisivuotiaana poika-ressuna ihan yksinäni purjehdin merellä. En ole vielä kertonut, että minun on ihan toisin kuin ihmislasten tavallisesti, sillä minä paremmin tiedän, mihinkä päin minun on luoviminen maailmassa, kuin sen, mistä olen tullut. Vaan samapa se. Kun olin noin viiden vuoden vanha — ja siitä pitäisi nyt olla noin kolmekymmentä vuotta, on minulle sanottu — olin eräänä yönä ulkona aavalla merellä niinkuin nytkin; se vaan erotusta, että silloin olin tuuliajolla, vaan nyt on kaksi eheätä purjetta ylhäällä, ja että silloin olin kylmästä kankeana, vaan nyt tuntuu lämmintä pikkuvarpaassakin. Hyvin vähän tuon ensi retkeni yksityisseikkoja muistan; mutta se pysyy mielessäni, että minut jätettiin yksinäni myrskyisen meren keskeen kalliolle ja että minä tahdoin päästä niiden jäljestä, jotka minut hylkäsivät. Pilkkonen pimeä oli silloin, niinkuin nytkin, ja kun koetin soutaa, riisti ensi aalto aivot käsistäni. Miten kauan tuuli minua sillä lailla kuljetteli, en tiedä; mutta

vihdoin jouduin hyvien ihmisten ilmoille. Niinkuin siis, hyvät herrat, näette, tiedän tuskin paremmin kuin Adamaan, oliko minulla vanhempia vai ei. Ne, jotka olivat korjanneet minut ja saattaneet henkiin, olivat toimitaan salapurjehtijoita, vaan muuten varakkaita talonpoikia. Heidän luonansa elin ja olin osallisena heidän retkissään, kunnes parta alkoi kasvaa, ja silloin läksin merille erään kauppalaivurin mukana ja tulin rehelliseksi mieheksi. — Kas niin, keksi ulos, pitäkää vastaan! — Luulenpa, että paholainen näyttää minulle tietä kaikkien näiden kivien välitse.“

Vene oli lepattavin purjein lahdelmassa kallioiden suojassa; aljettiin oikoa kankeita jäseniä, haukoteltiin ja pudistettiin kylmä ruumiista. Kapteeni ja kaksi merimiestä jäivät venettä asettelemaan; me muut mennä kompuroimme lämpimään tupaan.

Siellä oli joulu-ilo paraillaan. Iso valkea räiski takassa, valaisten huonetta, jossa lisäksi paloi pöydällä vielä yksi monihaaraainen ja muutamia tavallisia kynttilöitä. Seinät olivat täynnä verkkoja ja muita kalastusneuvoja; nurkkaan olivat valkoiset vuohet ja kilit koutuneet.

Asujamina oli tuvassa hyvin vanha mummo, joka pöydän päässä istuen laulaa hyräili virsikirjasta, keskiikäinen mies vaimoineen ja viisi lasta, joista neljä piti kimakoita soittajaisia savikukoilla ja viides eli vanhin säesti rämisevällä puutorvella.

Kun astuimme tupaan, nousi isä ylös, polkasi jalkaa rähiseville lapsille ja nyykäytti ystävällisesti ja suoraan päätään meille tervehdykseksi.

Mummo laski kirjansa pöydälle, otti lasit päästään ja katseli meitä tarkasti. „Mistä olette te, hyvät vieraat?“

sanoi hän; „eikö teillä ole kotia joulunaattonakaan vai onko laiva tavaroineen meressä? Mutta ettepä ole ampuneet hätälaukausta luotsien tiedoksi; lempo vieköön, ette olekaan.“

Niin sanoen sylkäsi hän ryppyisiin hyppysiinsä, sieppasi karren kynttilästä, nousi ylös ja valasi hyvin likeltä kasvojamme. „Vai niin,“ jatkoi hän, „mutta kyläpä jäniksen pitää olla kelvottoman valkoinen, että sitä viitsitään ajella näin myöhään joulunaaton iltana. Voipihan katsoa, mitä nyt saamme syötäväksi teille kaikille. Silakoita täällä kyllä on, Jumalan kiitos! ja Anna saa vähän paremmin puristella vuohien nisiä; mutta puuroa ei teille täällä kukaan rupea keittämään keskellä yötä.“

Sekä mummo että molemmat toisetkin saatiin kohta rauhoittumaan ruokapuhistaan. Me riisuimme yltämme turkit, otimme lämmitykseksemme punssikupit, jotka tervetuliaisiksi tarjottiin hyvästä sydämestä isäntävällekin ja heidän puoleltaan vielä paremmalla halulla tyhjennettiin. Kohta perehdyimme lämpimään tupaan ja aloimme voida siinä vallan hyvin. Vanhus valmistelihe toimittamaan meille makuusijoja ja kiirehti vuohien lypsämistä, kun satunnainen tapaus keskeytti hänen puuhansa ja sai aikaan seureauksia, joita emme osanneet aavistaakaan.

Veneesen jäänyt kapteeni oli vihdoinkin saanut kaikki järjestykseen, käärintä kokoon purjeet, sitonut kiinni veneen, lähettänyt tavarat tupaan ja oli sanalla sanoen valmis viipymään yönsä saarella. Ennenkuin hän astui lämpimään tupaan pyssyineen, muisti hän, paremmin kuin me, ampua pois panoksen. Se laukaus se vaikutti emännän puuhissa käännöksen.

Vanhus kuuli pamauksen ja päästi välinpitämättö-

mästi kädestään haahkan-untuvaisen tyynyn. „Kuulitteko,“ kysyi hän peljästyneellä äänellä, „kuulitteko pamausta? Niinpä Jumala armahtakoon Junoa, joka ei malttanut jäädä talveksi Norjaan, vaan läksi kolisemaan salakareihin tähän aikaan vuodesta. Mene vesille, poika, ja pidä hyvästi luodetta kohti, että saat tuulta; me kyllä katsomme lapsia, älä niistä huoli; mutta jouduhan!“

Nuoremmat korvat kuin mummon voivat helposti huomata hänen erehdyksensä. Hänen nelikymmen-vuotias „poikansa“ keskeytti hymyillen hänen kiirehtimissensä, sanoen puoleksi ujostellen, puoleksi sääliväisesti: „Aina teidän korvissanne kummittelee, hyvä äiti; ja pamauksia varmaankin olette kuulevinanne, jos kärpänen pyrähtää haudallanne, kun kerran joudutte sinne lepoonne. Mutta jos oikein arvaan, oli se vaan jäniksenurma, jota joku herroista tyhjensi tämän saaren rannalla, eikä Junon kuusinaulaisen tykin ääni.“

„Niin, niin,“ sanoi vanhus, „ainahan nuoret ovat olevinaan viisaat; mutta en minä ole hullu enkä mielettömistä vanhemmista syntynyt. Jumala mua auttaakoon, mutta joulunaaton ilta, muiden ilohetki, on minun murheaattoni; en minä sitä saa paremmaksi, ja mitäpä voin minä, heikko nainen, tehdä? Mutta istuutukaahan tähän takkavalkean eteen, hyvät vieraat, niin kerron teille, mitä heikko nainen teki ja mitä hän siitä palkakseen sai.“

Me niin teimme, kuin mummo pyysi. Laivamiehemme ja nuori emäntä laittoivat illallista, lämmitellen meidän kylmiä eväitämme, ja mummo alkoi:

„Pitempi aika siitä jo on kulunut, kuin moni teistä, hyvät vieraat, muistaa, jos oikein osaan arvata kasvoistanne, kun minä erään tämmöisen joulunaaton iltana

olin yksinäni tässä tuvassa. Saatanpa kyllä sanoa: yksinäni, sillä molemmat poikani, jotka juoksentelivat ympärillä tupaa, tarvitsivat enemmän itse apua, kuin kykenivät minua auttamaan. Meri oli auki niinkuin nyt, ja vaikka nytkin kuuluu viheltävän nurkissa, on tämä tuuli kuitenkin vaan kuin ihmisen hengitystä silloiseen myrskyyn verraten. Me emme odottaneet yhtään venettä kotiin, ja mieheni läksi jo aikaisin kumppaniensa kanssa kaupunkiin, mennäkseen jouluaamuna kirkkoon ja ehkäpä myöskin saadakseen aatto-iltansa hauskemmaksikin, kuin täällä olisi käynyt päinsä. Mutta silloin olin punakampi poskiltani kuin nyt, ja rohkeutta minulla oli niin paljon, että se kyllä naiselle riitti. Minä istuin lukien virsikirjaani, niinkuin nytkin teidän tullessanne tupaan, ja lapset olivat juuri saaneet illallisensa ja leikkivät pikkukapineillaan, joita olivat saaneet joululahjoiksi. Vanhempi, joka silloin oli kymmenvuotinen, vaan nyt on vanha ja viisas, purjehti kaarnalaivallaan pitkin tuvanlattiaa; nuorempi oli saanut veneekseen kalalaudan ja iloitsi siitä sekä lasisista helmistä, jotka mieheni oli lahjoittanut minulle ja jotka siksi illaksi panin pojalle kaulaan. Meidän siinä niin iloitessa kuului äkisti mereltä hätälaukaus. Jumala on antava minulle anteeksi sen, mitä väärin lienen tehnyt; mutta ei se minusta näyttänyt vääryydeltä. Vanhemman pojan otin mukaani pitämään etupurjeen nuoria, päästin veneen ja läksin merelle. Nuorempi tuli jäljestä rannalle, minä käskin häntä menemään tupaan; mutta hän pysyi paikallaan, itki ja huusi minua, kunnes ääntä ei enää kuulunut tuuleen ja merenkuuhuun. Päästyäni karien kohdalle näin tulta laivasta, joka laski pimeässä suorastaan pohjoiseen päin kareja kohti, niin että näytti siltä, kuin ei se koskaan

ennen olisi käynyt meidän satamassamme. Minä ehdin ajoissa sinne, sain peräsimen käännetyksi alle tuulen ja laiva sukelsi kuin lohi karien ja kuohujen vieritse ja niinpä minä, vaikka olinkin vaan nainen, ilokseni vein vanhan Aadolf-herran suuren laivan eheänä satamaan. Ja ilollapa kyllä sitä iltaa muistelisin niin kauan, kuin elän, jos kaikki olisi kotona ollut, niinkuin olla olisi pitänyt. Kello oli neljä aamua, kun astuin jälleen tähän tupaan; minä toivoin saavani lepoa, mutta olipa se lepo pahempaa kuin äskeinen työ. Nuorempi poika oli poissa. Minä etsin häntä, lyhty kädessä, näiltä kallioiltamme koko yön ja huutelin häntä nimeltään kovemmin kuin myrskyn pauhu; mutta etsimiseni ja huutamiseni olivat yhtä turhaa, kuin olisin ollut meren pohjassa. Päivän koittaessa näin tyhjänä patsaan, johon toinen veneemme oli ollut sidottuna; en ole sen päivän perästä nähnyt venettä enkä poikaa, ja vene kyllä oli kullan arvoinen, mutta poika oli minusta rakkaampi kuin oma henkeni.“

Vanhus vaikenä ja hyrähti itkuun. Kapteeni oli tullut tupaan hänen kertoessaan, mutta näytti tuskin huomaavan, mistä puhe oli. Sen sijaan hän tarkkaan katseli seiniä, tuvanlakea ja koko tupaa kaikkine kaluineen, mutta varsinkin vanhaa kalalautaa, joka riippui naulassa uunin luona. Se oli keskeltä melkein rikki kulunut, vaan kummassakin päässä oli muutamia jotenkin hyvin säilyneitä koristuksia.

Kun mummo lopetti puheensa, nousi kapteeni ylös, astui hänen eteensä, tempasi auki nuttunsa ja liivinsä, otti esiin lasiset helmet ja laski ne mummon polvelle.

Vanhus katseli niitä hetkisen, katsahti sitte kummastuen ylös kapteeniin. Samassa hän jo nousi seisomaankin, kiersi käsivartensa hänen kaulaansa ja itkeä

tihutti sanaakaan virkkamatta. Kun hän sitte kohotti jälleen päänsä, loisti ilo kasvojen rypyistä.

„Ja noin isäsi näköinen, kuin olisi hän itse tässä ihan elävänä!“ virkkoi hän sitte, „paljoa kauniimpi vaan häntä. Jumala sua suojelkoon, vallatoija; kuka käski sinun lentää yksinäsi merelle? Oliko se sinulle sopiva ilma? Mutta olinpa minäkin aika töllö, kun en sitonut sinua kiinni sängyn jalkaan, niin olisitpa saanutkin pyysyä kotona. Jumalan kiitos! nyt voin kuolla rauhassa, eikä kukaan ole kysyvä haudallani, mihinkä olen lapseni saattanut!“

Meidän kummastuksemme lukija kyllä arvaa. Tämä joulunaaton ilta, joka oli tulemaisillaan meille hyvinkin ikäväksi, muuttui siten iloisemmaksi kuin moni muu.

Salapurjehtija.

Kuvaus mereltä.

Vaikkeata kun olisi mukavissa asunnoissa, joissa hyvät lukijat varmaankin elelette, kyllin elävästi kuvailla seutua, jossa tämän kertomuksemme yksityisasiat tapahtuvat, täytyy meidän vaivata teitä lähtemään vähäksi ajaksi Pohjolan kolkolle merenseljälle, jolle lokakuun ilta juuri on levittänyt kylmänsä ja pimeytensä ja jonka lyhytaikaista tyyntä vähitellen kasvava laineiden kuohu ja taivaan rannassa hiipivä, musta, yötäkin synkempi pilvi sanovat epävarmaksi kumppaniksi.

Ainoa jonkin verran kiintonainen paikka, jossa koko tuolla laajalla ulapalla saattaa hiukan levähtää, on pieni, kanneton purjevene, jonka kummassakin päässä kajuutta-maja tarjoaa suojaa meren kylmiä hengähdyksiä vastaan. Puomipurje tiukalle vedettynä kulkee se juuri rannalta päin ulommaksi ja jotenkin hyvin selvittelee keulapuolta vasten läiskyviä laineita, vaikka tuuli onkin huononlainen. Sille, joka vaan on tutustunut maihin ja tottunut rakastamaan manteren monenlaisia ylellisyyksiä, jotka paremmin osoittavat ulkonaista komeutta kuin sisällistä kuntoa, kun näet niiden enemmän tai vähemmän tarkoituksenmukainen muoto harvoin saa olla

ihmisen tärkeimpien asiain ohjaajana, sille ei tämä pieni pursi kykene näyttelemään mitään miellyttäviä puolia. Mutta merimies, kun kerran saa jalkansa veneeseen, heti huomaa ne epäsuotuisat puolet, joita vastaan sen on taisteleva, ja hänen on aluksessa hyvä olla, kun tuntee, miten tarkka, kevyt ja vakava sen kulku on. Tarvitsematta turvautua pumpunvarren nenässä riippuvan, pienen lyhdin valoon voi hän paikalla taata, että itse vene on kunnollinen, että suurten purjeiden laajuus on paraiksi arvattu, ja ennen kaikkea, että se käsi, joka perää pitää, on varsin taitava.

Tämäpa tottunut perämies se vaan yksin onkin aluksessa näkyvissä. Hän on lyhyt, vaan vahvahartioinen, harmaapäinen mies, jonka voimakkaan vartalon tukevuutta vielä lisää paksu nattu ja jolla, jos saamme jotakin arvata hänen muotonsa jyrkän-näköisyydestä, on itsepäinen kallo punaisessa huopalakissaan. Muu veneväki, jona tavallisesti on kaksi apumiestä purjeiden hoitoa varten, makaa ihan rauhassa etukojussaan. Sekä tuo apulaisten virkavapaus että vanhuksen oma katse, joka jo puolittain etsiskelevästi lentelee edestakaisin, näyttää osoittavan, ett'ei alus juuri kohta aio kääntyä.

Ja nyt, kun lukija kiirehtii kotiin odottelemaan kertomusta sillä seudulla, johon hän juuri tutustui, kohta tapahtuvista asioista, lienee muutamien sivuseikkojen kuvaus tervetullut huvitus paluumatkan yksitoikkoisuudessa, varsinkin kun nuo sivuseikat jotenkin likeisesti koskevat itse pääasiaan.

Satama, josta veneemme juuri oli loitonnut parin tunninmatkan päähän merelle, oli erään pienen rantakaupungin. Kaupunki oli tuttu vilkkaasta kaupastaan, vaikka kyllä se kuuluisuus enemmän perustuikin entisiin

tarinoihin kuin todellisuuteen. Ennen aikaan se kyllä varusteli suuren joukon laivoja, jotka sekä oman maan kelpo tuotteita että ulkomaisia kuormia kuljettaen kävivät kaikki purjeväylät ja toivat kotiin Välimeren rannoilta täytensä raskaita suoloja taikkapa palasivat välis- tä tyhjinäänkin, milloin olivat jossakin lähisatamassa myöneet pitkien matkojen takaa tuodut hyvät kantamuksensa. Semmoisten laivojen sijassa näki nyt sataman täynnä kuunareja ja pieniä priki-veneitä, jotka kevein purjein purjehtivat kesillä ja joilla monestikin oli suuremmin summin, kuin todellinen kantamuksensa, mukana setelejä ja muuta luottamusta, tuodakseen niillä ulkomaa- laisten rihkamia ja koruja. Kun sitä kauppaa näytti soveltuvan käydä oman yksityisen kukkaronkin eduksi ja kun se sitä paitsi joutui huonoon sopuun lain ja asetusten kanssa, niin luonnollisestihan siitä kehittyi varsinainen salakauppa, joka muodostui kaikissa pikku osissaan vähitellen sitä täydellisemmäksi, mitä enemmän se ulkoapäin kärsi vastustusta ja vanhinkoa. Niinpä olivat esteiden mukana keinotkin kasvaneet moninkertaisimiksi mutkiksi, ja kun tuota laitonta keinottelemista lakkaamatta harjoitettiin, voi siitä päättää, että se, vaikka vahinkojakin sattui vähäväliä, kumminkin lienee tuottanut voittoa noille yksityisille purjehtijoille.

Niistä keinoista, joilla koetettiin kiertää asetuksia ja karttaa niiden valvojia, ei suinkaan ollut vähimpänä tavarain kätkeminen saariston piilopaikkoihin. Pienet, aseelliset alukset, joille oli uskottu rannan vartioiminen, pysyivät päivillä ulompana rannasta, menemättä kumminkaan varsin kauaksi merelle, ja osan yöstä viettivät enimmiten maan lähellä jonkun ahtaan lahden suojassa,

jossa jokin torpantupa tai muu talo soi purjehtijoille parempaa turvaa ja lämpimämpää lepoa kuin oma pursi.

Kun jokin laiva, jossa oli kiellettyä tavaraa, saapui kotitienoille, pysyttelihe se päivän ajan aukealla merellä, vaan illan tullen vedettiin kaikki purjeet tuuleen ja laskettiin lähelle maata. Siinä luovittiin pitkin rantaa yön kuluessa, pitäen tarkka vaari siitä, miten kauan pimeätä saattoi kestää, ja vastassa oli siellä tavallisesti aina joku salapurjehtija; vaihdettuaan laivan kanssa ymmärrettäviä merkkejä, laske se veneensä viereen ja kevensi suurempaa kumppaniaan epäluulon alaisesta kuormasta, jonka tila sen sivulautojen välissä ei ollut varsin turvallinen.

Nämä kielletyn tavaran kuljettajat eli salapurjehtijat olivat paraastaan kalastajia, rohkeata, uskaliaista ja luotettavaa väkeä, jotka, asuen saaristossa merenpuolisilla luodoilla, tunsivat joka kiven merestä, tunkeutuivat joka paikkaan ja olivat yhtä uutterat kätkemään ja vartioimaan heille uskottua tavaraa kuin rehelliset toimittamaan sen takaisin omistajalleen, milloin vaan sattui sopivaa tilaisuutta kuljettaa sitä rannikon piilopaikoista kauppiaan tavara-aittaan kaupunkiin. — Ja nyt tulee tunnustaa, että lukija äsken saatettiin tutustumaan juuri tuommoiseen salapurjehtijaan.

Musta pilvi oli jo noussut korkeammalle tuulen puolella, tuuli täytti yhä paremmin purjetta, pimeys sake ni ja ensimmäiset kylmät, rakeensekaiset sadepisarat puto sivat raskaasti veneesen. Vanha tuttumme puristi peräsimen vartta lujemmin kylkeään vasten, otti nuttunsa povitaskusta pienen 'matin' ja piti yksinäisyydessään sitä hyvän aikaa kallellansa suutaan vasten. Tuskin ehti hän pistää mattinsa takaisin entiseen talletuspaikkaan,

kun häntä äkkiä hämmästytti eräs tuttavaseura, joka ei suinkaan ollut suosituimpia. Iskuhaka pudota jymähti ihan hänen viereensä, kulki vähän matkaa kolisten pitkin veneen parrasta ja tarttui kiinni. Samassa putosi toinenkin etemmäksi etupuolelle, vene seisattui jyhmettäen ja valloilleen päässeet purjeet alkoivat lepattaa.

Kuultuansa koukun putoamisen arvasi vanhus heti, ketä hänen oli vieraisille-tulosta kiittäminen ja tarpeetonta viivytkiä välttääkseen koki siis sekä peräsimen että käsivoimien avulla päästä ottamasta vastaan noita tunkeilevia vieraita. Vaan huomattuaan mahdottomaksi pujahtaa kynsistä, heitti hän purjenuorat irralleen ja välinpitämättömän-näköisenä odotteli asiansa selvittämisen vuoroa.

„Mist' on vene ja mit' on lastina?“ huusi ääni tulliveneestä, sillä semmoinen vieras se oli tuo py säyttjä.

„Saarista on, herra luutnantti, ja vähä tervavettä pohjalla“, vastasi peräsimensä luota vanhus puolittain leikillisellä, puolittain tyhmän-tapaisella äänellä; „mutta antakaa toki vetää veneet likemmä, ett'emme kolistele pois laitoja toisiltamme, ja selvitkäämme sitte kohta eroon, sillä tuuli on paraanmoinen, ja minulla on vielä pitkä matka tän' yönä.“

„Matkasi saattaa olla sekä lyhyt että pitkä, vanha veitikka“, tiuskasi tullimies, viitaten samassa erästä apumiestensä menemään vanhuksen veneeseen, „sillä kylläpä arvaan, että tiesi vie likimmän luovija-laivan luo, joka voisi vierettää joitakuuta rommitynnyrejä tuohon sinun heittiölaivaasi tervaveden maustimeksi. Mutta kylläpä sinulle silloin lähetän raskaan kuulan vedenrajaan, olepa sitte missä hyvänsä; ja jos pääset eheänä kruunun ve-

neen kynsistä, kun kerran osun kannuksillesi, niin saatpa toden totta sinä ja vielä perillisesikin olla vapaita salapurjehtijoita minun alueellani.“

„Toivoakseni ei niin käy, armollinen herra,“ vastasi vanhus, „ja Jumala varjelkoon minua vanhoillani tule-masta semmoiseksi juomaratiksi, että kävisin kuolemaan kuin pohjoisten saarien laivapoika. Pojan näet sanotaan kuljettaneen veneessään kahta rommitynnyriä ja joutuneen kruununveneeseen tienoille. Hänellä ei liene ollut halua pysähtyä, ja niin sai hän kuulan yht'aikaa veneen-sä ja rommitynnyrinsä läpi, että sai hukkoa Englannin punssiin, jota 'groggiksi' sanotaan.“

Sydämmellinen nauru kajahti tulliveneen joka nurkasta, hajoittaen hetkiseksi vakavuuden, jota siihen asti oli kestänyt.

„No“, virkkoi vanhus, kun tarkastaja lopetti työn-sä ja hyppäsi omaan veneesensä, viitaten, ett'ei mitään ollut löytänyt, „no, herra luutnantti, olemmepa niinkin, Jumal' auta, rehellisillä retkillä, hakemassa eloa itsellem-me ja ystävillemme, eikä meillä ole mitään aluksessa, ei edes naulan päätäkään, joka haiskahtaisi rommilta tai kielletyltä tavaralta. Niinpä voitte nyt päästää meidät, armollinen herra, sillä kohta nousee armoton myrsky, ja silloin tarvitsee meidän kummankin olla selvällä vedellä, voidaksemme siitä selvitä.“

„Minun ei pitäisi päästää sinua eikä ketään muuta-kaan teidän joukkueestanne, kun kerran kehen olen saa-nut kynteni kiinni“, sanoi luutnantti, huomaten kyllä il-man ukon rukouksiakin, että oli täytymys ajoissa erota; „ja saatpa sen uskoa, ett'et joka kerta yhtä helposti selviäkään koukuistani kuin nyt; sillä eipä toden totta varpunenkaan eläisi päiväkautta sillä elolla, jota sinä ja

sinun kaltaisesi haeskelette. Mutta, ukko-hyvänen, mitä tuolla lyhdillä teet pumpunvarren nenässä? Ethän vaan aikonekaan tuulastaa keskellä mertä, vai mitä?”

„Älkää meiltä, armollinen herra, kieltäkö pienoista tupakkatulta ja silmänhuviketta”, tinki vanhus typerämäisesti, jommoiseksi kerran oli ruvennut; „meillä ei ole kyökkiä, ei kellaria eikä lämmintä uunia kajuutassa, niinkuin teillä, ja me kumminkin kuljemme öillä synkkää mertä, vaan te laskette maalle lepäämään.”

„Tupakkatulta ja silmänhuviketta, vanha konna!” huusi luutnantti nauraen; „tupakkatulta on se sinulla, kun annat kotiin palaavalle, tupakkaa tuovalle laivalle sillä merkin, missä päin olet valmisna kuljettamaan tupakkaa maalle, ja silmänhuviketta silloin, kun näet sen loistavan kruununveneen mastin latvassa miesten maatessa tai ollessa maalla. Kyllä teidät tunnetaan . . .”

„Malttakaahan toki, hyvä herra, älkääkä syyttäkö kaikesta meitä, köyhiä luotolaisraukkoja”, keskeytti vanhus. „Jos teiltä vene paloi meidän seuduilla, niin minä uskon, että Jumalan tuli oli silloin luovimassa ja salapurjehtijoita etsimässä, vaan erehdyksissä sattui väärään veneeseen; meidän pojat eivät suinkaan olleet osallisina niin pahassa pilassa.”

„Anna tuolle vanhalle narrille lasi kylmää punssia”, sanoi luutnantti nuuskijallensa, „ja sitte, pojat, olkaa valmiit lähtemään. Sinä, ukko-hyvänen, älä näyttäydy minulle merellä toiste, milloin et uskalla seisattua, kun merkki annetaan, jos nimittäin henkesi ja veneesi tahdot säilyttää. Sillä nyt annan sinulle punssia, vaan huomenna ehkä pyöreän kuulan.”

„Kiitoksia, herra, hyvästä luvasta ja vielä enemmän siitä, mitä jo sain; mutta kun nyt laskette Pihlaja-

luodon niemen päitse, niin laskekaa etääkkähti merenpuolitse, sillä nyt on vesi keltovottoman vähissä ja kivet siellä varmaankin tänä iltana kurkistelevat tähtiä.“

Vanhan perämiehen näin opastaessa vihamiestään erosivat veneet, ja kumpikin jatkoi matkaansa omalle suunnalleen.

Kohta kehittyi täydelliseen vallattomuuteensa ja suurenmoisuuteensa tuommoinen raju yö, joita merimies sekä pelkää että rakastaa, vaan joita maalla-eläjä tuskin osaa mielessään kuvitella. Äsken vielä vähäväliä tyyntyen puhallelleet heikot tuulenpuuskat yhtyivät kokonaiseksi, taukoamattomaksi pauhumyrskyksi; vesijoukot eivät enää vieriskelleet, vaan oikein repeytyivät kohisten ylös merestä. Vaahtipisarat ja aaltojen tuuleen-eronneet harjat yhdistyivät pilvistä syöksevään rankkaan raesateeseen, supistaen yhdessä yön kanssa näköalan niin pieneksi, ett'ei tarkinkaan silmä voinut erottaa, mitä kyyvärän päässä oli tai tapahtui. Vanhuksen aluksessa olivat kaikki ison purjeen pienennysnuorat solmitut kokoon ja pieni pursi vedetty ylös veneeseen.

Vanha tuttumme seisoi peräsimensä vieressä, purra jauhaen tupakkamallia hampaissaan niin kiireesti, kuin olisi hänen suunsa ollut mylly, jonka siipiin myrsky puhalsi koko voimalla. Apulaiset olivat kumpikin valmiina purjenuoransa luona. Nyt ei enää ollut aika maata. Pieni alus oli ihan kallellansa, tuulenalus-laita aivan veden rajassa asti, ja jokainen laine roiskutti tuulen puolelta suihkusadetta yli koko veneen. Vanhus kyllä tarvitsi kaiken opitun taitonsa ja erinomaisen tarkkuutensa, voidakseen joka silmänräpäys ohjata aluksen kulua niin kohti tuuleen, kuin milloinkin pakko vaati, ett'ei se kaatunut kumoon eikä kiepahtanut toiselle puolelle.

Mutta vaikka hän niin ihmetyttävän varmasti hallitsi veneen pienintäkin liikettä ja osasi ikäänkuin rau'aista kahden väkevimmän luonnonvoiman yhteiset ponnistukset, olivat hänen ajatuksensa kumminkin niin vähän kiintyneet hetken ilmiöihin, että hän ihan levollisesti rupesi pakinoimaan kahdeksastoista-vuotiaan nuorukaisen kanssa, joka hänen vieressään hoiteli suuren purjeen nuoria ja puheliaana, kuten ripeämmät luonteet tavallisesti ovat vaaran hetkinä, alotti tarinoimisen:

„Ja jos nyt“, sanoi hän, „pikku Lemmetär ei saa kiirutta kotiin, niin sitte se ei tänä syksynä enää tulekaan; mutta löisinpä vaikka vetoa, että, jos vaan vähänkin tyyntyisi, on joku sen pojista jäljissämme ennen huomeista päivänkoittoa; vai mitä luulette, isä?“

„Niinpä niin, joll'ei se jo ennemmin satu tänä yönä löytämään Saarenmaata tai muuta kuivaa paikkaa“, virkkoi vanhus.

„Mitä vielä!“ arveli poika. „Sanotaanhan, että sen kapteeni tuntee maan hajua jo kolmen peninkulman päässä ja että hänen päättään alkaa kivistää, jos hairahtuu tulemaan kahden peninkulman päähän. Hänellä on aukea meri edessään, eikä hän maar aiokaan käydä satamassa, ennenkuin tapaa meitä tai muita tuttaviansa.“

„Etupurje laputtaa kuin tikka; vedä sitä kiinteämmälle, sinä etuvahti!“ huusi vanhus ja jatkoi entistä puhetta: „Mitä hänellä on annettavaa meille, niin antakoonkin heti, sillä joll'emme ennen päivänkoittoa ehdi sisävesille, niin saammepa niinkin aika ankaran kilpapurjehduksen huomenna.“

„Vai kilpapurjehduksen!“ epäsi poika. „Milloinka sitte on kruununvene ennen saanut kiinni meidän alustamme, isä? Jos se tulisi vastaamme, ennenkuin Pihlaja-

luodon niemi on takanamme, niin käännällämme keulan toisaalle ja pujahdamme pakoon ulkoväylätse, ja luulempa, että me kyllä kerkeämme ne kaksi peninkulmaa Pitkäsaaren salmelle, ennenkuin se pääsee edes Pitkäsaaren luodonkaan kohdalle, johon ei taida olla paljoa enempää kuin puoli matkaa.“

„Entä, jos toinen tullivene on vastassa Pitkäsaaren salmella?“

„Sitte lennämme ulos merelle. Onpa se kummallista, että ne, niin monta kuin niitä on ja vaikkapa niitä olisi kahden sijasta kaksikymmentä, eivät kumminkaan saa koskaan muuta kuin juoda meidän väylävetämme, jos se heitä huvittaa.“

„Tässä, juuri tällä paikalla, jossa nyt purjehdimme, ammuttiin veljesi upoksiin“, lausui vanhus, ääni, muuten niin vakavan-tasainen, nyt väräjäväänä. Sitte oli kumpikin hyvän hetken vaiti.

„Enpä tiedä, isä, miten oikein onkaan“, alkoi nuorukainen jälleen pakinoida, „mutta minä puolestani olen aina peljännyt enemmän kaikkia noita kyselemisiä, tiedusteluja ja urkkimisia, joilla meitä luotolaisia koetetaan hätyyttellä, milloin olemme kilpailleet jonkun kruununveneen kanssa, kuin sen omia tykkeitä, vaikk'ei kukaan voikaan kieltää, että he ampuvat jotenkin hyvin, varsinkin tyynellä ilmalla. — Nyt tuntuu minusta tuuli jo vähän heikkonevan; taitapa jo taivaskin ruveta selvenemään.“

„Minä olen jo elänyt viisi vuotta seitsemättäkymmentä, kuudes kulumassa“, lausui ukko, „mutta eipä koskaan ole sananenkään tuomarin suusta käynyt niin liki päätäni kuin noiden tykkien raehaulit kyllä kymmenestikin. Kun kalalokki iskee nuottaan, niin saakoon hän haulisateen kylkeensä siinä, jos sitä kerran tahdo-

taan ampuu; sillä, jos se kerran saa särkensä otetuksi ja pois lentäneeksi, on liian myöhäistä etsiä sitä toisten joukosta, jotka istuvat luodoilla tai lentelevät salmekkeilla. — Päästäkää auki purjeiden helmat! Tuuli on kuolemaisillaan. Tuoltahan taitaa jo tähtikin pilkuttaa tuulen päältä.“

Pakinoiminen päättyi, ja nuorukainen hypähti tekemään, mitä käskettiin.

Synkän pilven pahin kohta oli jo tuulen alla, ja mennessään oli se myöskin temmaissut keveät huurut, jotka äsken olivat pimittäneet ilmaa. Valonsäde toisensa perästä alkoi tuikkaa taivaalta; pakkanen ja tyven seurasivat äskeistä myrskysadetta. Aallot vaan eivät näyttäneet aikovan muuttaa muotoansa; ne vyöryivät ja kuohuivat vielä yhtä raivoisasti ja niiden levottomat, uhkaavat huokaukset kuuluivat vaan sitä selvemmin, kun myrskyn ulvonta mastissa ja purjeissa ei enää hälventänyt niiden ääntä. Vihdoin lakkasi sekin kohina, rajuilman pysyväisin muisto, ja meri rauhoittui taas, vaikka vasta vähitellen, niinkuin kovasti kiihtynyt mieli, joka kuohuu vielä kauan senkin jälkeen, kun ne syyt ovat haihtuneet, jotka sen saivat kiivastumaan.

Pari tuntia oli jo kulunut puoliyöstä. Vene kiikkui melkein täydellisessä tyynessä samalla lailla kuin ennen myrskyäkin, niin että laineet sitä painoivat yhtä paljon, kuin se eteenkin päin voi päästä. Koko taivaankansi oli täpö-täynnä kiiluvia tähtiä ja yö niin kirkas, että pikku aluksesta olisi kyllä nähnyt jotensakin etäälle, joll'ei olisi lyhdin valoa ollut silmää häikäsemässä.

Vanha tuttumme seisoi vielä peräsimensä vieressä. Hänen muotonsa oli synkännäköinen, melkein malttamattomuutta osoittava; hän otti lukuun joka minuutin. Silloin

tällöin hän peitti lyhdin, hieroi silmiään ja katsoa tähysteli etemmä merelle.

Äkisti kirkastui hänen katseensa, hän kuunteli. Keveätä airon ääntä alkoi kuulua vähän matkan päästä sivulta. Samalla jo kuului huutokin, jonka merkityksen kentiesi vaan ukko täydelleen ymmärsi, ja hän vastasi siihen heti. Näyttipä siltä, kuin tuo lähestyvä vene olisi vaan odottanutkin semmoista merkkiä, ennenkuin uskalsi laskea luo, sillä samassa muuttui souto kiivaammaksi, ja kohta jo sukkela merimies hyppäsi ukon veneen partaalle, sitoi kiinni oman veneensä nuoran ja tervehti vanhusta.

„Lempo teidät korjatkoon ja tuhansia grusseja (terveisiä) Saksasta!” sanoi hän. „Mutta mitä perhanan kujeita teillä on mielessä, kun hiivitte päin tuuleen, että toinen vaivainen saa soutaa käsivartensa mäsäksi? Meidän musta lelumme on tuolla paljoa alempana, ja olisipa helposti voinut sattua, ett’emme olisikaan tänä yönä tavanneet toisiamme — vorpei; sillä me etsimme teitä alempaa ja tuskin uskoimme silmiämme, kun näimme teidän tulenne. Nun, sprekken sie döjtsh, mein liber herr?*) — Huh, semmoista ilmaa; onko teillä edes ryyp-pyä?”

Niin sanoen ja samalla pudistellen ruumistaan kuin vilusta väristen avasi hän lyhdin ja puhalsi tulen heti sammuksiin, siten sekä ilmaisten tottumuksensa salapurjehduksen salaisuuksiin että ikäänkuin osoittaen nöyryyttä ukkoa kohtaan ja kokien, ennenkuin hän, ehtiä tehdä tuon pienen tempun. Sitte höllitti hän suuren purjeen nuoraa, ohjasi aluksen tarkoitusperäänsä kohti ja kääntyi, kädet

*) No, puhutteko saksaa, hyvä herra?

ristissä rinnoilla, kärsivällisesti odottamaan osaansa matista, jota hän ukon näki kaivavan taskustaan ja itse hyvin tyytyväisesti kallistavan suutansa vasten.

Vanhus ojensi hänelle vihdoin matin ja alkoi vuorostaan pakinoida. „No, poika,” sanoi hän, „mitä hyviä tuomisia sitte Lemmettärellä nyt on mukanaan? Minulle tuotiin sana vastaan ulos rantaseljälle, että minun piti lähteä tänä yönä merelle, niin että tuskin tiesin, mitä laivaa odoteltiinkaan.”

„Lemmetär”, vastasi toinen, „on pukeutunut silkkiin ja samettiin, lauter woll unt sei — sei — mikäs se silkki taas onkaan saksaksi? Tietäkääs, kun olin Lyybekissä, osasin saksaa niin rentonaan, että koko kaupunki katsella ällisteli minua kuin lehmä uutta konttia.”

„Ja jätä nyt”, sanoi vanhus malttamattomasti, „tuo saksan-sotkusi helvettiin tai Lyybekkiin ja vastaa kysymykseeni, niin että voi ymmärtää. Vai luuletko meidän täällä lörpöttelevän saksaa merihärkien ja kajavien kanssa? Jos teillä verkaa ja huiveja on laivassanne, niin sanonpa suoraan, että ennen kuolen nälkään kuin luotsin lehmä, ennenkuin otan ainoatakaan kääröä veneeseni, joll'eivät ne ole vedenpitävässä asussa; sillä päivän koitteessa tulee myrsky ja sitte sadetta koko syksyn, eikä minua ollenkaan haluta joutua vastaamaan tavarahan pilautumisesta.”

„Ja hugin vuoksiko meillä sitte muka noita kirottuja pakkoja laiteltiin ummelleen kolme päivää ja niihin päälle-päätteeksi vielä menetettiin kaikki prikin terva-peitteet”, virkkoi merimies vähän kiihkoisesti. „Joll'eivät ne kääröt paremmin pidä vettä kuin teidän veneenne, niin elänpä toden totta kaiken ikäni kuivalla maalla. — Saattepa, luulen mä, laskea hiukan paremmin tuulen puo-

lelle; minä olen näkevinäni meidän pikku lelun kuumottavan tuolta juuri alapuolisen mastinuoran ohitse.“

Musta pilkku, jonka tarkkanäköisen merimiehen tottunut silmä erotti vaaleampaa taivaan rantaa vasten ja jota vanhukselle huomautettiin, näkyikin tämän, jos mahdollista, vieläkin tarkempaan silmään jo niin selvästi, ett'ei enää ollenkaan tarvinnut epäillä, mitä suuntaa oli laskettava. Vene käännettiin pari piirtoa ylemmä tuuleen päin, ja kun sitte vähän aikaa purjehdittiin edelleen ja etsityn prikin muoto alkoi yhä selvemmin haamottaa pimeästä, jätti sukkela merimies vanhan ystävänsä yksin hoitamaan perä-sintä ja meni keulapuolelle, jossa hän toisille nuoremmille miehille laveasti lateli merimiehen-omaisia sukkeluuksia matkastansa ja sotki kuulijainsa huviksi ja ihmeeksi lahaan äitinkieleensä loppumattoman joukon saksalaisia, englantilaisia ja tanskalaisia kompasanoja. Semmoisessa tilassa laski vene kotvasen ajan kuluttua pikku-prikin Lemmettären viereen.

Jospa vanha salapurjehtijamme puolestaan olikin ollut huolissaan tulevan prikin pitkällisestä ja turhasta etsimisestä, niin olivat häntä myöskin kapteeni ja hänen väkensä yhtä ikävällä odottaneet. Huono tuuli, joka huonoutensa lisäksi vielä puhalsi pahalta puolelta, uhkasi tuottaa kaikenlaisia vastuksia, niin ett'ei kapteenista näyttänyt vähääkään mahdolliselta päästä ennen aamunkoittoa niin kauaksi rannasta, ett'eivät jotkut kruununveneet saattaisi huomata häntä. Hän oli siis innoissansa noussut kannelle ottamaan vieraitansa vastaan ja jättänyt kajuuttaan höyryävän totilasinsa ja sikarinsa.

Hän oli — joko sitte haihduttaaksen odotuksen ikävää taikka karkoittaakseen päästänsä maan läheisyyden vaikuttamaa kipua — hoidellut yön kuluessa ahke-

rasti lasiansa, niin että hän nyt oli rohkeimmillaan, vaan ei kumminkaan millään lailla liian täyteen lastattuna. Kun siis vene oli kiinnitetty laivan kupeelle ja ukko kumppanineen noussut kannelle, tervehti kapteeni häntä oikein sydämmellisesti ja ystävällisesti, mikä olikin hyvin luonnollista, sillä ukon apu oli nyt tarpeen, kapteeni hyvällä tuulella ja heidän ystävyytensä jo kestänyt monta vuotta. Perämies sai käskyn lastata ukon veneen niin pian kuin mahdollista; määrättiin, mitkä kääröt oli poistettava laivasta, kaikki oli toimitettava hiljaa ja ken uskaltaisi maalla hiiskahtaa sanaakaan asiasta, sen oli lempo perivä.

Nämä käskyt ja varoitukset jaettuansa otti kapteeni vanhan tuttunsa kiinni kädestä ja vei hänet alas kajuut-taan, jossa hyvä tuli uunissa ja lämpimän todin höyry suloisesti keskeyttivät laivan kannella vallinnutta vilua ja pimeää.

„Tyven ja alapurje!“ alkoi kapteeni; „minä saan loikoa tässä kuin säkissä, ja ennen päiväenkoittoa kyllä kruununveneet kiertelevät neitistäni kuin ankeriaat mädännyttä kalaa. Mitäpä on tehtävä, minä en pääse paikaltani tikahtamaan.“

„Ei hätää, herra kapteeni“, vakuutti vanhus, pistäen kohmettuneet kätensä uuniin liki tulta, „kyllä päiväenkoitossa kylliksi tuulta tulee, ja veneet venyvät maalla kaiken yötä.“

„Kiitos ja kunnia sinulle niistä sanoista, vanha kumppani, ja hyvä lasi myöskin tietysti. Jaakko! katsos, onko teepannussa vettä, ja laita vahva paukku ukolle.“

— Luuletteko siis tulevan tuulta päiväenkoitossa?“

„Ja päälliseksi oikein navakka merssipurje-tuuli, jos pilvihattarat muuten eilisiltana oikein taivaalla kulkivat“, vastasi ukko; „kyllähän se taitaa tulla vastaiseksi, mutta

kunhan vaan hyvästi puhuu, niin kyllä merimies eteenpäin pääsee.“

„Kunhan vaan on kylliksi tuulta, kyllä merimies aina pääsee; eikä kukaan luovija ehdi tarttua Lemmettären liepeihin. Vaan sanopas, vanha perämestari, mitenkä kauppa käy meidän kaupungissa? Pääsikö Vellamo kotiin eheänä? Se läksi Lyybekistä samana päivänä, jona minä sinne jouduin; sillä oli hyvää tavaraa kannen alla.“

„Kaikki se hyvästi sai säilyyn, paitsi kahta rommitynnyriä, joiden kanssa ammuttiin upoksiin vielä päälisiksi minun vanhin poikanikin“, vastasi ukko, ottaen aimo kulauksen, joka vaikutti lasissa yhtä suuren luoteen, kuin se ennen oli tulvillaan.

„Ja sillä lailla te mellastatte“, tiuskasi kapteeni, jonka mielestä isännän vahingon ja hänen oman äkäisimmän viholisensa, tuliveneen, riemun muisteleminen tukehtutti kaikki muut tunteet, „niin te hoitelette kalua ja tavaraa. Tyven ja alapurje! semmoinen tavara moisten ahmojen kitaan! Piru teille uskokoon lastinsa, vaan ei kenenkään rehellisen laivanisännän pitäisi jättää teidän haltuunne edes mädännyttä ankkurin kuppaakaan niiden rautavanteiden tähden, jotka siinä ovat.“

„Te ette tänä yönä puhu puhtaasta merimiehen suusta, kapteeni,“ sanoi vanhus, lyöden tyhjän lasinsa jotenkin kovasti kajuutan pöytään; „luuletteko muka pojan ammuttaneen itsensä upoksiin, saadakseen juoda suolaista punssia tai päästäkseen hikoilemasta airoissa? Ei, vaan sentähden, että hän ihan viimeiseen asti koki säilyttää teidän mitättömiä rommitynnyrejänne, jotka, vaikka piru istuisi harmaissa hapenissani, olivat vähempi-arvoiset kuin yksi ainoa lihas sen pojan kädessä tai veripisara hänen rehellisessä sydämessänsä.“

„Ja siihen minä sanon Amen, nimittäin hyvästi kiroten tulliahmojen senkertaista voittoa. Pojan minä olisin milloin hyvänsä ottanut laivalleni, vaikkapa olisi ollut lähteminen Itä-Indiaan. Juokaamme malja hänen rehellisen kuolemansa muistiksi ja kaikkien hyvien ystävien onneksi! Jaakko, täytöpäs lasit!“

Lasit täytettiin, ja äänettömyyden, joka ikäänkuin oli pyhitetty niiden odotukselle, katkasi kapteeni heti, kun oli maistanut uutta panosta ja huomannut sen hyväksi.

„No, hyvä ystävä, mitä muuta kuuluu maalta?“ alkoi hän. „Tietääkö meidän patruunamme ollenkaan odottaa meitä, vaan oletteko muuten vaan omin päinne pyydyksillä?“

„Minä en ole moneen vuorokauteen käynyt maalla“, vastasi vanhus. „Ulkona vesillä sain sanan, että teitä odoteltiin. Se oli eilen illalla, ja nyt olen minä tässä.“

„Vai niin, vai niin, vanha tuttu“, virkkoi kapteeni, „sitte pitää meidän sopia rahtipalkastanne, ennenkuin lähдете. Eipä ole hyvä leikitellä teidän kanssanne siinä kohdassa, ja teidän vaatimuksenne kasvavat kuin oras pellolla. Kun lähtee vesille, on se tuskin korttelin pituista, ja kun palaa kotiin, ulottuu se jo korkeammalle päätä.“

„Kolme tynnyriä ruista ja kolme tynnyriä suolaa, herra kapteeni, ei jyvääkään vähemmästä puhetta“, vastasi vanhus hyvin jyrkästi.

„Tyven ja alapurje!“ tiuskasi kapteeni, „teillä ei, lempo vie, ole pitimiä päässä. Luuletteko rukiita itsestään syntyvän kauppiaan puotiin tai suoloja kasvavan kuin lunta talvella? Ei, ei, matala tuulen puolella; päästä alemmaksi, ukko, alemmaksi!“

„Ei jyvääkään alemmaksi; totta puhuen, kapteeni:

minulla on kuusi lasta, jotka kaikki tarvitsevat leipää, eikä meidän paljailla kallioillamme ruista kasva; kohtapa ne tulevat syödyksi ne muutamat silakkatynnyrit, jotka nuotta tänä syksynä antoi. Minä olen menettänyt vanhan päiviäni paraan tuen teidän hyväksenne. Pistäkää kätenne tuohon nutun alle ja koettakaa, onko vanhan ruumiini suojana ainoatakaan kuivaa tilkkua, ja jos paljastan sen, näette siinä monta merkkiä teidän kaltaistenne palveluksesta, ja monta arpea, samanlaista kuin tämäkin.“ Niin sanoessaan näytti hän niskaansa, johon irti ammutun pirstaleen tekemästä syvästä haavasta oli jäänyt suuri arpi.

„Lopeta jo valituksesi, vanha ystävä, vai tukinko suusi tervavaatteella!“ huusi kapteeni, saaden nykyisessä herkkätunteisessa tilassaan kaksi kyynelkarpalaa poskipäillensä, ennenkuin osasi avistaakaan, „mittasi olet saava ja kukkupäänä. Emme me, minun isäntäni ja minä, tahdo nähdä tuttaviemme nälkään nääntyvän. Juo pois lasisi, ukko; ei huolta eikä surua merellä. Onneksesi, ystäväni! Vaan minä olen tässä kuin säkissä, ja Jumala tietnee, miten tästä päästään ulos merelle.“

Keskustelu, joka luultavasti ei olisi lakannut puheaineiden puutteen tähden, keskeytyi siitä, että perämies tuli kajuuttaan ja ilmoitti ukolle määrättyjen tavarain jo olevan veneessä. Aika oli kallis; kun siis hyvin kiireesti oli muutamin sanoin saatu sovituksi tavarain säilytyspaikat, huolelliset hoitelemiset ja muut semmoiset, erosivat liittoveljekset toisistaan yhtä ystävällisen tuttavasti, kuin olivat yhtyneetkin.

Kapteeni läksi kohta merelle päin, vaan vanha tuttumme, joka jälleen oli veneessä peräsintä pitelemässä,

pyrki rannalle päin hänelle uskottujen, kallisten tavarain kanssa.

Lieneepä tarpeellista lyhyimmiten osoitella maanrantoja niillä paikoin mertä, jossa pieni vene nyt kiikkui purjeiden avulla, että jotenkin saataisiin selville syyt, jotka johtivat ukon purjehdussuuntaa. Likeisin maa siinä paikassa purjehtijalle, jossa ukko laski rantaa kohti, oli kaksi suurta saarta, molemmat ennestään tutut lukijalle, Pihlajaluoto ja Pitkäsaari, jotka pituudeltaan olivat kaksi runsasta peninkulmaa ja muodoltaan mereltä päin katsoen kuin suora, katkeamaton, paljas ranta. Niiden kohdalla oli meri ihan aava; yksi ainoa jotenkin pitkä kallio kohosi kappaleen matkan päässä viimeinmainitusta saaresta korkealle vedenpinnasta, vaan sekin näytti etempää katsojasta sulavan yhteen suuren maalakeuden kanssa. Mutta lähemmäksi tultua näki, miten ranta kääntyi tylsäkulmaiseksi pohjukaksi maahan päin ja miten pienoinen salmi, joka sitoi lahdekkeen maantakaisiin sisäselkiin, jakoi tuon yhdeltä näyttävän saaren kahdeksi.

Se salmi oli kyllä syvä ja hyvällä paikalla, mutta ei ollenkaan soveltunut vapaaksi väyläksi meren ja sisäselkien väliä kulkeville, kun sen ulkopuoli oli sulkeutunut monta sataa jalkaa pitkästä, rannasta rantaan ulottuvasta karisärkästä, joka oli niin kivinen ja matala, että ainoastaan pienet kalaveneet, nekin vaan tyynellä ilmalla voivat pujottelemalla päästä moisen louhikon läpi.

Kun siis vanha tuttumme pyrki sisäseljille, jossa lukemattomat piilopaikat ja ammattikumppanit voivat suoda hänelle turvaa, täytyi hänen kulkea jommankumman saaren päitse. Hän valitsi Pihlajaluodon niemen, se kun oli hiukan lähempänä, vaikka hän kyllä saattoi arvata pa-

himman väjyjänsä, tulliveneen, menneen juuri sinne päin yöksi maalle.

Hän uskoi päivänkoitossa tulevan hyvää tuulta ja toivoi siis ehtivänsä jättää jäljelleen tuon vaarallisen paikan, ennenkuin tullivene kerkiäisi liikkeelle yösijastaan, taikka, jos se nyt olikin vaanimassa kuin tavallisesti, pääsevänsä niemen ohi niin pimeässä, ett'ei häntä vielä saattaisi helposti huomata. Jos hän olisi valinnut Pitkäsaaren niemen, olisi hän uskaltanut pitemmälle matkalle ja saanut purjehtia palasen päivääkin aukealla merellä ja kaiken sen lisäksi hyvin mahdollisesti kohdata toisen tulliveneen, joka purjehteli siellä päin. Mutta vaikka se suunta, jolle ukko ohjasi venettään, olikin edullisempi kuin mikään muu tie, oli se samalla myöskin siksi kyllin vaarallinen, että se täytti ukon mielen huolilla; niinkuin linnustaja odottelee vastausta kuvalinnun ääneen, niin kuunteli ukko ensimmäistä suhausta, joka olisi ennustanut ikävöidyn pelastajan, myrskyn, tuloa.

Tyyntä kumminkin yhä vielä kesti; sittekin, kun aamu jo alkoi hiukan hämärtyä ja laventaa näköpiirin avaruutta, oli pitkään ja matalaiseen liikahteleva merenpinta vielä tyynenä ja melkein peilikirkkaana joka suunnalla. Vanhusta alkoi arveluttaa: purjehtiako etemmäksi rantaa kohti vaiko ennemmin siinä aamutuulella, jota hän varmaan tiesi tulevan, lähteä pois merelle odottamaan toista yötä ja parempaa onnea. Tuo viimeinen ehto oli kumminkin hänen mielessään vaan hätävarana; ja kun päivän valjetessa maininki alkoi vähän värehtiä ja veden iloinen loriseminen aluksen keulanpohjaa vasten ilmoitti sen saaneen paremman vauhdin, hävisivät vanhukselta ikävät mielet pois toivon tieltä. Tarkoituksen perille päästyä toivoi hän saavansa lepuuttaa valvomisista, vilusta

ja kastumisista väsynyttä ruumistaan ja laski hyvin rohkeasti kohti Pihlajaluodon etähältä näkyvää nientä.

Keveitä pilvenhattaroita liiteli ylös taivaalle, keräytyen vähitellen yhteen päin; peilikirkkaat reunat katosivat kohta kokonaan laineista ja muutamat, toisiaan takaa-ajavat tuulenpuuskat saivat aluksen painamaan kylkeänsä hyvin syvälle. Vähäsen ajan kuluttua kiiti sievä vene kovanlaisessa ja tasaisessa tuulessa keveästi kuin nuoli rantaa kohti.

Kahdekstoista-vuotias nuorukainen, johon jo taannoin tutustuimme ja joka nytkin istui suuren purjeen nuoran luona, alkoi pakinoida.

„Katsokaahan, isä, miten nyt ruskottaa tuolla idässä; taitaapa siitä tulla myrsky päivän noustessa.“

„Jospa se jo ennen tulisi!“ virkkoi siihen vanhus.

„Sitä ennen“, jatkoi poika, „meidän jo kyllä pitäisi olla selvittynä sivu Pihlajaluodon niemen. Minä jo olen näkevinäni sieltä mäntyjen latvat.“

„Laskekaa purjenuoria, pojat, tuuli alkaa puhalttaa myötäiseen!“ huusi ukko tavallisella komento-äänellään, huolimatta vastata pojan puolinaiseen kysymykseen.

„Se on meille onneksi“, sanoi poika täyttäessään käskyä; minä olen aina ollut huomaavinani, että meidän vene kulkee paraiten myötätuuleen.“

„Onnettomuudeksi se on“, vastusti ukko, „sillä jos tullivene tulee vastaan, on meidän sitä vaikeampi kääntyä takaisin Pitkäsaaren salmelle.“

„Mitä valkeata? tuolta puiden välistä niemeltä vilkkuu?“ kysäsi äkkiä poika, katsoa tähystäen sinnepäin ja unhottaen kaikki muut seikat.

„Vanha koivuhan se siellä mäntyjen välistä kuumottaa näin aamuruskossa. Varo, poika, äläkä näe kum-

mituksia selvällä päivällä!“ vastasi vanhus tyynesti, melkeinpä moittivaisesti, vaikka ensin oli säpsähtänyt pojan oudosta äänestä.

Isän lempeä moite tai ehkä ratkasevan hetken liikeisyyskin vaikutti, että poika ei enää jatkanut puhetta, ja vanhuksella puolestaan oli pää niin täynnä arvailmia ja odotusta, ett'ei hän joutanut solmiamaan keskustelun katkennutta juoksua.

Kului muutamia levottoman odotuksen hetkiä. Päästiin niin lähelle nientä, että jo kauan näkynyt laineiden kuohu rannan kiviä vastaan selvästi kuului. Ei yhtään purjetta näkynyt; ainoastaan joukko kalalokkeja levitteli valkeita siipiään karien ja aaltojen päällä. Alus kiiti kilpaa myrskyn kanssa. Viimein mennä pyyhkäsi se kuin salama kuohuisen niemen päitse ja kääntyi jo voittoisasti sisäseljille päin.

Silloin alkoi valkoisia viiruja liikkua läheisen saaren puiden takana ja samalla pistihe vähemmän kuin puolen tykinkantomatkan päässä peljätty tullivene näkyviin vallitsemaan salmea. Iloista rähinää kuului sieltä komentosanain seasta ja merkkilippu liehui mastin nässä.

Samassa oli ukko-vanhuskin käännältänyt aluksensa takaisin; se kiikkui jo pullistunein purjein niemen kohdalla. Aurinko kohosi merestä syksyisen ruskonsa koko loistossa tyyneksi ja kauniiksi pohjaksi niille kohtauksille, jotka juuri olivat kehittymäisillään.

Kova pamaus kuului tulliveneestä ja tykinkuula, joka putosi veteen muutaman sylen päähän ukon aluksesta, ilmoitti lipun merkityksen ja lisäsi sen arvoa juuri samana silmänräpäyksenä, jolloin ukko pyyhkäsi kivisen

niemen ohi, niin että se hetkiseksi peitti alukset toistensa näkyvistä.

„Valmiiksi, poika, katso, miten tuo vene liikkuu!“ käski vanhus, lakkaamatta ja tarkkaan tirkistellen ennen kerrotun kallioluodon nientä, jonka ohi hän toivoi pääsevänsä päin tuuleen.

„Valmis olen“, vastasi poika. „Vene näkyy jo; nyt tulee niemen ohi; puomipurje on pienennettynä, se juoksee hyvästi.“

„Jäykistä haarukkaa!“ komensi vanhus. „Tuuli heikkonee, minkä kerkiää. Vaaruuko tullivene?“ kysyi hän vielä.

„Se päästää auki purjeen pienennysnuoria“, vastasi poika, „se kulkee hyvästi; emme taida voittaa paljoa.“

„Leikkaa veneen nuora!“ käski taas ukko. „Ollimme voineet pitää sen aluksessa, niin olisi se nyt tallessa. Miten pääsee tullivene päin tuuleen?“

„Sen puomipurje on hyvin pullollaan, mutta kokkapurje lepattaa ennen kuin meidän“, vastasi poika; „ei se pääse luodon päällitse tuolla menolla; jäähyväiset se meiltä saa ottaa, isä; me pääsemme helposti niemen ohi, kun vene jäi pois. Me voitamme. — Mitä? nyt kääntyy se ihan meitä kohti — sen molemmat purjeet lepattavat.“

Kova pamaus kuului samassa tulliveneestä ja koko panos raehauleja suhisi pienen aluksen ympärillä. Niinkuin linnulta, jota on lentoonsa ammuttu, siivet avuttomasti retkahtavat, niin pakenevalta alukselta putosi puomipurje kokoon; muuan raehauli oli sattunut haarukan nenään ja katkaissut nuoran, joka sitä piti ylhäällä.

Reipas nuorukainen viskasi paikalla kädestään nuoranpään kannelle ja lensi kuin orava ylös mastiin.

„Pistä lyijyä hyljepysyyne“, sanoi ukko hyvin tyynesti toiselle pojalle, pitäen samalla venettänsä hyvin päin tuuleen, helpottaakseen pojan työskentelyä mastin nenässä.

Ukko-vanhuksen ollessa aluksessaan tuossa neuvottomassa tilassa vallitsi tulliveneessä yleinen riemu. He olivat heti huomanneet ja arvanneet, mikä hyvä oli tuosta onnistuneesta laukauksesta, se kun esti pakolaisen pääsemästä niemen päällitse, ja ehkäpä ehtisi hänet saada kiinnikin, ennenkuin haarukka oli korjattu. Sen ensi voiton ilo saattoi samassa, kun ajettavan aluksen purje putosi, punssipullon ja lasin kiertämään siellä kädestä käteen.

„Juokaamme minun laukaukseni muistoksi ja toivoen enemmän tuulta sinun purjeihisi, veli“, huusi luutnantti, kokkatykin luona ottaessaan täyttä lasia, iloisesti ystävälleen ja virkaveljelleen, joka perää piti; „laske, laske alemma! Saakaamme kiinni tuo veitikka, ennenkuin hän selviää pulastansa; katsohan, miten sitä tuuli painaa.“

„Tuo kirottu enkeli tuolla huipussa“, vastasi toinen, „valmistuu, ennenkuin arvaammekaan. Kas vaan, se kiipeää jo alas. Niemen päällitse he kuitenkin säävat jättää menemättä.“

„Lempo vieköön!“ huusi luutnantti, „onhan sen puomipurje taas yhtä kauniisti ylhäällä kuin ennenkin. Jospa hän olisi vaan kähninyt vielä muutaman minuutin. Mutta panenpa vetoa, että minä ammun sen upoksiin, kunhan vaan pääsemme selvemmälle vedelle, luodon alle kumpikin.“

„Olkoon menneeksi! Jos pidät sanasi, saat maalla

höyryävän punssimaljan“, myönsi toinen. „Paneta kuula tuliputkeen ja koeta!“

Ryhdyttiin murhaaviin varustuksiin. Molemmat alukset, pakeneva ja ahdisteleva, laskivat niin kohti luotoa, kuin pääsivät, ja semmoisen matkan päässä toisistaan, ett'ei se näyttänyt enenevän eikä vähenevän. Joka kerta, kun salapurjehtijan alus kohosi jonkin aallon harjalle, näytti se olevan niin lähellä, että tulliveneestä olisi melkein tehnyt mieli huutaa sille. Luutnantti katseli äänettä näytelmää. Vihdoin hän, ikäänkuin unesta heräten, lausui:

„Mitäpä on luonnossa kauniimpaa näköä kuin jalo alus myrskyssä, olkoon se sitte laiva, priki tai jahti? Katsohan tuota pientä alusta, miten se keveästi kuin joutsen sukeltaa aallon pohjaan ja kohooa jälleen sen harjalle, eikä pisaraakaan vettä ole sen valkosiipiä painamassa. Myrsky vinkuu, merenvaaho kuohuu, ja tuo joutsen painaa alas kylkensä, ikäänkuin luopuen kaikesta vastustuksen toivosta ja ikävöiden vaan elämän taisteluiden vaihtamista lepoon ja kuolemaan; vaan seuraavana silmänräpäyksenä on se jälleen korkealla pystyssä; välkkyen vasten aurinkoa. Jalo alus, oman itsensä tähden rauhoitettu myrskyissä ja merellä; samoin pitäisi sen ynnä sen väen myöskin olla rauhoitettu kaikilta muilta voimilta, niinkuin jossakin kirkossa. Tahtoisinpa olla tuossa aluksessa, saadakseni sieltä päin katsella meidän venettämme.“

„Ethän vaan katune vetoasi?“ keskeytti hänen mietteensä jotenkin toisentapaisella äänellä ystävä.

„Minä kadun yhtä vähän tätä kuin mitään muuta, johon kerran olen suostunut“, vastasi luutnantti; „mutta sääli minun on noita kurjia pahuksia, joita ajamme kuin

petoja rannasta rantaan, salmesta toiseen; ovathan hekin ihmisiä ja uskaltavat henkensä, verensä ja elämänsä ja kärsivät vilua ja märkyyttä hankkiessaan kuivaa leipä-palaa itselleen ja omilleen. Tahtoisinpa ennemmin istua tämän kallion suojassa ahvenia onkimassa, niinkuin ennen lapsena monestikin, kuin iskeä tuliputkeni koukkukeihään tuohon kauniisen valaskalaan, joka uiksentelee edessämme.“

„Luultavastipa pääset sitä tekemästäkin“, arveli toinen; „eipä olekaan niin helppo tavata sitä nyt kuullalla kuin äsken koko raehauli-tukulla. — Se pääsee jo kallion suojaan; pidä varasi ja sano, miten on lasket-tava.“

Tuliputki oli ladattuna; luutnantti tarttui sytytti-meen ja asettihe paikalleen. Vaikka salapurjehtijan alus pikemmin voitti kuin tappasi, päästyään tyynempään kohtaan kallion suojaan, näyttivät kuitenkin alukset sikäli joutuvan likemmäksi toisiaan, mikäli heidän välillään pauhaavien laineiden korkeus väheni, ja kohta voi jokainen huomata, että luutnantti oli voittava vetonsa.

Nytpä pääsi jo tullivenekin tasaiselle vedenpinnalle. Odoteltu hetki oli käsissä; muutamat pikaisesti lausutut ja yhtä sukkelasti täytetyt komentosanat asettivat veneen määrätylle suunnalleen. Täydellinen hiljaisuus vallitsi veneen-väessä. Tuskin uskalsi kukaan huokuakaan, elämää ilmasivat vaan levottomasti odottelevat silmäykset, jotka purjeiden, köysien ja mastojen välitse, mikä mistäkin reiästä, tirkistelivät pakenevaa venettä. Nyt ei laukaus voinut tyhjiin mennä. Luutnantti kohotti sytytintä.

Samassa pöllähti harvanen savupilvi salapurjehtijan aluksen ympärille, sitä seurasi heikko, tuskin kuuluva

paukaus, mutta sen vaikutus tuntui paikalla tulliveneessä: luutnantin käsi herposi, pää painui ja hän itse vai-pui sen merimiehen syliin, joka oli täyttänyt tuliputken. Hänen kasvonsa olivat verissä, pienoinen luoti oli mursertanut hänen otsansa.

Sill'aikaa, kun tuo tapaus piti hämmästyksissä tulliveneen väkeä ja muutamiksi minuuteiksi sotki sen toimet, juoksi salapurjehtijan vene vakavasti aukean meren syliin ja kiiti kuin ennenkin eteenpäin, kiikkuellen korkeilla laineilla vaahdon ja kuohun keskellä. Vanhus seisoi tavallisuutensa mukaan kylmäkiskoisena ja hätäilemättä peräsimensä vieressä. Semmoisten tapausten harvinaisuus, joita jo oli sattunut, ja toisten, vielä seuravien vaara olivat saattaneet molemmat purjeiden hoitelijat toistensa luo ja lopettaneet äänettömyyden, jota jo kauan oli kestänyt.

„Se kyllä sai palkkansa“, alotti nuorukainen, jonka jo tunnumme; „luoti oli velivainajani valama ja hänen silmänsä sitä tällä kertaa tähtäsikin.“

„Semmoisia laukauksia ammutaan vaan kerran miesmuistiin“, sanoi toinen. „Sinä näit hänen kaatuvan?“

„Kyllä hän kaatui, eikä silmänräpäyksenkään vertaa liian aikaiseen. Hän piti jo sytytintä tykin päällä; me olimme kuoleman omat, sillä ei hän nyt tyynessä olisi voinut ampua sivutse, jos vaan olisi ehtinyt sytyttää.“

„He näyttivät“, jatkoi toinen, „jättävän alussa veneensä tuulen ja aaltojen varaan, vaan nyt he taas laskevat jäljestämme. He eivät aio niin vähällä luopua ajostaan.“

„Tehkööt, mitä haluttaa“, virkkoi nuorukainen; „jos tahtovat purjehtia huviksensa, on meri avoinna.“

Meidät he kyllä jättävät kiinni ottamatta, kun kerran olemme sen verran edellä ja pauhuisemmilla vesillä, jossa heillä ei enää ole hyötyä tykistänsä. — Mutta mitä kummaa tämä on?”

„Nuoriin, pojat, käännytään!” huusi vanhus. Alus oli silloin jo päin tuuleen käännettynä ja kokkapurje ihan saamaisillaan tuulta toiselta puolelta. Se odottamaton kääntyminen se juuri niin nuorukaista kummas-tutti ja sai hänet lausumaan ääneen ihmettelemisensä.

Käskyn täytettyänsä ja ensi hämmästyksestään selvittyänsä, katsahti hän ympäri näköpiiriä, huomatakseen sen kaiken syytä. Eikä hänen kauan tarvinnutkaan tähystellä, kun asia jo oli selvillä, sillä juuri Pitkäsaaren niemen editse näki hän toisen tulliveneen laskevan täysin purjein merelle ja hyvässä myötätuuleessa salpaavan tietä hänen isältänsä.

Koetus, jonka vanhus, tarkalla silmällään heti huomaten pienimmätkin asiat, nyt teki, päästäkseen pikaisella kieppauksella takaapäin ahdistelevan tulliveneen kynsistä ja niin selvitäksensä vaarallisesta tilastaan molempien vainoojien välistä, oli niin perin mahdoton onnistuaksensa, että sitä olisi saattanut sanoa suurimman toivottomuuden ponnistukseksi, joll’ei epätoivo olisi ukon tyynelle ja lujalle mielelle ollut missä tilassa hyvänsä ihan tuntematon. Se koe olisi saattanut onnistua ainoastaan silloin, jos tulliveneen perämies olisi ollut ihan taitamaton käyttämään hyväkseen asemansa etuja, jota ei suinkaan ollut olettaminen. Siispä vanhus, kun näki veneen kääntyvän siten, että soveliaimmin saattoi estää hänen aikomuksensa, käänsi silmänräpäyksessä aluksensa takaisin ja kiikkui kohta ihan suoraan maata kohti.

„Nyt hän jättää tavarat ja aluksen Pitkäsaarelle”,

kuiskasi kokkamies nuorukaiselle, „laineet ovat väkevät ja ranta kivinen ulompana. Jos satumme kivelle ennen aikojamme, niin meidät hukka perii!“

„Ota sydän kouraasi“, vastasi toinen; „ei hän anna heille alusta eikä lastia; hän laskee kohti Pitkäsaaren karia ja pyrkii salmelle!“

„Itsemurhaaja hän on, jos sen tekee; pyydä häntä laskemaan maalle, että saamme ruveta purkamaan lastia ajoissa.“

„Näetkö häntä?“ sanoi poika.

„Vaiti, vaiti, hän kuulee!“ vastasi toinen ja vaipui ehdottomasti katselemaan vanhusta, pystymättä enää ajattelemaan, vielä vähemmin puhumaan; hän oli kuin jähmettynyt.

Vanhan salapurjehtijan muoto oli siitä asti, kun hän käänsi veneensä maata kohti, kirkkaampi, vakavampi, melkein kuin jalostunut. Siinä yhtyi elämän virkeimpään ilmestykseen omituinen kirkkaus, joka vakaluonteisissa henkilöissä, heidän erotessaan maan päältä, yht'aikaa ennustaa kuolemaa ja sanoo sitä tervetulleeksi. Vaikea on sanoa, oliko silmäyksessä, jonka hän hitaasti loi avaruuteen, vaaran viehätystä vai jäähyväiset hänen lapsuutensa ystäville, saarille, merelle ja myrskylle. Muutamassa silmänräpäyksessä kumminkin katosi hänen kasvoiltansa kaikki sekavien tunteiden kajastus; jäljellä oli vaan voima yksin, tyynenä, taisteluun valmiina ja toimeliaana.

Juuri tuona hetkenä, kun ukon katse, liideltänsä kuin petolinnun silmä vaahtoisen karisärkän kivien ja syvyyksien välillä, iskeytyi eräasen paikkaan, jättämättä sitä enää häipymään; kun jokainen hänen oma ja hänen aluksensa liike, ikäänkuin olisivat ne olleet yksi kokonai-

nen olento, palveli tuota katsetta, — juuri sinä hetkenä molemmat nuorukaiset häntä tarkastelivat ja hän tietämättänsä saattoi heidät vaikenemaan suunnitteluistaan.

Siitä hetkestä alkaen oli äänettömyys aluksessa katkeamaton. Ratkaseva hetki otettiin vastaan ilman huokausta, ilman pienintäkään hiiskausta. Alus, jonka pienentämättömät purjeet myrsky kokonaan täytti, juoksi keveästi ja kuuliaisesti karisärkkää kohti; kohta nousi se sen aallon harjalle, jonka voimakas vesijoukko oli seuraavana silmänräpäyksenä hienoksi vaahdoksi murtuen häviävä ja hajoava, niinkuin ei sitä koskaan olisi ollutkaan. Sen alla oli musta nielu avoinna ikäänkuin valmiina ottamaan vastaan saalista, jota louhikon jättiläishampaat musertelivat. Alus syöksyi alas korkeudesta. Kova täräys ja pitkä rutina kupeilla hidastuttivat sen kulkua ja ilmoittivat sen vaaraa. Jalo, vaahdolla valettu alus vapisi kuin ammuttu hirvenvasikka kovan sään myrinässä ja paksu vesisäde kohisi sisään sen haljenneesta kuvusta. Silloin pullistuivat taas vapisevat purjeet, sievä ja nopea käännös esti sitä sattumasta seuraavan kiven kylkeen, vähäinen rusaus enää, ja ensimmäiselle, aluksen alle paisuvalle aallolle nousi se voittoisasti pystyyn, jätettyään särkän taaksensa ja turvallisella vauhdilla jatkaen matkaansa syvän ja tyynen salmen suuta kohti.

Tulipalo.

Koulukertomus.

1.

Tämä pieni kertomus tarvitsee lyhyen johdatuksen, vaikka siinä ei kuvaillakaan merkillisiä henkilöitä eikä tapauksia, vaan ainoastaan muutamien koulupoikien yksinkertaista melua, oikeata koululaiskujetta.

On näet tärkeätä huomata ett'ei se koulu, josta otamme kertomuksen sankarit, ollut missään kauniissa eikä suuressa kaupungissa, jossa tuskin kukaan edes tietää, missä paikassa semmoinen pieni tasavalta on kuin rehtori satakunnan koulupoikansa kanssa; vaan päinvastoin pienessä kaupungissa, jossa kouluvaltio oli näkemiseen ja kuulemiseen katsoen kymmenesosa koko asukasluvusta; jossa koulukartano oli muita taloja muhkeampi, niinkuin maisteri luokallaan, ja jossa tavallinen toisluokkalainen, saadessaan jonakin kauniina kesäpäivänä avonaisen ikkunan edessä vitsoja, voi yht'aikaa kuuluttaa onnettomuutensa kaupungin kaikille neljälle portille asti.

Luonnollisesti merkitsi semmoisessa kaupungissa paljon tuommoinen sadan vallattoman poikanulikan yhdistys, jotka olivat yksimieliset niin iloissa kuin suruis-

sakin. Melkein joka taloon ulottuivat sen haarat, se tiesi kaikki, oli osallisena kaikessa, koetti kaikkea. Kyllähän opettajain laatikoissa odottelevat patukat ja rehtorin virkatukka, jota hän tuskin koskaan muuten käytti kuin vihapäissään, olivat mahtivaltoja, jotka ilmestyessään saattoivat veren jähmettymään, mutta nepä eivät olleet näkyvissä joka hetkenä päivästä eivätkä joka päivänä viikossa. Nopeat minuutit yhdestätoista kahteen, hetket kello viidestä yöhön loppumattomiin, keskiviikko- ja lauantai-iltapuolten joutoajat ja vapaat sunnuntaipäivät, ne kaikki saivat pojan unhottamaan sekä läksynsä että selkänsä, ja kaikki ne olivat koulun taivaan kirkkaita, päiväpaisteisia hetkiä, nopeasti kuluvia, rakkaita ja sentähden tarkkaan käytettyjä.

Silloin, patukan ollessa vankina lukon takana ja virkatukan koristaessa hiljaisempaa jokapäiväistä paikkaansa rehtorin kirjahyllyllä, silloin naurettiin kaikki nuonaurut ja tehtiin kaikki kujeet, jotka liiallisuudellaan saivat monen siveän porvarin valtimot vallattomasti hyppelemään ja monen ikkunan täyteen milloin nauravia, milloin suuttuneita kasvoja.

Täytyy kyllä myöntää, että leikki joskus muuttui liian totiseksi ja totisuus liian hurjaksi ja että kaikissa kujeissa oma huvi oli niin yksinomaan tarkoituksena, ett'ei joudettu ajattelemaan muiden rauhaa tai huvia. Niinpä esim. saattoi jonkin, katurauhan häiritsemisestä tehdyn ankaranlaisen syytöksen jälkeen kaupungin arvoisa viskaali jonakuna aamuna löytää vanhan, koko pereelle riittävän kuomirekensä torilta, jossa se ikäänkuin hyväntahtoisesta huolenpidosta oli hänen mukavuudekseen kunniapatsaasen kiinni sidottuna; samoin saattoi pormestari löytää itsestään ja maistraatista hirveän syytöksen

ja kuolemantuomion raastuvan ovelta, ja saattoipa yksin rehtorikin saada vanhan heponsa punaiseksi maalattuna aamulla rekensä eteen, vaikka itse oli nähnyt sen edellisenä iltana hyvästi siistittynä ja valkoisena menevän talliin.

Mutta semmoiset kujeet, vaikka ne kyllä aikansa asianomaisia suututtivat, haihtuivat pian muistista toisten tieltä, jotka vaan naurattivat; ja kun sen lisäksi jokainen loukattu kaupunkilainen voi, milloin hyvänsä astui koulun sivutse, olla kuulevinaan syytetyn pahantekijän valitus-huutoja eli siis omasta puolestaan rauhoittua, ei pahastus koskaan juurtunut syvälle eikä laajalle. Päinvastoin oli koulu kaupungissa rakastettu, olipa sille ihan välttämätönkin, aivan samoin kuin perheen vanhuksille vallaton pojan- tai tyttärenpoika, joka sata kertaa päivässä tekee kiusaa ja saa sata kertaa toruja, mutta jota kumminkin tuhannesti ihaillaan ja imarrellaan.

Oli kaunis syyspäivä lokakuun alulla iltapuolillaan. Ilma oli kylmänkolakka, vaan aurinko paistoi kirkkaasti eikä tuulta kuulunut nimeksikään. Muuan vuoden merkillisimmistä asioista oli juuri tapahtunut koulussa. Puolenpäivän aikaan näet, kun rehtori oli noussut lähtemään pois tunnin loputtua, oli koko luokka hypähtänyt seisalleen ja lattiaa jaloin raapien, joka oli tavallinen kohteliaisuuden osoitus, pyytänyt lupaa sisä-ikkunain panoa varten. Joka syksy näet suotiin pojille puoli päivää lupaa siihen toimeen; se oli nytkin annettu kaikkine varoituksineen ja neuvoineen, ett'ei saanut särkeä ruutuja, ei huutaa, eikä säikyttää maalaisten hevosta eikä haukkua ihmisiä kaduilla — niin pitkä jono varoituksia, että rehtorin espanjanruoko-keppi tuskin olisi niitä puolessa päivässä ehtinyt takoa edes herkinoppiseenkaan päähän.

Ikkunat olivat jo pantuina paikoilleen aikaa ennen iltaa, ja koko joutilas poikajoukko oli kokoutunut tulliportin ulkopuolelle suurelle niitylle, jossa tämän tosiperäisen kertomuksen ensi osasto kehittyi.

Tällä kertaa olivat pojat olevinaan sotamiehiä, harjoittelivat, osoittivat kunniaa, marssivat, tekivät hyökäyksiä, aivan samalla tavalla, kuin olivat nähneet kaupunkiin majoitettujen, äsken otettujen sotamiesten tekemän edellisenä keväänä. Luultavasti olisivat nuo poikien harjoittelut saaneet tapahtua muistutuksitta, niinkuin monesti ennenkin, ainakaan ei niitä olisi kerrottu näin historiallisen tarkasti, joll'ei sallimus, joka useinkin huviksensa tekee pois pudonneesta siemenestä puun, olisi satuttanut niin, että eräs koulun pienimmistä poikasista, muuan luvunlasku-luokan oppilas, näki hyväksi karata sotajoukosta.

Niin mitätön oli alku. Poika oli armeijassa rummuttajana, jota pidettiin hyvässä arvossa sukkelain sormiensa tähden. Tähän asti oli hän myöskin ollut moitteeton palveluksessa, vaan nyt, kun syysilma auringon paisteessakin alkoi vaivata hänen käsiään, huoli hän viisi koko virasta, kuten itse sanoi eräälle uskotulleen, käytti hyväkseen erästä lomahetkeä, karkasi ja peittäytyi niityn viereiselle, metsäiselle mäelle.

Sitä ei kukaan huomannut; levättiin hetkinen ja komennettiin taas: pyssy olalle! Kenraali, eräs rehtorinluokan vekkuli, tähti rinnassa, asettui arvokkaana paikallensa ja marssitti sotajoukkoa ohitse. Kaarti, koulun sankarit rehtorilaiset ja konrehtorilaiset, arvokas joukko, jossa tavallinen sotamieskin oli kahden muun sotamiehen veroinen, marssi moitteettomassa järjestyksessä ohi ja sai palkakseen hyväksyvän viittauksen ken-

raalin kädestä. Mutta nyt oli linjarykmentin lähdettävä. Pikku sotamiehet seisoivat odotellen ja puhallellen käsiinsä sen verran, kuin uskalsivat. Vihdoin kuului komentoahuuto: „Eespäin, mars!“

Rivit oikesivat itsestään, joka muoto muuttui rohkeammaksi, jalat nousivat, musiikki alkoi; mutta — pilli vaan, sillä rumpu oli rumuttajineen, ken sen tiesi, missä. Silmänräpäyksessä kuului: „Seis!“ ruvettiin tutkimaan, översti sai ankaran muistutuksen, yksi komppanianpäällikkö vangittiin ja kaartilaisia lähetettiin joka suunnalle etsimään karkulaista, jonka joku luuli nähneensä menevän metsämäelle päin.

Kohtapa olikin karkulainen saavutettuna ja tuotuna armeijan eteen. Sotaoikeutta istuttiin, asia oli selvä, syyllinen tuomittiin kujajuoksuun.

Semmoista rangaistusta ei vielä ollut ennen tullut kenenkään osaksi kylmällä säällä. Keväällä juostiin kujaa nuttu päällä, mutta nutut olivat silloin ohuesta kesäkankaasta; nyt jokainen huomasi, ett'eivät mitkään koivunoksat, vaikka ne olisi keihäiksi teroittanut, voineet pystyä rummuttajaraukan sarkapanssariin. Ohjesäännössä ei ollut mitään määräystä semmoisesta tapauksesta; aljettiin huutaa: „nuttu pois!“

Samassa alkoi riita. „Älä riisu nuttua,“ huusi rangaistava ja työntäsi pois erään korpraalin käden, joka yritti auttamaan häntä tuossa toimessa, „ei kukaan ole juossut ennenkään alasti.“

„Vastusteleeko hän?“ kysyi kenraali, käsi puuskassa.

„Antakaa hänen pitää nuttunsa, kaartilaiset ovat leikelleet liian paksuja vitsoja“, huusi moni jääkäri yht'aikaa.

„Sinä karkasit palveluksesta, poikaseni!“ sanoi kenraali, ottaen rummuttajaa kiinni leuasta.

„Niin, herra kenraali!“ vakuutti eräs kaartilainen, „älkää säästäkö häntä; jos jääkärit pääsevät kurituksetta, ei niitä saa kukaan enää pysymään lippunsa luona.“

„Kyllä me olemme miehiä mekin ja osaamme marssia yhtä hyvin kuin kaartikin eikä meidän niskoillamme aina tarvitse ajaa“, nurisivat jääkärit hyvin suutuksissaan.

„Joll'en kelpaa heille nuttu päällä“, sanoi pilkallisesti nauraen pikku rummuttaja, kun toisten puolustuksesta sai lisää rohkeutta, „niin on selkänahkanikin liian hyvä heidän rummuksensa.“ Samalla otti hän maasta todellisen rumpunsa ja valmistihe lähtemään pois.

Silloin olivat kaikki jääkärit ilmi kapinassa; jo valmiiksi kohotetut kepit viskattiin pois ja kujan rivit hajosivat kokonaan; nurinaa kuului, oltiin suutuksissaan.

Kenraali oli pahimmissa pulassa ja hänen arvonsa ihan menemäisillään. Rangaista hän ei voinut kaikkia eikä sopinut antaa anteeksikaan. Hän katsoi paraaksi julistaa, että koko jääkärirykmentti oli hajoitettu ja että — sen lausui hän niin pontevalla äänellä, kuin suinkin taisi — „jokainen sen sotamies on kavaltaja, lainturvan ja kaiken armahtamisen menettänyt vihollinen.“

Niin sanoen astui hän esiin, otti rykmentin lipun alaupseerin kädestä, komensi kaartilaiset aseihin ja antoi heidän ojennetuin keihäin hyökätä peljästyneitä poikanulikoita vastaan, jotka, unohtaen sotilasarvonsa ja nopean marssin tavallisen tahdin, juoksivat huutaen joka taholle ympäri niittyä.

Niin oli sopu kerrassaan kadonnut armeijasta. Vanhemmat jatkoivat sotalaisia harjoituksiaan; nuoremmat oli-

vat paon jälkeen kokoutuneet niityn etäisimpään nurkkaan, jossa sitte näkyivät neuvottelevan.

Mutta epäilemättä oli, kuten jo oletettiin, tuo poikien eripuraisuus tapahtunut sallimuksen johdatusesta, joka tällä kertaa tahtoi saattaa kuuluisaksi heidän ikkunainpano-juhlansa ja liittää heidän leikkinsä tosioloihin, vieläpä oikein ikävällä tavalla. Sillä jos vanhemmat ja nuoremmat olisivat edelleenkin harjoitelleet tempujansa yhdessä eikä pikku kapinoitsijoita olisi jätetty oman viisautensa ja keksimiskykynsä varaan, niin eipä varmaankaan olisi koskaan suunniteltu semmoista leikkiä, kuin se, jonka kohta kerromme, joka ensin riisti viattomalta elukalta hengen, sai sitte erään kunnianarvoisen porvarin suuttumaan silmittömästi ja vihdoin — mutta antakaamme tapausten itsensä puhua.

Jääkärit neuvottelivat, mutta mitä neuvoteltiin, eivät he itse voineet eikä kukaan muukaan pitkään aikaan käsittää. Sieltä kuului vaan epätaisaista surinaa kuin suututetusta mehiläisparvesta, joka kokee pistellen kostaa viholliselleen.

Kauan kesti tuota surinaa, ja kun vihdoin päästiin niin pitkälle, että sanat selvenivät ja taas aljettiin ymmärtää toisiansa, oli neuvottelemisen loppupäätös vielä hyvin kaukana. Niinkuin tavallisesti käy semmoisille neuvoksille, oli päätös ihan toisenlainen kuin se, johon keskustelu näytti johdattavan. Kun suuttumus, ylpeys ja kostontunne olivat juuri saamaisillaan sotaharjoitukset uudestaan meneilleen, muistui mieleen paikkakunnalla yleisesti tunnettu, edellisenä keväänä kaikkine apulaisineen kiinni saatu, Musta Kustaa-niminen rosvo, jota pojat hyvin ihmettelivät, ja se muisto sai aikaan jotakin ihan toista kuin aseleikkejä.

Ensimmäiset selvät äänet, jotka, kuin maailmat kaoksesta tai kalliokarit kuohuvasta merestä, kohosivat äänen alkuperäisestä sekasotkusta, olivat yksinkertaiset sanat: „Niin, niin!“ ja „Ei, ei!“, joita kohta seurasi niin vahvasti lausuttu yleinen „Hiljaa!“, että meteli kuoli kuin tenho-iskusta.

Nyt vasta alkoi tyyntyneeltä mereltä nähdä pitempiä mannermaan kaistaleita, taikka, vertauksitta puhuen: nyt alkoi erottaa sanoja ja lauseita. Pikku rummuttaja käytti heti hiljaisuutta hyväkseen ja huusi, niinkuin hän jo varmaankin oli sitä ennenkin tehnyt, saadakseen asiansa sanotuksi.

„Minutpa he vaan jättävät vast'edes rauhaan!“ riemuitsi hän. „Se kyllä tiedetään, että kaartilaiset mielellään tahtoisivat nähdä minun panevan rummuksi oman nahkani; mutta eipä tässä sentään ollakaan semmoisia narreja, osataan toki leikkiä ilman heitäkin.“

„Osataan kyllä“, vakuutti eräs vanha sotilas; „meitä on enemmän kuin kaartilaisia, ja kenraali kyllä saadaan.“

„Minä pidän taidossa puoleni heidän rummuttajalleen, vaikka hän onkin kersantti!“ huusi pikku karkulaisemme, kasvot tulipunaisina suuttumuksesta ja innosta.

„Ei, pojat“, huomautti joukosta joku taitava valtioviisas, „me lähdemme pois tästä ja jätämme kaartilaiset yksin; herra Gyllendeg kyllä kaipaa rehtorille, että taas-kin olemme sotkeneet hänen niittyänsä ja pelottaneet hänen lampaitaan.“

„Mitenkä hän saa sen tietää?“ arveli vanha sotilas kiukkuisesti.

„Mitenkö saa sen tietää“, vastasi valtioviisas; „pap-

pilan vanha paimenmummo astui tästä äsken ohi ja heristi meitä maantieltä kepillään; minä sen näin, ja huomenna saamme olla varoillamme.“

„Samahan se on,“ vastusteli vanha sotilas, „menemekö pois vai emme; olemmehan kumminkin olleet täällä.“

„Eikä meidän tarvitse olla kaartilaisia huonommat“, huusi rummuttaja.

„Eikä saattaa heitä luulemaan, että me heitä pelkäisimme!“ jatkoi pieni, pystynäinen sotilas.

„Niin, valitkaamme upseerit“, kehoitti moni ääni; „kuka rupeaa kenraaliksi?“

Ennenkuin se kysymys saatiin selvitetyksi, tapahtui jotakin, joka teki vastauksen tarpeettomaksi. Se marssiva joukko, jota äsken vaan sivumennen mainittiin, eli tuntemattoman herra Gyllendegin lammaskatras, oli jääkärien hurjan paon ja huudon tieltä siirtynyt sille puolelle niittyä, johon kaartilaiset olivat jääneet ja joka näytti turvallisemmalta paikalta. Mutta nyt teki kaarti sotaharjoituksia jatkaessaan vähäistä pitemmän hyökkäyksen, jonka uhkaavaa rynnäkköä tuo maalaisarmeija ei katsonut soveliaaksi odotella. Kiireimmiten paeten, johtajana suuri, musta, miehen-veroinen espanjalainen pässi, hyökkäsi se jääkärien kylkeä vastaan.

Näillä, kun näkivät omaa äskeistä urhollisuuttansa niin täydellisesti jäljiteltävän, ei ollut muuta keinoa kuin siirtyä tieltä, kunnes heistä eräs, lähempää katsoessaan pakenevien kenraalia ja huomattessaan hänessä semmoista erään kuulun miehen kaltaisuutta, joka kohta yleisesti tunnustettiin, ojensi kätensä, osoitti, nauroi ja huusi:

„Pojat, pojat, katsokaas Mustaa Kustaata!“

„Ja koko hänen rosvojoukkoansa!“ huusi toinen,

sydämmensä pohjasta todistaen yhdennäköisyyden sattuvaksi.

„Ottakaamme ne konnat kiinni ja vangitkaamme kaikki!“ huudettiin joka taholta. Enempää ei tarvittu.

Niin kiivaasti, kuin innostuksen jälkeen on tavalista — ja innostuneita ne olivat nämä uudet järjestysmiehet turvaamaan seutua ja hävittämään rauhanhäirit-sijöitä — unhotettiin kostot ja sotaharjoitukset ja rien-nettiin rosvojoukkoa päin ottamaan kiinni, kenen vaan voi saada.

Se ei kumminkaan ollut niin helppoa panna toimeen kuin aikoa; kohta täytyi ottaa järkikin avuksi leikkiin. Mietittiin sotajuoni; tehtiin reikä aitaan viereiselle, pienemmälle niitylle päin, rosvojoukko ympäröitiin ja ajettiin hyvin varovasti pienemmälle taistelukentälle, jossa kaikki paon yritykset sittemmin olivat turhaa vaivaa. Niinpä otettiin kohta tuosta ahdistetusta ja hajoitetusta joukosta toinen toisensa perästä kiinni, ja viattomat pahantekijät, jotka eivät suinkaan olleet vielä koskaan ryöstäneet muuta matkamiestä kuin vesipuroa eivätkä muuta maan asukasta kuin heinämatästä, vietiin nuhdellen ja uhkaillen ankaraan vankeuteen.

Jo oli katra suurimmaksi osaksi sullottuna ja vartioituna ladossa; monta sennimistä, joita koko paikkakunta oli vuosikausia peljännyt, oli jo siellä lempeänä ja tottelevaisena lampaana; mutta yksi oli jäljellä, joka nyt hurskaassa nelijalkaisen valepuvussakin uhkaili puolustella muinaista mainettaan, ja se oli johtaja itse, hirmuinen Musta Kustaa. Monta kertaa oli koetettu piirittää häntä; yhtä monesti oli hän murtanut piirityslinjan. Joka ainoa noista pikku poliiseista, jolla vaan vähäkin oli rohkeutta, oli jo seisonut sekä jaloillaan että päällään tämän päävoron

edessä; yksin pikku rummuttajammekin oli ollut esillä ja saanut vihamiehen sarvista suuren kuopan messinkiseen rumpuunsa ja samalla iloisen muotonsa tyytymättömäksi. Hyökkäykset olivat lakanneet, sotajoukot levähtivät, katsellen toisiansa. Poliisisotilaat olivat asettuneet riviin muutaman aidannurkan eteen; päärosvo seisoi rivin sisäpuolella valmiina puolustautumaan.

„Niin, tuossa se nyt seisoo!“ sanoi kyynäränpituinen korpraali rummuttajalle ja osoitti kädellään peljättyä vihollista.

„Niin, siinä se seisoo!“ vastasi rummuttaja.

„Sinä olet pelkuri-raukka“, soimasi korpraali ihan tyynesti.

„Itse olet pelkuri-raukka!“ vastasi rummuttaja, kohottaen virkakeppinsä ja aikoen ruveta päräyttämään kumppaninsa ihoa.

„Miksi et pitänyt sitä kiinni, kun se tuli, vaan käänsit rumpusi vastaan ja päästit sen karkaamaan?“

„Miksikö? Sentähden että sinä olet tyhmä ja me kaikki, kun luulemme Mustan Kustaan antautuvan meille paljain käsin vangiksi kuin vuonnat; johan sanoin, että se on otettava kiinni nuoralla.“

Samalla näytti suuttumus johdattavan hänelle mieleen jotakin, jolla hän yht'aikaa tahtoi kostaa rosvolle ja saattaa korpraalin häpeämään. Hän päästi rumpunsa, otti siitä kantohiihnan ja teki surmasilmukan.

Huolimatta kiistellä enempää astui hän aidan jälleen tuketulle aukolle ja avasi sen taas. Reikään kiinnitti hän silmukan niin petollisesti, että Mustalla Kustaalla oli varma hirsipuu siinä, jos se vaan koetti päästä läpi aidan. Sen tehtyään palasi sankari rumpunsa luo, ripusti sen nuttonsa nappiin, otti keppinsä, astui suorastaan nelijalkaista vihollistansa vastaan ja alkoi

pärryttää semmoisella voimalla, että Kustaa-parka, totumaton kun oli semmoiseen sotamusiikkiin, olisi tarvinnut kahdeksankin jalkaa, ehtiäksensä niin kiireesti pois, kuin näytti tahtovan.

Siihen asti olivat muut kumppanit ainoastaan katselleet rummuttajan sotaliikkeitä; mutta nyt, kun näkivät vihollisen jo olevan hyvällä vauhdilla pakenemassa, nostivat bekin puolestaan kovan sotahuudon, juurikuin olisivat olleet Jerikon muurien edessä.

Musta Kustaa ei enää juossut, vaan oikein lensi, paha kyllä omaksi onnettomuudeksensa. Huomattuansa aukon, josta oli tullut tuohon ahdinkoon, töytäsi se kaikin voimin sitä kohti ja lensi hyvällä vauhdilla hirsinuoraansa. Ensimmäiset vainoilevat jääkärit, jotka hyppäsivät aidan yli, niiden joukossa pikku rummuttajakin, ehtivät nähdä muhkean vankinsa viimeiset värähtelemiset; se oli kuristunut.

Nyt tulee meidän siirtyä vähän takaperin ajassa, tutustuaksemme mieheen, jonka hirmuinen ilmestyminen kohta lisäsi tuon surkean tapauksen kauhua.

Jo edellä oli meillä tilaisuus mainita kaupungin kunnianarvoisaa leipuria, herra Gyllendegia, ja toivoisimme vaan, että hän olisi lukijallekin yhtä tuttu kuin jokaiselle silloiselle ihmiselle, joka vaan asui niin lähellä hänen ammattikylttiään kuin parin, jopa kolmenkin peninkulman päässä.

Herra Gyllendeg oli jo ehtinyt kuudennenkymmenennen vuotensa ohitse ja hänen tukkansa oli valkoinen ijästäkin eikä ainoastaan jauhoista. Neljäkymmentä vuotta oli hän ollut paikkakunnalla leipurina, ja sitä ylistystä hän hyvin mielellään seoitteli puheesensa. Ihmiset sanoivat häntä upporikkaaksi, ja totta se ainakin oli, ett'ei

häneltä puuttunut leipää. Se joulukakku, jonka hän nuoruudessaan oli paistanut näytteeksi mestarinarvoa hakiessaan ja jonka onnistumisen tähden hän oli luullut olevansa luotu joksikin suuremmaksi kuin pikkukaupungin leipuriksi, — se joulukakku ei varmaankaan ollut yhtä täyteläinen, valkoinen ja kiiltävä kuin sen tekijä itse. Lihavuutensa, joka muuten olikin mahtavin puoli koko hänen olennossaan, oli hän vähitellen hankkinut — „huolilla ja suuttumuksilla“. Lukija ehkä kummastuu, mutta niiden hän vakuutteli itsellään olevan jokapäiväisenä ruokana. Epäilemättä ne olivatkin hänellä ruoanhalun kiihdyttiminä; sentähden hän aina, milloin tahtoi syödä oikein vahvasti taikka muuten tunsii haluttomuutta ja vastenmielisyyttä, meni vähää ennen ateriaa työhuoneesensa ja hankki siellä alisteeksi suuttumusta.

Nyt vanhoilla päivillä oli tuo tapa hänessä jo tottumuksena; hän tuskin voi elää tuntiakaan vahvistamatta itseään suuttumuksella, ja ihmiset sanoivat häntä riitaiseksi ja äreäksi, kun hän aina, milloin vaan tapasi jonkun, ilmasi sydämmensä tyytyväisyyttä torumalla ja haukkumalla. Muutamia kertoja vuodessa toimitettiin hänelle oikeita suuttumuspitoja, joissa hän aina nautti itsensä ihan päihdyksiin asti; niitä pitoja toimittivat hänelle koulupojat, kun sotkivat hänen niittyänsä taikka viskoivat kivillä hänen kylttiään. — Mutta armotontahan olisi puhua pilaa niin vanhasta miehestä ja porvarista, kuin herra Gyllendeg oli. Siispä kaikella kunnioituksella lisäämme enää vaan sen, että herra Gyllendeg aina säännöllisesti kävi kirkossa, aina viskasi kuparirahansa kukkaraan, vieläpä niin kovasti, että se kuului kahdelta, ei koskaan kironnut muulloin kuin hyvin suutuksissaan ja silloinkin mainiten vaan ammattinsa ikivihollisia: „nah-

kiaista ja palaneita pullia“; muuten kantoi hän niin nöyrästi suurta rikkauttansa, että aina valitteli itseään köyhäksi, vainotuksi ja hyljättyksi maailmassa.

Jotenkin samaan aikaan, jolloin pojat alkoivat vangitsemispuuhansa niityllä, lopetti herra Gyllendeg päivällisleponsa ja meni työhuoneeseen. Hän oli jo kylliksi kauan nääntynyt rauhan ikävässä, että kiihkeästi halusi tuon terveystupansa virkistäviin taisteluihin. Jopa voikin siis nähdä hänen hengityksensä paisuvan ja sieramensa suurenevan, kun hän lähestyi ovea. Selvästi huomasi hänen tuntevan jonkin suuttumusaiheen hajua.

„Herra varjele,“ sanoi hän heti, kun astui kynnyksen yli ja katsahti etevimpään ja ainoaan kisälliinsä, talon vanhaan piikaan, „Herra varjele, Susanna, miten noessa sinun kasvosi ovat! Näyttäähän ihan siltä, kuin et olisi uunia ennen nähnytkään, vetelys. Mitä luulet ihmisten sanovan? Herra Gyllendegin rinkilät, sanovat he nyt, ovat keltaisemmat russakoista kuin saharasta, he sanovat — varjele minua vaivaista siitä maanrasituksesta — ja kohta kyllä saa kuulla, että hänen leipänsä ovat ruskeammat Susannan sormista kuin siirapista. Miten korppujen laita on? Maantielle minä joudun teidän mokomien kauttanne; niin, sinne minä joudun sinun huolimattomuutesi tähden Susanna. Nouseeko korpputaikina, kysyn minä; kylläpä minä senarvoinen toki liehen, että minulle vastata pitää. Nouseeko se? Miksi et sitä yhtä hyvin vie kaupungin kellariin jäiden sekaan? Kerjäläissauvaan minä saan turvautua sinun tähtesi, laiskainen. Vai niin! Nyt poltat koko uunin täyden laivakorppuja! Eikö sinulla ole nenää, elukka, tunteaksesi palaneen hajua?“

Nyt oli Herra Gyllendeg jo päässyt hyvään ase-

maan ja alkoi tuntea olevansa oikealla pohjalla, melkein kuin puolikuollut kala, joka on hetkisen saanut virkistystä vedessä ja sitte koettelee voimiaan. Herra Gyllendeg oli, jos vieläkin jatkamme vertausta, juuri kääntänyt selkänsä pystyyn ja alkanut liikutella eviänsä; täydellisessä uintikunnossa ei hän vielä ollut likimainkaan.

Koko tuon saarnan aikana jatkoi vanha Susanna vaan työtään ja astuskeli edestakaisin vähääkään hämmästyttä tai pahastumatta. Päinvastoin näytti hän olevan tyytyväinen herransa ja mestarinsa läsnäolosta; niinkuin hän piti leipiään vasta sitte kyllin paistuneina ja kiiltävinä, kun ne oli viimeisen kerran sivelty muna-alkuvalkuaisella ja sokurilla, samoin olivat hänestä kaikki työnsäkin vaillinaiset, kunnes herra Gyllendeg ne kiillotti haukkumisella ja moitteella. Siitä syystä hän luultavasti ei vastannut sanaakaan mestarin selityksiin, joita hän lakkaamatta jatkoi samaan suuntaan yhä kiivaammin.

„Mitä?“ jatkoi hän, „onhan tässä ruisjauhoissa hiekkaa, että voi viilata kyntensä. Olithan sinä jauhattamassa, Susanna, vaan olet kumminkin vaiti kuin myyrä etkä ilmoita. Minä olen ravinnut ihmisiä jo neljäkymmentä vuotta, eikä vielä ole kukaan sanonut minun antaneeni hänelle kiveä syödä leivän sijasta. Ja täällä on häkää tuvassa.“ — Hän nosti nenäänsä ja nuuski oikein tuntijan tavalla. — „Sinä olet salvannut häkää tänne, elukka, ja tapat itsesi ja muut. Harvoin minä enää uskallan tulla omaan työhuoneeseen; kiusaa ja harmia on vastassa kaikkialla, katsonpa sitte mihinpäin hyvänsä. Ja tuonko verran vehnä jauhoja olet tuonut lämpenemään? Kissoillesi tuosta voit saada taikinaa, vaan et muille. Minä olen käynyt kirkossa ja rukoillut Her-

raamme valasemaan järkeäsi, moinen uuninluuta, mutta sinulla on aina oma pääsi; — varjele toki, onhan täällä häkää, että oikein suhisee korvissa. No, vielähan sahamirinkilät ovat tuossa; eikö ketään ole pappilasta käynyt täällä niitä hakemassa? Tottapa minä senarvoinen olen, että minun pitää saada vastaus.“

Siinä keskeytti hänen saarnansa kimakalla äänellä vanha paimenmummo, joka jo hetkisen oli kenenkään huomaamatta seisonut oven suussa ja odotellut sopivaa tilaisuutta sekautuaksensa pakinaan.

„On kyllä oltu niitä noutamassa, ja juuri minä itse,“ sanoi hän, „mutta kuka täällä saa niinkään paljoa suunvuoroa, että ehtisi sanankaan lausua? Herra varjele, enpä ennenkään ole näkymätönnä ollut enkä ole sokeakaan. Olenpa kyllä jo nähnyt jotakin maailmassa, mutta en semmoista mellastusta, kuin te pidätte, herra Gyllendeg. Teidän pitäisi toki peljätä Jumalaa; ei maallinen korkeus ijankaikkinen ole.“

Siinä hän hurskaan mielensä houkutuksesta huoahatti syvään ja nyyhki muutamia kertoja, niin että herra Gyllendeg, joka juuri parahiksi oli tointunut hänen läsnäolonsa, vaan ei noiden mieltä-ylentävien varoitusten tähden, sai suunvuoroa ja hiukan kumartaen virkkoi:

„No, no, te vain olette rinkelejä hakemassa, mummo, ja jaksatte yhä vielä elää huononakin! Niin, niin, surua ja huolta kyllä kestää, mummo. — Sanna, sen närekapula, johan lasket tuuleen kaiken lämpimän. — Olin juuri sanoa, mummo, että, kuten näette, huolet ja kiusaukset ovat minulla jokapäiväisenä ruokana, ja lopuna kaikesta on vaan kerjäläissauva.“

„Älkää häväiskö Jumalaa, herra Gyllendeg,“ jatkoi taas mummo, „syntiä tuommainen puhe on. Eikö Herra

ole antanut teille kylliksi tämän maailman rikkautta ja suuruutta, täyttänyt teidän elosalvonne ja vähällä tehnyt teidät kaupungin raatimieheksi? Mitäpä hän sen enempää voisi tehdä viinamäesssänsä? Mutta te kasvatte vaan metsä-viikunoita, herra Gyllendeg; minä olen vanhempi teitä ja saatan kyllä sanoa, että te puhutte kuin hullu.“

Herra Gyllendeg pelkäsi ehkä liiankin kauaksi jäävänsä mummon saarnanaiheeksi, ehkäpä myöskin luuli olevansa oikeassa, ja otti sentähden rinkelin, punnitsi sitä kädessään ja sanoi suuttumuksen ja valituksen sekaisella äänellä:

„Kuka puhuu hullun tavalla? Te ette tiedä, mitä tällainen rinkeli minulle itselleni maksaa, mummo, te ette sitä tiedä. Vai luuletteko, että vehnäjuhoja sataa meidän aikoinamme kuin lunta tai että sahramia kasvaa apilaan seassa niitylläni, jota Jumala suojelkoon kiusan-kappaleistamme.“

„Sitäkö luulisin, herra Gyllendeg,“ vastasi vanhus äänellä, joka selvästi ilmasi, miten iloissaan hän oli, kun vihdoinkin sai soveliaan tilaisuuden kertoa jo kylliksi kauan ja vaivalla salatun uutisensa, „luulisinko sahramia kasvavan teidän niityllänne? Enpä ole nähnyt sahramia kasvavan semmoisillakaan niityillä, jotka saavat rauhassa olla; sitä vähemmin — mutta tiedänhän itse, mitä tiedän; kyllä se aikanaan kuuluksi tulee, herra Gyllendeg.“ — Niin sanottuaan otti hän hameensa taskusta vaskisen nuuskarasian ja pisti siitä hitaasti hyvän panoksen nenäänsä, samalla katsellen niin veitikkamaisesti, kuin huonoilla silmillään saattoi, herra Gyllendegä, ja jatkoi sitte: „Vai sahramia! Kiittäkää Jumalaa, jos sinne jää heinänkään kortta lammas-raukoillenne,

herra Gyllendeg, kun rehtori sinne kerran on laskenut vasikkansa; muuta en sano.“

„Mitkä vasikkansa?“ kysäsi Gyllendeg, korviaan hörkistäen.

„No koulupojat tietysti, koulupojat, jotka tallaavat paraillaan niittyänne, että se on kuin mikä hevostori, se kaunis niitty.“

„Nahkiainen ja palaneet pullat! Te ette puhu totta, mummo!“ tiuskasi Gyllendeg hyvin suuttuneena.

„Enhän minä ota maksua sanoistani, herra Gyllendeg, ja jos ette huoli uskoa niitä, niin olkaa uskomatta; ei minulle olekaan mitään vahinkoa tapahtunut; minä kun näytin keppiäni heille, niin eräs näytti samoin minulle, ja sillä me olemme kuitit; Jumala siunatkoon lapsia, tarvitsevathan hekin ilonsa, ja rikkaanhan miehen niitty siinä menee ilon hinnaksi.“

„Sanna,“ huusi nyt Gyllendeg, voimatta innoissaan sovitella sanojaan edellisten mukaisiksi, „katso taloa ja kartanoa, raavinkakku, niin ett’et polta meitä ja koko kaupunkia päälliseksi minun poissa ollessani — kuuletko, kysyn minä. — Älä laske kissojasi puotiin, sanon minä; se on vale, että siellä olisi rottia; sinun kissasi ne juuri nälvivät leipiä, noenkolistaja, sanon minä. Missä minun espanjanruoko-keppini on? Nahkiainen ja palaneet pullat, kyllä tästä tulee toinen järjestys!“

Niin varustautuen otti hän hattunsa ja keppinsä ja läksi, väsymyksestä ja suuttumuksesta läähättäen, astumaan niityllensä.

Siellä oli jo kaartikin ehtinyt kuulla onnettomuuden ja saapunut katsojaksi. Sodassa olevien rykmenttien välille oli yhteinen tapaturma toimittanut aselevon;

kaartilaiset ja jääkärit olivat rauhallisesti sekautuneina, rähisten ja levottomina kaatuneen sankarin ympärillä.

Pikku rummuttaja oli keskellä joukkoa. Hänen muuten avomielisessä ja suoravaisessa muodossaan oli nyt murheen viiruja ja ryppyjä ristin-rastin. Milloin hän otti kuollutta vankia sarvista, pudisteli ja veti kaikkiin voimin, milloin taas lyödä paukutteli rumpupalikkansa paksulla päällä. Samalla hän vuorotellen itki ja riiteli aina sen mukaan, miten milloinkin joko oli toivottomana onnistumattomasta kokeesta taikka pahoillaan ja toivoen ryhtyi johonkin uuteen yritykseen.

Sillä kannalla olivat asiat ja semmoisessa työssä pikku ystävämme, kun yhä vahveneva kuiskutus: „Herra Gyllendeg, herra Gyllendeg!“ hänen korvaansa ehtien sai hänet kauhistumaan ja samalla ilmasi sen saapuneen, jota vähimmin kaikista ihmisistä olisi sinne siinä tilaisuudessa toivottu.

Ja herra Gyllendeg seisoi peljästyneen poikajoukon edessä hikisenä, läähättävänä ja niin suuttuneena, että tuskin kykeni saamaan sanaa suustansa. Pojat olivat samana silmänräpäyksenä, kuin Gyllendeg ilmestyi heidän eteensä, jonkinlaisesta vaistontapaisesta älykkäisyydestä ja toivoen voivansa ehkä salata koko lammasjutun asettuneet tiheään piiriin pikku rummuttajan ympärille; he seisivat siinä valmiina keinottelemaan kaikella mahdollisella katuvaisuudella ja nöyryydellä itselleen vapaata poispääsöä, kunhan vaan ensin saivat rummuttajalle aikaa kätkeä kaatuneen urhon. Jääkärien kunniaksi sanottakoon, että tuona suojelusmuurina oli melkein yksinomaan heitä; kaartilaiset, jotka eivät olleet niin syylliset murhaan ja tapaturmaan, olivat peräytyneet mikä minnekin, niin että ainoastaan muutamia heistä pysyttelihe likitie-

noilla. Herra Gyllendeg suunnittelikin hyökkäyksensä juuri tätä pikku jääkärien tiheätä joukkoa kohti.

Ensimmäisiin rynnäköihin, kun herra Gyllendeg vihdoinkin sai kielensä liikkeelle, vastasivat poikaset peloisaan ainoastaan siten, että ottivat lakit päästään, jota kohteliaisuutta ei suinkaan olisi tapahtunut, joll'ei hätä olisi ollut niin perin suuri. Vasta sitte, kun huomattiin, että pitempi äänettömyys välttämättömästi enemmän suuttuttaisi kuin rauhoittaisi herra Gyllendegιά, ryhdyttiin keskusteluun, ja muuan poika selitti jotenkin rohkeasti, että hän ja hänen kumppaninsa olivat nähneet pastorin suuren koiran kävelevän tulliportin luona ja sentähden kiirehtineet auttamaan herra Gyllendegin lampaita; mutta kohta he nyt aikoivat lähteä poisikin.

Mutta sillä hän vaan sytytti vielä yhden myrskyn lisäksi herra Gyllendegin mieleen. „Varjelkoon minua, köyhää vaivaista“, huusi ukko, kun oli katsahtanut ympäri niittyä, „kaikki lampaani ovat poissa. Nahkiainen ja palaneet pullat! Näyttäkää heti minulle, mihinkä ne ajoitte, taikka muuten taputtelen teitä kepilläni, että tullette mureoiksi kuin leipäkakkarat.“

„Älkää suuttuko meihin, herra Gyllendeg,“ vastasi poikien puheenjohtaja, „kyllä me autamme niiden etsimisessä. Ne pääsivät veräjästä maantielle.“

„Niin juoskaa heti jäljestä, vietävät!“ tiuskasi ukko ja nosti keppinsä.

„Kyllä me menemme ja juoksemme, kun vaan te lähdette ensin“, sanoivat peljästyksissään pojat, uskaltamatta hajoittaa piiriä hänen silmäinsä edessä.

„Nahkiainen ja palaneet pullat, pitääkö tuommoisten hurjennosten käskeä minua pois omalta niityltäni! tiuskui ukko ja kohottaen espanjanruoko-keppinsä iskuun

syöksi keskelle joukkoa, jonka eri jäsenet silmänräpäyksessä hajosivat kuin akanat myrskyssä.

Mutta herra Gyllendeg oli innossaan ottanut liian suuren vauhdin ja olisi saattanut katkaista kätensä ja jalkansa; sillä niin onnettomasti hänelle kävi, että hän kompastui samalla kerralla pikku rummuttajaan ja pässiin ja kaatua roiskahti kuin kuusi metsässä maahan. Turhaan koetti rummuttaja-parka ehtiä kaatuneen ukon suurten säärien tieltä, joiden alle hän pahaksi onneksensa sortui. Tuskin tunsu herra Gyllendeg voivansa vielä liikutella jäseniään, niin hän heti kuin veden hätään joutunut kiihkoisesti tarttui niillä kaikkeen, mihin ylettyi. Niinpä pikku sankarimme ja hänen onneton vastustajansa joutuivat melkein yht'aikaa hänen rautakouriinsa; samassa herra Gyllendeg myöskin selvittihe seisoalleen, alkaakseen tuomiotansa. Lampaalla hänen oikeassa kädessään ei ollut mitään hätää, vaan sitä suurempi vaara uhkasi poika-parkaa, joka hänen vasemmassa kädessään kimpuroi. Suoraan sanoen, herra Gyllendeg näytti hirmuiselta, kun oli hämmästyksissään lankeamisesta, kauhuissaan odottamattomasta näystä, joka avautui hänen silmiensä eteen, ja kiihkoissaan kiinni saamansa pahantekijän rankasemisen halusta, joka, vaikka olikin niin pieni, kummin-kin samalla oli niin häpeämätön, että melkein hänen omain silmiensä edessä oli teurastamassa hänen parasta pässiänsä.

Pikku rummuttaja näytti olevan auttamattomassa hukassa; pakenemaan ei ollut pääsöä ja uhkaava keppi oli melkein toista vertaa pitempi kuin onneton kuritet-tava itse. Yleinen ja sydämmestä asti osanottavainen levottomuus vallitsi koko niityllä. Oliko pikku kump-pani jätettävä oman onnensa nojaan semmoisena hädän

hetkenä? Vaan mitenkä voi häntä auttaakaan? — Käsi-voimilla ei voinut mitään saada aikaan, viekkaudella, mistäpä sitä niin äkisti voi keksiä? — Kerran jo keppi putosi pojan selkään.

Poikien joukossa oli yksi senkaltainen nuorukainen, joita luonto välistä muodostelee, ikäänkuin näyttääkseen yhdessä koossa kaikki voimat, joiden se muuten antaa leikitellä hyvinkin monessa eri henkilössä, nuorukainen, jota pojat niin rakastivat, että häntä melkein käsissänsä kantelivat, ja joka itsessään näytteli kuin peilistä heille kaikki tunteet, mielenkiihkot ja aatteet, joita heissä itsessään liikkui. Iloinen kuin kirkas päivä, lapsellinen, uhkarohkea, pahankurinen, välistä itsepäinen, hellä ja avomielinen, välistä viekaskin, ensimmäinen vaaroissa ja uskollinen kaikissa vaiheissa, semmoisena oli hän poikien ihanne ja ehkäpä vast'edes myöskin muiden yhdistysten kuin pienen poikajoukon. Tämä nuorukainen, jota me tässä sanomme kenraaliksi, sillä se arvo hänellä oli poikien sotaissä harjoituksissa, uskalsi yrittää pikku rummuttajan pelastamista.

Punastuen mielipahasta ja levottomuudesta, nähdessään ensi iskun paukahtavan pikku kumppaniin, juoksi hän herra Gyllendegiin päin yhtä neuvokkaasti, kuin lintu, nähden poikasensa olevan vaarassa, lentää räpyttelee metsästäjän jalkain juuressa, houkutellakseen häntä pois niiden luota. Ennenkuin keppi ehti toista kertaa iskeä, oli jo seuraava keskustelu meneillään:

„Odottakaahan Herran tähden, herra Gyllendeg, te menettelette julmasti, kun lyötte sitä, jota teidän tulisi, polvillanne maassa madellen, kiittää!“

„Nahkiainen ja palaneet pullat! Mistä pitäisi minun

kiittää häntä?“ tiuskasi herra Gyllendeg; mutta seisatti kumminkin jo iskuun kohotetun keppinsä.

„Mistäkö teidän pitäisi kiittää häntä?“ jatkoi heti vapauttaja, „ettekö sitte näe, herra Gyllendeg, kuka tuossa makaa maassa?“

„Minua vaivaista mies-parkaa“, valitti herra Gyllendeg, ehdottomasti käännettyään silmänsä osoitettua esinettä kohti, „siinä se nyt makaa kaunis elukka, jota nämä pedot ovat niin armottomasti pidelleet ja rääkänneet.“

„Älkää sitä säälikö, herra Gyllendeg,“ jatkoi toinen, koettaen kujeella toisensa perästä hämmentää vihollisensa suunnitteluja, „älkää sitä säälikö, sehän on koko paikkakunnan suurin rosvo ja ryöväri.“

„Kelvoton veijari! Milloinka se on varastanut tai ryövännyt?“ ärjäsi herra Gyllendeg, nosti keppinsä kenraalia vastaan ja oli ihan unhottaa rummuttajan.

Sitapä juuri odotettiinkin. „Tulkaa, herra Gyllendeg,“ huusi vapauttaja, menen niin lähelle, että melkein olisi voinut tarttua vaarallisen vastustajansa keppiin, „tulkaa, meillä on koko hänen rosvojoukkonsa ladossa. Nahkiainen ja palaneet pullat! Parempi on tulla auttamaan meitä niiden kiinnipanossa kuin seisoa tässä joutilaana.“

Kauempaa ei Gyllendeg voinut malttaa mieltänsä. Vihan vimmoissaan tavoittaen, vaikka tietysti suotta, kepillään vapaata ja etempänä olevaa vihollistaan, päästi hän irti senkin, joka jo oli kyllin likellä. Ja pikku rummuttaja, osaten kyllä käyttää vapauttansa, hypähti kuin nuoli syrjään, ehtipä vielä paetessaan pelastaa rumpunakin.

Muutaman minuutin kuluttua oli herra Gyllendeg niityllänsä yksin, hengästyneenä ja liiaksikin suuttuneena.

2.

Kertomuksemme edellisessä osassa olemme koettaneet kuvailla, mitä onnettomuuksia tapahtui herra Gyllendegin niityllä, saattaen hänet riitaan koulupoikien kanssa, ja samoin myöskin koettaneet näyttää, miten pojat sillä kerralla osasivat selvitä vaaroista, joita tämän arvokkaan porvarin espanjanruoko-keppi uhkasi.

Älköön kumminkaan luultako poikien olleen niin sokeita, ett'eivät olisi edeltäkäs in nähneet vaaroja, vielä pahempia kuin ne, joista jo oli selvitty, yhä enemmän kokoutuvan heitä vastaan joka hetki niin kauan, kun herra Gyllendegin viha vielä kiehui. Sentähden koetettiin sitä kaikin tavoin sammuttaa, että saataisiin estetyksi herra Gyllendegin tulo kouluun seuraavana päivänä, kuten varmasti tiedettiin tapahtuvan.

Lähettiläitä kulki molempien sotaa käyvien valtojen välillä myöhään iltaan saakka; yksin vanhan Susannan olivat pojat voittaneet puolellensa ja käyttivät hänen välitystään hyväkseen, saadaksensa toimeen kelvollista sovintoa. Kaikki turhaa. Herra Gyllendegille luvattiin kaksinkertainen korvaus kaikesta, mitä hän oli kadottanut, pyydettiin häneltä anteeksi ja luvattiin parantua; mutta ei mistään apua! Herra Gyllendeg sanoi jättävänsä „rehtorin asiaksi arvata elukan hinnan ja muuten tahtovansa nähdä, mitä koululaissa oli sanottuna tuomoisesta tapauksesta. Muuten ei hän — nahkinaisen ja palaneiden pullien nimessä — ollut mikään koulupoikien

narri, joten Sannalla ja muilla pitäisi kyllä olla sen ver-
ran älyä, ett'eivät juoksentelisi moisten petojen ja kau-
pungin kiusan puolesta puhumassa."

Semmoisella kannalla olivat asiat, kun luku alkoi
seuraavana päivänä. Opettaja toisensa perästä astui suu-
reen kouluhuoneeseen, kukin arvokkaasti asettuen luok-
kansa luo. Harmaapäinen rehtori jo todisteli muutamaa
lauseopillista sääntöä ja muut opettajat säestivät omilla
viehättävillä sävelillään. Vanha koulukello oli seisonut
yönsä ja nyt alkanut jälleen käydä, joka nivel vinkuvana
vanhuudesta.

Kohta kumminkin voi huomata jotakin erinomaista
olevan tulossa. Yleinen kiihko ja levottomuus vallitsivat
poikajoukossa. Rehtorin oli täytymys korottaa ääntänsä,
saadakseen poikiaan enemmän tarkastamaan Ciceroansa, ja
alemman luokan opettaja tiuskui jo täydellä äänellä eräälle
„lurjukselleen“, että Jumala hänet oli luonut eikä kukaan
muu.

Ei mistään näyttänyt tulevan apua. Joka kerran,
kun ovi liikahti, kääntyivät kaikkien silmät sinne päin;
vastaukset olivat kaikki päin-mäntyyn, toiset sopertelivat
jotakin, toiset peruuttelivat lakkaamatta sanojansa. Opet-
tajat menettivät malttinsa; toinen toisensa perästä alkoi
asianmukaisella äänellä vetää laiskuuden, korvapuustien
ja patukan virttä, ja jokaisen värssyn loppuun liittyivät
läjähys ynnä sen luonnolliset kumppanit: aijai! aijai!
Silloin astui ovesta herra Gyllendeg.

Riemuinen ilo loisti arvoisan porvarin muodosta,
hänen katsellessaan niin monien voittojensa kenttää, ja
ylpeä ryhti, jolla hän nyt lähestyi erittäin suurta ja var-
maa voittoriemuansa, vaikutti, että hänen vanha, harmaa

juhlanuttunsakin näytti paremmin soveltuvan hänelle kuin ennen viiteentoista vuoteen.

Pojat istuivat poskiltaan punaisina ja katselivat levottomasti alas kirjoihinsa; synkkä hiljaisuus vallitsi koko salissa. Mutta herra Gyllendeg astui arvokkaasti rehtorin pöydän luo ja alotti puheensa:

„Herra minua varjelkoon, vaivaista raukkaa,“ sanoi hän muutamien hm, hm!-äänien jälkeen ja peräytyi vähitellen tavallisempiin ja lievempiin lauseparsiin, kuin ensin oli aikonut käyttää, „hm, hm! olen sitä minäkin ihminen. Minä tarkoitan, herra rehtori, että huolet ja harmit ovat minulla jokapäiväisenä ruokana, yksin kun olen maailmassa. Mutta niinpä toki elettäköön ja annettakoon elää, herra rehtori; nahkiainen ja palaneet pullat, jos taikina alustetaan liian täyteen, niin se nousee yli laitojen, sanon minä.“

Tuon kummallisen alkulauseen jälkeen, jonka salaisen tarkoituksen rehtori kumminkin voi tottumuksesta arvata paremmin kuin kukaan muu, vaikenä herra Gyllendeg odottamaan, mitäkähän se vaikutti.

Eikä se vaikutuksetta jäänytkään.

„Sanokaa suoraan, herra Gyllendeg,“ tiuskasi rehtori, hypähtäen seisomaan ja sysäisten keppejään lattiaan, „sanokaa suoraan, mainitkaa vaan, mitä ja kuka; niin totta, kuin Herra elää, vitsoja ei ole puuttuva.“

„Neljäkymmentä vuotta olen jo ollut leipurina tässä kaupungissa“, jatkoi herra Gyllendeg, voimatta niin pian selvittää omien ajatustensa pyörteestä, „olisimpa saattanut kelvata paremmaksikin. Koulussa ei minua ole pidetty eikä käytetty niinkuin monta muuta; köyhänä ja yksikseni olen minä maailmassa ollut, sanon minä, ja ihminen minusta kumminkin on tullut. Varastanut en ole enkä

valehdellutkaan, en myöskään käyttänyt väärää mittaa enkä painoa. — — Älä irvistelekään, sinä lurjus siellä nurkassa; minä puhun, niinkuin olen oppinut, emmekä vielä olekaan nähneet viimeisen päivän loppua.“

„Puhukaa, herra Gyllendeg, älkääkä antako noiden keskeyttää itseänne“, sanoi rehtori, lyöden poikien varalle pöytään messinkikoukulla, joka koristi hänen virka-keppiänsä, „sanokaa, onko kukaan loukannut kunniaanne; siitä on hän saava aika kylvyn, niin totta, kuin Herra elää.“

„Mitä minulla on kunnian kanssa tekemistä“, sanoi Gyllendeg tyytymättömänä ja maltittomana siitä, että hänen tarkoitustaan oli väärin ymmärretty; nahkiainen ja palaneet pullat. minä kysyn vaan yksinkertaisesti, mitä koululaki sille lupaa, joka kuristaa toisen lampaan?“

Tämä odottamaton kysymys, johon varmaankaan ei ollut missään koululaissa koskaan ollut vastausta, oli vähällä saattaa rehtorivanhuksen ihan hämilleen. Hän seisoi hyvän hetken neuvottomana ja supisi muutamia käsittämättömiä sanoja, ennenkuin voi tointua antamaan semmoista selitystä, että laki ei semmoisessa tapauksessa luvannut mitään; vaan hän oli valmis tekemään täksi kerraksi ja ainaiseksi ajoiksi lampaansurmasta rangaistus-pykälän, jonka voi kirjoittaa 1721 vuoden koululain väli-lehtiin. „Ja“, lisäsi hän sangen mahdikkaasti, „jos joku koulupojista, olipa hän sitte kuka hyvänsä, on kuristanut teidän lampaitanne, tahallansa nimittäin, herra Gyllendeg, niin näyttäkää minulle vaan pahantekijä; niin totta, kuin Herra elää, hänen selkäänsä kulutan minä yhden patukan, vaikka minun pitäisi tehdä se kultalangasta.“

Nyt nousi ylös kenraali, kiirehtien estämään asi-
aansa välttämättömästi turmeltumasta siitä, että herra

Gyllendeg olisi saanut osoittaa hänet tuoksi pahantekijäksi, ja samalla aikoen ottaa koko syyn omaksensa eikä laskea sitä kiertymään muiden niskoille. Hän toivoi varmasti pääsevänsä vähemmällä, kuin rehtorin uhkauksesta sopi odottaa; sitä paitsi tiesi hän itse kaikista paraiten kääntää asian niin hyväksi kuin mahdollista, kun hän oli rehtorivanhuksen suosikkeja. Hän siis alotti selityksensä jotenkin vapaamielisesti, sanoi yksin vieneensä pojat herra Gyllendegin niitylle ja kuvaili, vastoin kumppanien aavistusta, jotenkin todenmukaisesti kaikki, mitä siellä oli tapahtunut. Sitte piti hän puolustuspuheensa. Hän ei voinut uskoa, sanoi hän lopuksi, herra Gyllendegin niityn turmeltuvan näin myöhään syksyllä; „sitä paitsi“, lisäsi hän, „olen jo tarjonnut kaksinkertaista hintaa lampaasta, jonka tapaturmasta tulin surmanneeksi, vaan en tahallani.“

„Onko hän tarjonnut teille kaksinkertaista hintaa, herra Gyllendeg?“ kysyi rehtori.

„Älkää häntä uskoko“, vastasi tämä, „kyllähän se totta on, mitä hän sanoo; mutta hän on sukkelakielisempi kuin me molemmat yhteensä.“

„Ajatelkaa vähän sanojanne, herra Gyllendeg“, sanoi rehtori hiukan pahastuneena, „en minä mikään lapsi ole, senhän tiedätte; olen ennenkin käsitellyt asioita. Tutkinto ensin, herra Gyllendeg; ensin tutkitaan, sitte mutkitaan. — No, sinulla“, jatkoi hän kenraalille, „oli kaikei apua kuristuksessasi, vai miten, tanssimestari?“

„Kukapa minua olisi kuristuksessa auttanut, kun ei minun aikomukseni ollutkaan kuristaa, vaan ottaa kiinni? Päinvastoin riensivät kaikki auttamaan lammasta, mutta se oli liian myöhäistä.“

„Katsokaahan“, valitteli herra Gyllendeg tukkien

korviansa, „enpä huoli olla enää syntisraukka, joll'ei hän vaan luikertele pois oikeuden käsistä kuin liukas ankerias.“

„Vaiti, herra Gyllendeg,“ käski rehtori, „ei teidän oikeuksillenne ole mitään vahinkoa tapahtuva. Mitä vahingon korvaukseen tulee, sen olette saava minun vastuullani; muuten näyttää minusta asia semmoiselta, ett'ei tässä voi puhetta olla patukasta vaan näön vuoksi, mutta kymmenisestä iskusta kummallekin käpälälle.“

Herra Gyllendegin muoto muuttui hyvin arvokkaan näköiseksi, hän ikäänkuin mietti, voisiko tyytyä semmoiseen päätökseen vai ei; mutta tuomittu itse näytti hyvin kummastuvan tuomiostansa. Kyllähän koulussa oltiin totuttu hyvin vaihtalevaiseen ja lyhyeen keräjäintijärjestykseen; mutta tällä kertaa näytti tuskin olevan mitään järjestystä ollenkaan. „Älkää rangaisko minua onnettomuudestani, herra rehtori,“ sanoi hän hyvin nöyrästi; „johan se on minulle kylliksi, että saan maksaa vahingon.“ Enempää hän ei saanut puhua.

„Lakkaahan, lakkaahan jo, kielenpieksäjä,“ keskeytti herra Gyllendeg, peljäten jokaista sanaa, jonka vastustajansa sai lausua, „minä sanon, että hän haihtuu kuin savu uunista, kun vaan kuuma tulee. Nahkiainen ja palaneet pullat, herra rehtori, antakaa hänelle kämmenosansa ensin, sanon minä, ja puhukoon sitte, taikka en huoli olla mikään syntisraukka, joll'ei hän lörpötyksillään saa kaikkia sotketuksi meidän vanhoissa kalloissamme, niin että vielä lyömme itseämme, ennenkuin hän lakkaa.“

„Niin totta, kuin Herra elää, ei hän varmaa osansa saa poistetuksi, vaikka puhuisi kuin Cicero,“ sanoi rehtori, osaksi langeten hänkin herra Gyllendegin epäi-

lyksiin, ja niin sanottuaan rypisti hän silmäkulmansa, pudisti tekotukkaansa, otti patukan ja tarttui syytetyn käteen.

Kohtalotar satutti niin, että pikku rummuttajalla oli myöskin ahdinkonsa ja kiusansa samana hetkenä, jona kenraalia hätyytettiin omalla puolellaan. Pikku sankari oli näet kutsuttu kertomaan isolla taululla kahta kelvottoman pitkää lukua, mutta hänellä ei ollut aikaa eikä halua pitää nyt huolta numeroista, kun hänen ystävänsä ja suojelijansa oli semmoisessa myllyssä. Suuria hikipisaroita valui hänen otsalleen, ja joka numeron välillä, jonka kirjoitti, hörkisti hän korviaan, kuulakseen aina jonkun sanan salin yläpäässä tapahtuvasta tutkinnosta.

Opettaja huomasi heti jotakin outoa, mutta hän, haluten itsekin saada selkoa herra Gyllendegin jutusta, tiuskasi vaan silloin tällöin ja uhkasi, melkein kuin hajamielinen matkustaja, joka välistä herää ja huutaa pysähtyvälle hevoselleen, vaan vaipuu sitte heti jälleen unelmiinsa. Vihdoin näytti hän kumminkin saaneen tarpeeksi selkoa riidasta, sillä hän muisti tehtävänsä ja katsoi tauluun.

„Kummallista,“ tiuskasi hän samassa, „kummallista! Ethän pääse sen etemmäksi. Oletko unhottanut kertomataulusi, mestari? Mitä on kaksi kertaa yhdeksän?“

„Kahdeksantoista!“ vastasi poika kuin mikin puhuva kone, sillä kaikki hänen huomionsa oli kiintynyt rehtorin viimeisiin, hirveihin sanoihin: „Niin totta, kuin Herra elää.“

„Kahdeksantoista,“ huusi opettaja yhä kiivaammin, „eikö siitä mitään muuta tule, sinä kivettynyt patukan alasin; etkö saa kahdeksaista ylös ja ykköstä muistiin?“

Mutta silloin juuri, kun kertoja oli tekemässä kahdeksannumeroa, putosi patukka ensi kerran rehtorin luokalla. Pikku sankarin käsi alkoi vavista; vaikka hän kyllä koki pysyä levollisena, alkoi kyyneliä juosta virtanaan pitkin hänen poskiansa. Kahdeksikon sai hän töintuskin valmiiksi, vaan jätti ykkösen opettajan muistiin ja hän astui itse, pää kumarruksissa, niin peloisaan, kuin olisi mennyt viimeiselle tuomiolle, suorastaan rehtorin luo.

„Älkää lyökö häntä!“ sanoi hän niin selvään, kuin kyyneliltänsä ja nyhykimiseltänsä saattoi, „ei hän ole mitään tehnyt; minähän se laitoin pyydyksen.“ Niin selittäen aikoi hän tunkeutua ihan rehtorin luo.

Mutta herra Gyllendeg, jota nyt eivät mitkään keskeyttämiset ollenkaan huvittaneet, otti hänet hyvin taitavasti kiinni niskasta, ennenkuin rehtori ehti huomata häntä. „Varjelkoon minua vaivaista,“ sanoi hän hyvillään, „tässähän sinä oletkin, jota juuri etsin. Odota vaan, odota vaan, lurjus! Nahkiainen ja palaneet pulat, kyllä sinunkin vuorosi tulee.“

Semmoisin sanoi lohduitellen piti hän kiinni häntä, kunnes rehtori, joka viitsi ainoastaan pikaisesti katsohtaa tuota uutta kohtausta, ehti saada kaksikymmenlukunsa täyteen.

Pikku rummuttaja siis onnettomuudeksensa näki hyvät aikeensa estetyksi. Kenraalia hän ei ollenkaan saanut autetuksi, vaan Gyllendeg päinvastoin esitti hänet itsensä rehtorille saamaan kämmenillensä tusinan tai pari ansion mukaan, jota kunniaa rehtori heti olikin hyvin valmis osoittamaan.

Niin päättyi koulussa tutkinto herra Gyllendegin riemuksi, rehtorin mieliksi ja poikien suurimmaksi mie-

lipahaksi. Mutta, käyttääksemme herra Gyllendegin sanoja, ei vielä oltu nähty kaikkien päivän loppua. Kenraali puri hammasta ja oli vaiti; mutta katse uhkasi. Yksin pikku rummuttajakin, vaikka hänen kasvonsa olivat ihan mustat niihin hierotuista kyynelistä, näytti suuttuneelta, ja hänen palatessaan luokallensa voi huomata hänen nutuntaskunsa pullakkuudesta, että käsi oli siinä nyrkiksi puristuneena. Innoissaan käytti hän myöskin niin raskasta kättä, kun muutamien kysymysten jälkeen sai jatkaa laskuansa, että liitusiruja lenteli numeroiden ympärillä ja suuri liitupala loppui ennen kuin laskeminen. Kaikki näyttivät miettivän kosta.

Tämän kertomuksen täydellisyys, jota ei tosin olekaan mistään kohdasta liiaksi supistettu, ei vaadi toistelemaan kaikkia uhkaavia sanoja tai suuttumuksen keksimiä lisänimiä, joilla pojat Gyllendegin vieraisilla-olon jälkeen höystelivät arvostelujaan tuosta hänen käynnistänsä ja hänestä itsestään. Eikä myöskään ole tarvis kuvailla kaikkia neuvottelukiistoja tai koston suunnituksia, joita mietiskeltiin poikien kokouksessa, joka samana iltana pidettiin kenraalin kammarissa ja hänen johdollansa. Se kokous oli muuten niin salainen ja hiljaisuudessa toimitettu, että ainoastaan luotettaviksi tunnetut kumppanit saivat siinä olla läsnä, pikkumiehistä ainoastaan pieni rummunlyöjä ja hänkin vaan kelvollisuutensa ja hyvän urheutensa tähden. Me saatamme jättää kaiken sen sikseen ja siirtyä suorastaan kokouksen loppupäättökseen, joka vihdoinkin kaikin puolin punnittuna ja valmisteltuna ei tarkoittanut sen vähempää kuin häiritä herra Gyllendegia huutamalla, että tuli oli valloillaan hänen omassa talossaan, ajaa hänet ylös suloisimmasta

unestansa ja sitte käyttää hyväkseen, mitä etuja hämmennys, peljästys ja yö voivat antaa.

Kaksi kohtaa otettiin tästä suunnittelusta kumminkin erittäin keskusteltavaksi. Kun tahdottiin saada pe-tosta kyllin eläväksi, oli välttämättömän tarpeellista pääst-tä herra Gyllendegin huoneihin keskellä yötä; mutta mi-tenkä voi toivoa sen onnistuvan, kun tiedettiin vanhaa Susannaa joka ilta tavallisten „nahkiaisten ja palaneiden pullien“ nimessä muistutettavan sekä portin että pors-tuan oven lukkoamisesta?

Toinen kohta oli vieläkin pulmallisempi. Kyllähän arvattiin siitäkin hauskaa tulevan, että saataisiin leipu-rivanhus herätetyksi ja säilytetyksi; mutta koko hänen rangaistuksensa olisi kumminkin vaan uneton yö. Että kuje saisi suuremman ja yleisemmän arvon, piti saada käsiinsä kellotapulin avain ja antaa sieltä tavallinen tu-lipalon merkki hätäläppäyksellä. Sillä lailla, arveltiin, tulisi tapaus täydelliseksi, kun saataisiin kaupungin koko ihmisjoukko herra Gyllendegin ja hänen talonsa ympä-rille ja yleisessä häiriössä ja tulen etsimisessä ehkä ka-tupojatkin puhdistelisivat leivospuotia. Sanalla sanoen, koko joukko hauskoja temppuja oli toivossa, jos vaan saataisiin avain; mutta tuo *jos* olikin paha pulma, sillä avain — se tiedettiin — oli kirkon arvoisalla vartialla, joka ei ollut kukaan muu kuin herra Gyllendeg itse.

Monta ehdotusta lausuttiin ja hyljättiin; luonnolli-simmin onnistuvalta näytti avaimen ottaminen omin lu-vin; mutta jospa saattoikin toivoa, että pääsisi herra Gyllendegin tietämättä hiipimään hänen talouskamma-riinsa ja hetkiseksi voisi kääntää Susanna-vanhuksen huomion toisaalle, niin olihan kumminkin mahdollon saa-da kaikkia hänen avaimiansa; ja kukapa tunsii oikean?

Tässä juuri pikku rummuttajamme sai tilaisuuden näyttää, miten tarpeellinen hän oli, ja maksaa kunnian, että hänet oli kutsuttu asessoriksi tuohon valtakunnan-hoidolliseen neuvotteluun.

Sävellystaiteen, varsinkin pauhaavan semmoisen rakastaja ollen oli hän kyllä kymmenestikin käynyt ylhäällä kellotapulissa kuulemassa kellojensoittoa taikkapa, jos onni oli oikein suopea, polkemassakin pienintä niistä, että hän, kuten itse esitti, tunsii kellotapulien avaimen paremmin kuin oman rumpukapulansa ja osasi erottaa sen kirkon avaimesta, vaikka molemmissa oli koristeltu ja reikäinen rengas. Mutta mitä sen noutamiseen herra Gyllendegin luota tuli, niin hän sanoi ennemmin ja mielellään kuvailevansa sen kelle hyvänsä, vaikkapa piirustavansakin sen noella niin yhdennäköiseksi kuin osasi, kun vaan itse pääsisi lähtemästä niin vaaralliselle retkelle. Sillä, arveli hän, vaikkapa hän voisikin säilyä herra Gyllendegiä tapaamatta, niin hän ei ollut ihan turvassa vanhan Susannankaan puolelta nyt, koska hän edellisenä päivänä juostessaan siellä rauhaa hieromassa, oli houkuttellut kanssansa pihaan pastorin suuren koiran ja usuttanut sen Susannan kissojen päälle, niin että se oli vähällä purra hännän siltä, joka viimeksi ehti sisään porstuan ovesta.

Millä neuvoilla ja vaikuttavilla syillä kumppanien onnistui kumota nuo pikku rummuttajan epäilykset, ei ole historiassa kerrottuna; päätöksenä vaan oli, että pikku miehemme samana iltana kello yhdeksän eli siihen aikaan, jolloin herra Gyllendeg köyhänä ja yksinäisenä, kuten maailmassa oli, tavallisesti sulki porttinsa ja meni levolle, että rummuttaja silloin käveli ihan yksinänsä pilkkosen-pimeätä katuja eikä tarkoituksena mikään muu

kuin pujahtaa arvokkaan kirkonvartian ja leipurin huoneihin ottamaan kellotapulien avainta.

Kylläpä hän välistä aina tunsu selkäänsä karsivan, kun matkallaan ajatteli toimensa vaarallisuutta, ja monta kertaa hän moitti itseään yksinkertaiseksi tyhmyriksi, kun oli suostunut toisten houkutuksiin ja lähtenyt moiseen yritykseen. Samalla hän kumminkin vaihteeksi aina muisteli saamiensa ohjeita ja neuvoja, joita hänen tuli noudattaa, päästäkseen tarkoituksensa perille. Hänen mielensä kummallisesti häilyi pelon ja rohkeuden, välinpitämättömyyden ja uteliaisuuden välillä, ja samantapaisesti hän itsekseen puhelikin astuskellessaan siinä hiljaa ja miettiväisenä, kädet ristissä rinnalla, kylmän tähden pistettyinä väljän ja hyvän lammasnahkanutun hihoihin.

„Olenko minä viisas vai hullu,“ sanoi hän itsekseen, „kun en käänny takaisin, vaan yhä vielä astun edelleen? Hyi! Nyt on kylmä tänä iltana ja niin pimeä, ett’ei ainoatakaan tähteä näy. Lankun yli kyllä pääsen herra Gyllendegin pihaan, vaikka hän onkin sulkenut porttinsa; tiedämpä, mistä kohdasta viime kesänä hyppäsin ylitse. Mutta siellä ei ole turvallista hänen pihassansa, siellä kuljeksii kummituksia yöllä. Sanotaan, ett’eivät ne kärsi kymmentä vuotta nuorempia lapsia, sentähden että kaikki Sannan kissat naukuvat ja parkuvat, paitsi vanhin, joka on kymmenen vuoden vanha ja makaa lihavuutensa tähden sisällä hänen sängyssänsä. Jos joudun peikon kynsiin, niin se ehkä kiertää minulta niskat nurin. Kunpa nyt tietäisin, olenko jo täyttänyt kymmenennen vuoden vai en? Ehkäpä olen jo yhdenkättöistä tai kenties jo vanhempikin; olenpa ollutkin aika hölmö, kun en ole tuota pannut mieleeni. Mutta

eihän nyt vielä ole yö, vaikka on niin pimeä. Huh! Kello löi. Luulenpa, että se löi yhdeksän. Tuleepa hauskaa nähdä Gyllendegia. „Jumala mua armahda, köyhää vaivaista,“ mutta ei mitään „nahkiaisia eikä palaneita pullia!“ Jospa hänet vaan saataisiin kadulle semmoisena, kuin hän nousee sängystään. Toista kättäni kirvelee ja pöhöttynyt se on myöskin; ensimmäiset kymmenen iskua löi hän niin, että väsyi. Kummallisestipa siellä koulussa on käynyt viime aikoina. Jompikumpi meistä oli syyllinen; mutta emme molemmat! Avain minun pitää saada, vaikka se riippuisi Sannan ainoassa hampaassa. Huh! mitä siinä ohitseni hiipi pimeässä? Mitenkähän pääsen talouskammariin, jossa avaimet ovat? Katsotaanpas: Laskekaa sisään, neiti Sanna; minä ostaisin sahamirinkilöitä! „Kuka siellä?“ kysyy hän. Minä se olen. „Vai sinä, raivio, tuotko taas tänne pastorin suurta koiraa?“ tiuskasee hän ja tempaa pölyharjan. — Oih! hulluhan minä olen, kun en jo käänny takaisin. Mutta kukapa meille toisi avaimen? Ehkä kuitenkin saan Sannan leppymään. Onhan hän monesti ennenkin suuttunut minuun ja pahemminkin kuin nyt, vaan aina taas kohta leppynyt. Entä herra Gyllendeg? Mitäpä, jos hän tulee ulos? Kolmen askeleen päässä pors-tuan ovesta; likemmäksi en jää, kun kerran kolkutan ovea. Mutta jos hän tulee? No! silloin jaloille kiirettä, eikä saa mitään toimitetuksi. Koko kuje on tyhjä; olisihan joku muu saattanut koettaa. Hyi, lankku on kylmä kuin jää“ — — niin sanoen ponnistihe hän ja kiepsahti herra Gyllendegin lankkuaidan yli hänen pihaansa.

Heti sinne päästyänsä ja katsahdettuansa pihan ympäri huomasi pikku sankarimme mahdottomaksi toimia

niiden ohjeiden mukaan, jotka oli saanut esimiehiltään ja kenraalin luona olevilta suosijoiltaan. Niiden mukaan olisi hänen, kuten lukija on hänen yksinpuhelustaan jo huomannut, pitänyt rinkelien ostamisen tekosyyllä koettaa päästä neiti Susannan kätköön eli talouskammariin rakentaa rauha hänen kanssansa ja sopia kaikki vanhat riidat niin hyvin kuin mahdollista, ja kun hän leppyneenä lähtee vieressä olevaan puotiin rinkeliä noutamaan, sill'aikaa siepata kellotapulnin avain ja kätkeä lammashanauksensa poveen. Miettiessä oli tuo suunnitus näyttänyt hyvin helpolta; mutta kun pikku rummuttamme nyt oli sitä panemassa toimeen, pelotti häntä jo ensi tehtävä: mitenkä päästä sisään?

Porstuan viereinen kammasi toisella puolella oli herra Gyllendegin. Hänellä oli vielä tuli palamassa, hän itse istui pöydän edessä. Rummuttaja-parka hiipi varovasti ikkunan ruudusta katsomaan ja näki Gyllendegvanhuksen hyvin hartaasti miettivän edessänsä olevasta rukouskirjasta erästä rukousta, jonka alkusanat olivat: „Ruotsin valtakunnan pankkiin.“ Pieninkin porstuan oven risahdus olisi häntä häirinnyt, sen kyllä tarkastelija huomasi. Vaan kun hän sitte kiipesi talouskammarin ikkunasta katsomaan sisään, alusti Susanna-vanhus parailansa niin vahvasti, että katsoja joka iskulta selvästi kuuli taikinan läiskeen. Mitenkä olisi Sanna silloin voinut kuulla porstuan ovelta hiljaisen koputuksen, vaikka talouskammasi olisi ollutkin ihan porstuan vieressä eikä kyökkiä välillä, niinkuin kumminkin oli!

Pikku keinottelijamme laskeutui pois tarkastuspai-kastansa hyvin tyytymättömänä ja neuvottomana. Sannan ikkunasta kajastavassa valossa olisi hänen kasvois-sansa voinut huomata monimutkaisia ryppyjä, ja kädellä

oli kylliksi tekemistä korvan takana, josta se koetti ikäänkuin haravoida kokoon kaiken neuvokkaisuuden ja kekseliäisyyden, mitä siellä oli. Eikä mistään ruvennut olemaan apua.

„Kyllä se onnistuu,“ virkahti hän viimein hiljaa muristen, „kyllä se onnistuu — koetahan vaan!“ Helppo on sanoa: kyllä, kyllä onnistuu; mutta eipä suurilla sanoilla koskaan sukkelaksi tulla. Koetapahan vaan kolkuttaa ovea! „Kuka tulee jyskyttämään oveani näin myöhään. Nahkiaiset ja palaneet pullat! Pitäisipä toki suoda edes yörauhaa minulle vaivaiselle köyhälle.“ Menköön sitte sinne, ken uskaltaa; minä en mene. Kas noin! Nyt hän haukottelee! Huh, pitäisipä lähteä pois; kättänikin alkaa pakottaa kylmässä. — Odottakaahan, herra Gyllendeg, kyllä saatte palkkanne! Mitenkähän vaan saisin avaimen?“

Niin pakinoiden hiljaa ja katkonaisesti oli hän istunut eräälle porraspuulle Sannan ikkunan kohdalle ja rupesi sitte miettimään. Äkkiarvaamatta hypähti hän seisomaan, ikäänkuin olisi suuri taakka pudonnut hänen seljästään; hän hiivi ikkunan alle, vetäytyi kokoon niin, että hänen kasvonsa melkein koskivat maahan, ja parkasi semmoisessa asennossa valittavaisen *nauu*, siksi kyllin luonnollisen, että silmänräpäyksessä sai vastauksen tuvasta eräältä Sannan kasvatilta.

Tuon onnellisen enteen jälkeen pysyi hän hiljaa ja kuunnellen. Taikinan läiske oli lakannut, ei kuulunut hisaustakaan. Siitä päätti sankarimme Susanna-vanhuksella olevan korvat auki eikä siis jättänyt käyttämättä hyväkseen sitä etua. Toisen kerran osoitti hän naukumistaitoansa niin hyvällä menestyksellä, että kaksi,

ehkä kolmekin eri ääntä yhtyi säestämään Sannan kamarissa.

Sitte hän hiipi muutamaa askelta etemmäksi ja katsahti ylös. Vanhan neitsyen pyöreät kasvot näkyivät jo ikkunassa. Hän seisoi siinä hyvin levottoman näköisenä ja koettaen taikinaisilla käsillään estää valoa, nähdäksensä ulos pihalle. Rummuttajallamme sydän oikein hyppi ilosta, kun huomasi Sannan, ja menestyksestään kiihtyneenä sekä saattaakseen työnsä täydelliseksi, kumartui hän vielä kerran alas ja parkasi kolmannen *nauun*, jonka askelma kyllä kävi vähän liian sukkelasti, mutta viimeinen puoli vei häneltä aika syvän henkäyksen ja loppui monisävelisellä lirityksellä, niin kimakasti, valittavaisesti ja toivottomasti, että Sannan lihavakin kissa hyppäsi peljästyksissään päistikkaa sängystä lattiaan ja Sanna itse oli vähällä pyörtyä kauhusta. Silloin nousi pikku seikkailijamme pystyyn odottamaan juonensa muita seurauksia.

Ei monta silmänräpäystä ehtinytkään kulua, ennenkuin hän näki tulen siirtyvän talouskamarista kyökkiin ja kohta sen jälkeen hänen suureksi iloksensa avautui porstuan ovi ihan hiljaa ja vanha Sanna niin hellällä äänellä, kuin ainoastaan hän taisi, kuiskailemalla lausui: kis, kis, kis!

Sitpä kutsua olikin pikku ystävämme odottanut eikä sitä tarvittu kahdesti lausua. Kyyrysissään ja hiljaa hiipi hän rappusille, niitä myöten ylös ja Sannan ohitse. Ehdottomasti karsi selkää vanhahkolta kissamuijalta nähdessään semmoisen jättiläiskissan tulevan ovea kohti, ja vielä enemmän, kun tunsu sen luikahtavan ohitsensa pimeässä. Pikku seikkailijamme käytti hyväkseen tilaisuutta eikä pysähtynyt ennenkuin kyökissä, jos-

sa hän hyvin tyynenä odotteli vaarallista vihollistansa ja valmistautui uusiin rynnäköihin.

Tuskin ehti sankarimme kyökin ovesta sisällä olevaan valoon, kun Sanna heti tunsu hänen pyöreän ja nahkavaruksisen vartalonsa. Hän alkoi kuvitella mielesensä mitä kauheinta, ja paljoa kiivaammin, kuin olisi luullut osaavankaan sen, joka oli niin tyynesti ja välinpitämättömästi kuunnellut herra Gyllendegin sanatulvia, riensi hän kyökkiin rummuttajan jäljestä, tahtoen ensi innossaan pitkittä mutkitta ottaa talteensa koko miehen.

„Ja sinä uskallat tulla tänne sisään, ihan kuin olisi kaikki ihan hyvin,“ tiuskasi hän, „ja seisot siinä ja katselet niin viattomasti, kuin et olisi mitään pahaa tehnyt! Mihinkä viskasit kissan, jota juuri äsken kiusasit?“

„Hyvänen aika, hyvä Sanna,“ virkkoi rummuttaja, helposti väistellen Sannan käsiä, jotka häntä kiinni tavoittelivat, „no, ettehan toki pure ihmisiä, toden totta? Kyllähän saatatte vielä olla suutuksissanne minuun pastorin koiran tähden; mutta mitäpä tehdä? Se kun tavoitteli purra minua, niin täytyihän minun usuttaa se kissoja ajamaan.“

„En minä nyt puhu vanhoista asioista,“ jatkoi Sanna, „minä kysyn, mihinkä kissa joutui, joka äsken oli kynsissäsi, vieläkö se on hengissäkään?“

„Hyi!“ virkkoi pikku seikkailija, muuttuen hyvin pahastuneen näköiseksi, „luuletteko, Sanna, minua sitte kissantappajaksi. Antakaahan minun kertoa kaikki. Kuulitteko, miten se raukka parkui ja valitti?“

„Kysypäs tuota vielä,“ sanoi Sanna huoaten.

„Se on juoksukissa,“ jatkoi pikku sankari hellällä äänellä ja astui askelta likemmäksi vanhusta, „eikä sillä

ole kotia; öillä etsii se ruokaa pihoista. Vähän aikaa sitte — hyvä Sanna, sitä on ikävä kertoakin — oli se meillä ja sieltä sen meidän piika ajoi lyöden ja kivittäen pois. Minä menin sen jäljestä katua pitkin houkutellen, mutta se ei pysähtynyt. Vimein kuulin sen naukuvan tässä teidän pihassanne, ja minä arvelin pyytää teitä ottamaan sitä hoidettavaksenne, sillä se on niin laiha, ett'ei siinä ole muuta kuin luuta ja nahkaa, tai kuin olisi kiviä ja tikkuja pussissa.“

„Herra varjele minua vaivaista,“ sanoi Sanna nyyhkyttäen, „mihin se kurja nyt meni?“

„Niin, mihinkä se meni? Se juoksi pois, kun minä vaan tulin pihaan. En minä sitä aina saa kiinni, vaikka olen sille usein ruokaa antanut; ja minusta se kuitenkin pitää enemmän kuin kestään muusta koko kaupungissa.“

„Tule tänne lämmittelemään, kunnon poika,“ sanoi Sanna, vieden pikku sankarimme talouskammariin. „Etkö voisi kynsiä piikaa, joka sitä raukkaa löi, etkö?“

„Mitäpä siitä raapimisesta apua olisi,“ vastasi rummuttaja, „hän vaan olisi sitä pahempi toiste; mutta jos minulla olisi vähä ruokaa kissalle, edes yksi pikku pulla, niin se olisi paljoa parempi.“

„Jos sinä sen saisit kiinni, kelpo poika, ja toisit tänne, niin antaisin kokonaisen sahamirinkilän vaivastasi. En minä nyt, vaimo parka, saa koko yössä unta huolelta ja levottomuudelta.“

„Jos lupaatte minulle sahamirinkilän sitte, kun tuon kissan, hyvä Sanna, ja nyt annatte pullan, niin kyllä minä sen elukan tuon, vaikka minun pitäisi etsiä puoleen yöhön. Katsokaa vaan, Sanna,“ lisäsi hän hyvin vieikkaasti ja kekseliäästi, „että jätätte auki porstuan

oven, että pääsen sisään, kun tulen, herra Gyllendegia herättämättä.“

Vanhus ei vastannut sanaakaan, mutta hymyili tuttavasti ja löi kolmella sormellaan poikaa olkapäähän merkiksi, että hän yhtyi juoneen, ja samalla kiitokseksi apulaisensa älystä. Sitte meni hän heti viereiseen leipäpuotiin noutamaan pyydettyä pullaa; siten saatua tilaisuutta ei pikku sankarimme suinkaan jättänyt käyttämättä hyväksensä.

Kellotapulnin avain pullotti jo hänen nuttunsa taskussa ja hän itse oli siirtynyt likemmäksi kyökin ovea, ennenkuin Sanna ehti valita semmoisen pullan, joka hänestä näytti soveliaimmalta maksutta annettavaksi. Kun hän vihdoin palasi, otti rummuttaja kiitollisena vastaan pestin, näyttipä vielä jotenkin tarkkaavaisesti kuuntelevan kaikkia varoituksia ja neuvoja, mitä Sannalla oli annettavana uudesta palveluksesta sill'aikaa, kun sievästi näytti hänelle tulta kyökin ja porstuan läpi.

„Mene nyt siivosti, kelpo poika,“ niin kuuluivat viimeiset sanat, „mene hiljaa äläkä kiivastu houkutellessasi, vaikk'ei se tulisikaan heti. Katso, ett'et ota sitä kiinni niskasta, niinkuin koiria kannetaan, vaan ota se hiljaa käsivarrellesi. Anna sen nojata päätään poskeasi vasten, niin se viihtyy paremmin. Astu sitte ihan hiljaa meidän rappusissa, kuuletko, ett'et herätä herraa. Ja jos se kissa raukka naukuu tai myrisee, niin silitä hiljaa sen selkää, kun tulet meidän pihaan, ja puhele sille ystävällisesti, ymmärrätkö? Porstuan ovi kyllä on silloin raollaan eikä mikään muu ovi koko talossa ole lukossa. Hyvästi, kunnon poika, muista nyt vaan, mitä olen sanonut.“

Samassa veti hän hiljaa porstuan oven kiinni, kun pikku sankarimme jo oli pujahtanut ulos ja nyt kevein mielin riensi odottelevien kumppaniensa luo.

Iloinen hälinä tervehti pikku rummuttajaamme hänen astuessaan kokoushuoneeseen ja ottaessaan taskustansa kellotapulnin avaimen, ja ilo kasvoi riemuksi, kun hän kertoi tien olevan ihan auki herra Gyllendegin huoneeseen. Heti ryhdyttiin kaikkien taisteluasiain järjestykseen. Kenraali ynnä eräs toinen luotettava mies valittiin hätyyttämään itseään herra Gyllendegia, neljä muuta kumppania laitettiin pitämään huolta soitosta ja kaikkien muiden tuli hajautua ympäri kaupunkia katujen kulmiin ja merkin kuultua lähteä liikkeelle. Kullakin oli tehtävänsä ja kaikki olivat tyytyväiset.

Ainoa, joka kulki omaa tietään ja josta muut eivät tienneet, missä hän aikoi esiytyä, oli rummuttaja. Ollen kiivas ja itsepäinen oli hän suutuksissaan hyvin pian lähtenyt koko seurasta, kun vasta ehdittiin ruveta keskustelemaan, minkä paikan hän saisi. Hän näet tahtoi kaikin tavoin päästä niiden joukkoon, joiden oli käytävä suorastaan herra Gyllendegin kimppuun; hänellä oli erityiset syynsä hyljätä kaikki muut paikat. Sentähden loukkasi häntä jo ensimmäinen kohta; kun ei häntä muistettu valita kenraalin kumppaniksi, vaikka hän tunsikin Gyllendegin asunnon paremmin kuin kukaan muu; eikä hän pitänytkään salassa pahastustansa.

„Olisipa hauska tietää, mihinkä minut aiotaan pistää,“ sanoi hän; „ei se ollenkaan olisi liiaksi, jos minä saisin lähteä herra Gyllendegin luo, koska ensiksikin olen saanut hänen tähtensä enemmän kämmenilleni kuin kukaan muu ja sitte oppinut kulkemaan hänen pihassansa,

vaikka oli vaarallisempikin ohjaella askeleitansa siellä, kuin nyt voi enää sattua.

„Eihän sinulla ole muuta pukua kuin turkkinuttusi, jonka kaikki tuntevat“, sanoi kenraali.

„Vai niin“, vastusteli rummuttaja, „onhan minulla sarkanuttuni?“

„Niin, se on nähty vielä useammasti,“ jatkoi toinen, „ja sitä paitsi olet itse niin lyhyt ja pyöreä, että ken sinut vaan kerran on nähnyt, tuntee sinut heti vaikka keskellä yötä niinkuin nyt. Herra Gyllendeg arvaisi heti, kuka hänelle on kolttosen tehnyt, jos näkisi sinut ensimmäisten joukossa, jotka hänen kammariinsa hyökkäävät.“

„Annetaanko minun sitte päästä edes hänen porstuansa?“ kysyi rummuttaja itsepäisesti.

„Ei“, vastasi kenraali jyrkästi, „sinä et saa alussa tulla koko pihaankaan; mutta“, lisäsi hän ystävällisesti, „saathan mennä niiden kanssa, jotka lähtevät soittamaan; siellä on sinulla paljoa hauskeampi.“

„Kiitos kunniasta,“ vastasi sankarimme, „niin hulla minä en ole, että sinne lähtisin. Kerran ennen olen koettanut pyrkiä sinne pimeässä, se oli viime jouluaamuna, ja silloin olivat peikot ihan syödä minut. Jospa niitä olisi ollut yksi tai kaksi; mutta niitä surisi ympärilläni kuin mehiläispesässä. Yksi taisi pistääkin minua niskaan, vaikka turkin kaulus oli edessä. Sinne menkööt joiste toiset, vaan en minä.“

„Mene sitte johonkin kadunkulmaan.“

Siitä pikku rummuttaja todellakin pahastui; muristen jotakin, ett’ei hän ollut mikään yövartia, vaan kelpasi parempaankin, otti hän lakkinsa ja läksi, kuten jo mainittiin, suuttuneena omaa tietänsä. Jäljelle jääneistä

varustautui kukin toimeensa, huolimatta sen enempää pikku rummuttajan vihoista.

Jotenkin samaan aikaan tai ehkä vähää ennen nousi herra Gyllendeg tuoliltaan, pisti rukouskirjansa hyvin hartaasti lukon taakse, lähetti Jumalalle huokauksen ja kävi levolle. Päivän tapauksista oli melkein kaikista jäänyt suloinen, jopa ylpeäkin mielihyvä hänen sydämeensä, niin että hänen muotonsa oikein loisti tyytyväisyydestä, kun hän sāngyssā istuessaan painoi pāhānsā yōmyssyn ja puhalsi tulen sammuksiin. Vielä kerran kävihān ajatuksiensa siivillā koulussa ja nautti kenraalin rangaistuksesta sekā pikku rummuttajan tuskasta; vielä kerran liitelivāt ajatukset riemusaatossa niiden neljānkymmenen vuoden lāpi, jotka hān oli ollut paikkakunnan leipurina, kunnes ne vihdoin eksyivāt pankkosevelien numeroihin, vāsyivāt ja hān vaipui unen helmaan.

Mutta vielä sittekin, kun hānen silmānsā jo olivat ummistuneet, tahtoi onni, joka jo koko pāivān oli aurinkona lāmmittānyt hānen elāmānsā, olla hānelle leppyinen ja ilahuttaa hānen sisāllistā nākōānsā kauniilla iltaruskolla. Se jätti hānet kaikista rikkaimman, hānen vuoteensa vieressā odottelevan unelman valtaan, ja se, yhtā rikas kuin anteliaskin, loihti hānen iloksensa esiin ihmeen, viehättāvāmmān ja onnellisemman, kuin hānen rohkeimmatkaan ajatuksensa olivat milloinkaan uskalta neet luvata hānen kerran saavan nauttia ja katsella taivaan autuudessa.

Herra Gyllendeg oli seisovina leivintuvassansa ja odottavinaan uunillisen sahamikakkujen paistumista. Erinomaisen iloissaan oli hānen mielensā, sillā kaikki oli onnistunut erinomaisesti. Pullat olivat kohonneet, kasvaneet toista, jopa montakin vertaa suuremmiksi, ja niuk

ka, vaalea sahrami oli paisunut niin kauniiksi keltaväriksi kuin aamuaurinko äsken noustuaan ruskonsa keskeltä. Sykkivin sydämin luki arvokas leipuri paistumisen minuutteja, toivoen näkevänsä sen tulevan muun onnen vertaiseksi. Vihdoin tuli oikea hetki, hän veti pois uunista pellin, ja kas! joka pulla loisti kuin kulta, oli raskas kuin kulta, oli puhdasta kultaa. Hänen sydämmensä sykki; puolinaiset, hiljaiset hengähdykset ilmasivat hänen ihastustansa unen maailmassa. Hän katsoi uuniinsa, silmäillen jaloja leivoksiansa; niin pitkälti, kuin silmä kantoi, näki hän pellin toisensa vieressä, kaikki loistavina kultapullista. Häntä värähytti; hän luuli olevansa siirretty taivaasen eikä tiennyt, oliko hänellä edes setelejään mukana vai oliko unhottanut ne arkkuunsa maan päälle. Kohta kumminkin poistui sekin levottomuuden pilvi, ja kiihkeästi, kuten keveistä, katkonaisista hengähdyksistä voi aavistaa, kiiruhti hän korjaamaan suunnatonta aarrettansa; silloin tällöin vaan jotkut epäselvät „nahkiaisten ja palaneiden pullien“ katkelmat merkitsivät niitä silmänräpäyksiä, joina Sanna ei kyllin joutuisasti toimittanut, mitä hän halusi.

Juuri samana hetkenä, jona herra Gyllendegin kauris uni paraillaan kehitteli näkönsälle tuota ilveilyä, lähestyi kenraali apulaisinensa hyvin varovaisesti hänen rappusiansa. Tuskallisessa odotuksessa viettivät molemmat seikkailijat ne muutamat hetket, jotka kuluivat, ennenkuin kellotapuliin lähetetyt ehtivät antaa suostutun merkin.

Vihdoin kuului kellon pamaus, sitte toinen; läppäys alkoi kaikua kaikessa synkkyudessaan ja paikalla kaajahti myöskin kaikissa katujen nurkissa karkeampia ja kimakampia huutoja: „Valkea on valloillaan leipuri Gyllen-

degin talossa!“ Kenraali ja hänen kumppaninsa pujahtivat herra Gyllendegin huoneeseen.

„Valkea on valloillaan!“ huusivat molemmat yht’aikaa, „herätkää, hyvät ihmiset, jos täällä on ketään, herätkää toki ja joutuun ulos!“

Tämä hätäinen tulenhuuto kaikui herra Gyllendegin korviin juuri silloin, kun hän alkoi voida käsitellä ensinnä uunista otettuja ja sentähden vähän jo jäähtyneitä leivoksia; niinpä hän tunsikin olevansa taivaassa ihan kuin kotonansa. Huuto ei siis voinutkaan herättää häntä ihan valveille, niin syvälle hän oli vaipunut autuaallisen unensa helmaan; mutta seoitti se kuitenkin unen ja käänsi hänen mielikuvituksensa mitä pimeimpien näkyjen keskelle.

Kadonneet olivat kuin taika-iskusta hänen aarteensa ja hänen autuutensa; sen sijasta, että hän juuri äsken oli ollut olevinaan taivaassa, oli hän mielestänsä nyt ainakin ihan kadotuksen partaalla.

Hän oli olevinaan suurena hapanleipänä ja makasi jo siinä kurjassa haamussa leipälapiolla uuniin sysättävänä. Ei voi kielin kertoa tuota arvon porvarin hätää. Aistimensa ja järkensä oli hänellä tallella, hän tajusi ihan selvästi turmionsa ja hänen ihmisluontonsa vastusti ankaraasti paistumista, joka hänelle uhkasi tulla osaksi. Hän olisi mielellään silvaissut pään poikki Sannalta, jos olisi voinut. Hän koetti puhua hänelle hädässään, mutta kieli oli kuin kohmettunut. Sanna ei häntä kuullut eikä häntä tuntenut, vaan seiso siinä pikkusilmäisenä ja nokinenänä kuten tavallisesti uunin edessä, leipälapio valmiina kädessä ja oikealla palvelusinnolla pistämäisillään Gyllendeg-leipää samaan uuniin, johon ennen oli niin monta ruisleipää pistänyt. Leipuri-vanhus oli ihan toivottomana.

Kun hän ei voinut puhua, koetti hän edes katsoa emännöitsijäänsä milloin vihaisesti, milloin lempeästi ja rukoilevaisesti; mutta kaikki oli vaan turhaa vaivaa, sillä hän oli ihan parantumaton paatunut. Vihdoin leipuri, kun jo oli lähellä uuninsuuta ja tunsu kuumuuden kärven-televän, voitti rampuutensa ja teki niin voimakkaan pelas-tuskokeen, että hän todella oikein elävänä hypähti sängystänsä ja tuli seisomaan keskelle kammarinsa lattiaa.

„Nahkiainen ja palaneet pullat!“ tiuskasi hän kurkun täydeltä, „aiotko paistaa minua elävänä, moinen äkäpussi?“

Tämä haaveksivainen huudahdus, jonka johtoa edellisistä unista pojat eivät millään lailla tienneet aavistaa, oli vähällä saada veren hyytymään heidän suonis-sansa. Mutta herra Gyllendeg itsekin alkoi herätä, lausui jonkun siunaussanan ja hapueli pimeässä sänkyänsä.

Ennenkuin vanhus ehti selvitä ihan virkeäksi, rohkasihe kenraali undestaan ja lausui toistamiseen hätähuu-don aivan herra Gyllendegin korvaan. Niinkuin pelkuri merimies, joka hätäytyneenä on ohjaellut venettään myrskyssä, menettää tavattoman suuren aallon tullessa kaiken järkensä ja peräsin irtoaa hänen kädestään, niin lannistui ja uupui nyt herra Gyllendegin järki kokonansa ja arvokas leipuri jätti muhkean laivansa aivan tuulen ja aaltojen varaan.

„Hyvät ihmiset,“ sanoi hän nöyrästi ja rukoilevai-sesti, „auttakaa minua, ett'en pala elävänä. Älkää minua tappako älkääkään ryöstäkö sitä vähäistä, mitä olen saanut säästetyksi, minä vaivainen raukka. Herra varjele, mitenkä saisin korjatuksi sen hiivatilkkasen, jota Sanna eilisen päivän juoksenteli kerjäämässä? Hyvät ystävät, en minä näe teitä, mutta tunnen hyvän aikeenne. Mitä

on minun tekeminen? Älkää hyljätkö minua hädän hetkenä. Herra varjele, palaako minun taloni?"

„Älkää tuhlatko aikaa turhilla loruilla, herra Gyllendeg," huusi kenraali, „vaan ottakaa tohvelit jalkaanne ja peite ympärillenne ja tulkaa pois, sillä minuuttikin on tässä ihmishengen arvoinen."

„Niin, niin, hyvät ystävät," vastasi herra Gyllendeg, pysyen liikahtamatta paikoillaan, „minuutti on tässä ihmishengen arvoinen, mutta mistäpä minä saisin tohvelit ja peitteen, köyhä vaivainen? Maantielle minä joudun, kerjuusauva on lopuksi ainoa turvani."

Maa ja taivas olisivat saattaneet kukistua eikä herra Gyllendeg kuitenkaan olisi liikahtanut paikastansa, jossa seisoi, jos hänet vaan olisi jätetty oman älynsä varaan. Mutta hänen molemmat kiusaajansa, joilla ei ollut tarkoituksena antaa hänen uneksia pois peljästyksensä lämpimän kammarin rauhassa, tempasivat peitteen hänen sängystään ja käärivät sen mitenkuten hänen ympärillensä, sovittelivat vaivalla, vaikka kuitenkin kiireesti sukat ja tohvelit hänelle jalkaan ja komensivat: Eespäin, mars! Nyt oli herra Gyllendegin seuraaminen heitä ja pelastuminen. Arvokas leipuri antoi kuin uhrikaritsa toisten taluttaa pois; kohta ehti hän kylmään porstuaan jotenkin yhtä kurjassa tilassa kuin vähää ennen ollessaan Sannan leipälapiolla joutumaisillaan kuumaan uuniin.

Ensimmäinen kylmä puhallus, joka tuli avatusta ovesta vastaan, näytti hetkiseksi herättävän hänen ajatusvoimansa. Ainakin johtui hänelle taas mieleen, vieläpä selvemmin kuin edellisellä kerralla, että hänen olisi pelastettava jotain muutakin kuin vaan itsensä; mutta nyt kiintyivät hänen ajatuksensa kuin äskenkin samaan esi-

neesen, jonka hankkimisesta hänellä edellisenä päivänä oli ollut niin paljon harmia.

„Malttakaas, hyvät ystävät,“ sanoi hän koettaen päästä eroon saattajistaan, „minun täytyy pikimmältään pistäytyä Sannan luoma.“

„Mitä teillä siellä on tekemistä?“ kysyi kenraali.

„Käyn kysymässä,“ vastasi herra Gyllendeg, „mihinkä hän tyhmyydessään on pistänyt piilon hiivatilkkasen, jonka eilen kävi kerjäämässä. Katsokaas, hyvät ystävät, jos se palaa, ei minun köyhän vaivaisen leipomisestani huomenna tule mitään.“

„Älkää hullutelko, herra Gyllendeg,“ sanoi kenraali, „jättäkää nyt leipomiset sikseen; huomenna teillä ei ole leivintupaa eikä uunia; kaikki on silloin porona.“

„Kaikki porona, Jumala paratkoon!“ virkkoi herra Gyllendeg vaipuen takaisin tylsämielisyyteensä, eikä häntä siitä saanut heräämään Sannan vaikeroiminen, joka, kissa kummassakin kainalossa, kiiruhti esiin kyökistä, ei kellonläppäys eikä kadulta kuuluva koulupoikien melu. Hän kulki kuin lapsi edelleen, mihin häntä vietiin, vetäen vaan peitettä ylemmäksi korvillensa sekä kylmän tähden että päästäkseen näkemästä kurjuutta, jota hänen seuraajansa lakkaamatta saarnasivat hänelle korvaan. Niin ehdittiin leipuri-vanhuksen kanssa kadulle asti.

Joistakuista ikkunoista alkoi jo tuikkaa valoa, läppäys lakkasi, kärrinpyörien jyrinää ja hevosten jalkain kopinaa kuului harventuvien huutojen seasta ja ihmisiä kokoutui joukottain herra Gyllendegin talon pihalle.

Herra Gyllendeg seisattui ja veti henkeä.

„Varjele minua köyhää vaivaista,“ sanoi hän, „tämöinen kulku tukehuttaa minut kokonaan. Nahkiainen ja palaneet pullat! Miksi vedetään minua ulos keskellä

yötä? Mitä on tapahtunut? Mitä täällä ajellaan ja huu-
dellaan? Onko valkea valloillaan, koska rumpu pä-
risee.?”

„Selvitkää nyt jo järkeenne, herra Gyllendeg, ja
ymmärtäkää nyt toki, että teidän talonne palaa kaiken
kaikkinensa,” sanoi kenraali, alkaen vähin peljätä arvok-
kaan leipuri-vanhuksen tulleen hulluksi; „henkeänne
pelastaaksennehan teidän täytyi lähteä ulos huoneistanne,
ettekö sitä enää muista?”

Ne sanat muistuttivat taas herra Gyllendegille mie-
leen, mitä oli tapahtunut; hän tyyntyi ja kuunteli rum-
mun ääntä, joka likeni likenemistään.

Ei koskaan ollut kaupungin rummun ääni kuulunut
hänestä niin sortuneelta eikä heikolta kuin nyt. Se hän-
tä suretti enemmän kuin koko tulipalo; ainakin selvisi
hänessä se ajatus nyt paremmin kuin mikään sitä ennen
että korkeampi voima oli vihassaan nyt päättänyt ran-
gaista kaupunkia ja sentähden ottanut rummulta pois voi-
man kutsua kansaa kokoon. „Ei kellon soittoa”, sanoi
hän sentähden murheellisen nöyrästi, „eikä hätärumpua;
ihmiset nukkuvat, ja meidän kaupunki-parkamme palaa
poroksi. Herran viha meitä kurittaa, sanon minä. Kuul-
kaahan, mitenkä on rummun laita! Ennen tärisivät ik-
kunat ja seinät, milloin se oli liikkeellä! nyt kuuluu
siltä, kuin kylvettäisiin vaan herneitä sen nahkalle!”

„Tulkaa, herra Gyllendeg,” sanoi kenraali melkein
säälien vanhusta, mutta huolimatta kumminkaan jättää
kujettansa keskentekoiseksi, „tulkaa, minä vien teidät naa-
purinne rehtorin luo; hän ei luultavasti voi olla otta-
matta teitä suojaansa.”

Mutta herra Gyllendegin onnettomuus soi nyt yksisä-
velisenä äänenä hänen korviinsa eikä enää kiusannut

häntä kaikenlaisten soittimien sekamelskana. Hänen tunteensa oli sentähden käsittänyt yhä useampia sävellajeja, sulanut suruksi ja puhjennut kyyneltulvaksi. „Katosta“, vastasi hän, „kyllä minulle suo naapurini, hyvät ihmiset; mutta miten kauan hänellä itselläänkään on kattoa päänsä päällä? Ja nyt, hyvät pelastajat, jääkää hyvästi! Kiitos ja kunnia avustanne. Nyt en sitä enää tarvitse; minä menen rehtorin luo, alkaa jo tuntua kylmältä. Jos tahdotte käydä huomenna puodissani, niin annan teille tuoretta leipää vaivastanne, jos vaan Sanna on saanut korjatuksi sen hiivatilkk — — Oh, mitäpä loruelenkaan, köyhä vaivainen! Jääkää hyvästi!“ Niin sanoen päästi hän kätensä peitteestä, tarttui sylin kenraaliin, suuteli häntä ääneensä itkien ja meni hiljaa rehtorin pihalle.

Kenraali kiiruhti pyyhkimään pois huuliltaan hänen suutelonsa ja seisoi hetkisen hämmästyneenä vanhuksen päättäväisyydestä. Oliko hänen nyt seurattava edelleen leipuria ja katsottava, menikö hän todellakin rehtorin luo, vai tuliko hänen pitää huolta omasta turvallisuudesta ja lähteä käpälämäkeen; siitä ei hän vielä ollut oikein selvillä. Silloin kumminkin juuri sattui eräs tapaus, joka saattoi hänet kääntymään varovaisuuden puolelle ja jättämään kaikki muut vehkeilemiset sikseen.

Rumpu, jonka ääni herra Gyllendegistä kuului niin heikolta ja onnettomuutta ennustavalta, kulki juuri ohitse. Kummastukseks ja mielihahakseen näki kenraali, että sitä kantoi ja pärisytti juuri pikku rummuttajasankarimme. Tavallisessa turkkinutussaan, yhtä leveänä, kuin pitkäkin oli, ja kädet niin sukelassa ja kiivaassa tahdissa, että olisi saattanut puhkaista rummunkalvon, kulki hän vakavasti eteenpäin katsomatta oikealle tai vasemmalle. Ainoastaan suurella vaivalla sai kenraali

hänet pidätetyksi. Pikku rummuttaja ei ollut uskonut toimestansa olevan mitään vaaraa, ja vaikka hänen täytyikin myöntää, että hänet saatettaisiin tuntea, niin hän, kuten sanoi, tahtoi mielellään saada muutaman kymmenisen lisäksi kämmenilleen, jos vaan nyt oikein kokou-tuisi väkeä ja tulipalo pääsisi meneilleen.

Tahallamme jätämme kertomatta leipurivanhuksen tulon koulun rehtorin luo ynnä hänen riemusaattonsa sieltä takaisin, kun hän vihdoin, kuultuansa kaiken olleenkin vaan kujetta, kulki kotiinsa ympärillään kaikki ilo-issaan ja riemuissaan pauhaavat kaupungin koulu- ja katupojat. Samoin jos ruvettaisiin kuvailemaan hänen käyntiänsä puodissaan, josta ensin osa tavaroita oli sill'-aikaa korjattu talteen, sekä hänen muita monivuotisia suuttumuksen aiheitaan, joita seurasi tämän yön tapahtumista, samoin sekin saattaisi jonkin verran loukata kunnioitusta, jota arvokas leipuri niin huolellisesti vaati omalle itsellensä.

Lisättäköön vaan, että monen vuoden kuluttua oli pikku rummuttajamme nimismiehenä eräässä kaukaisessa pitäjässä sydänmaalla. Siellä kävi häntä kerran tervehtimässä kenraali, joka silloin hänen esimiehenänsä ja maaherranansa toi entiselle ystäväelleen kultametaljin palkinnoksi hänen uutteruudestaankin sekä voimakkaista ja hyvin menestyneistä toimistaan, niinkuin väärän rahan tekijäin ja rosvojen kiinniottamisesta ja ilmisaamisesta niillä seu-duin. Näin kertoo historiamme: kun maaherra sitte pyysi nähdäkseen entisen kumppaninsa lapsia, tuli vihdoin esiin poika, joka äitin täytyi väkisin sysätä sisään ovesta. Kyyneleet nousivat jalolle herralle silmiin, kun näki pojan. Hän nosti sen syliinsä ja suuteli sitä, ja kun poika pujahdettuaan lattialle pakeni pois ovesta, tarttui hän

ystävänsä käteen ja vakuutti, että oli ihan, kuin olisi ollut muutettuna takaisin entisiin Gyllendegin aikoihin. Hän vaan valitti, ett'ei pojalla ollut rumpua; muuten olisi yhtäläisyys ollut ihan täydellinen. Vaan samassa kuului viereisestä huoneesta nuoremman rummuttajan savikukon ääni niin kimakasti ja terävästi, että maaherra vakuutti rummunkin olevan tarpeettoman, koska yhtäläisyys muutenkin oli täydellinen.

Odotus.

Syksyn loppupuoli on meillä kyllä synkkä ja kolkko, mutta monessa paikkakunnassa se kumminkin tuopi mukanaan uusia toimia ja pyrinnoitä, jotka osaltansa vaikuttavat, että niiden seutujen asukkaat syksyä kuitenkin ikävöivät yhtä suuresti kuin mitä hyvänsä leudonpaakin vuodenaikaa ja pitävät sitä aivan yhtä tärkeänä kuin muitakin. Niin on pitkin koko rannikkoamme. Meri, tuo rantalaisen oikea pelto, antaa runsaimman satonsa vasta sitte, kun valmistunut laiho on muutamilta kivisiltä peltotilkuilta majan ympäriltä jo ammoon korjattu, ja hänen raitis elämänsä aaltojen ja tuulien keskellä alkaa vasta sitte, kun syyskuun myrskyt ajavat kalat maan rantaan, niin että verkot ja nuotat rupeavat antamaan.

Kahta vilkkaampi on silloin liike pienissä rantakaupungeissa, joiden koko olemuksen perustuksena on laivaliike, kun näet useimmissa niistä ei muita elinkeinoja harjoiteta eikä edes voidakaan harjoittaa. Suuria apajoita, joita kauppa on niistä potkinut aina kaukaisiin maihin saakka, odotellaan syksyllä takaisin milloin iloisin toivehin, milloin peljäten, mutta aina yhtä suuresti ikävöiden.

Siihen aikaan voi nähdä lihavan raatimiehen, jolla on puoli tusinaa laivoja vesillä ja toinen puoli toimeliaan järkensä veistämöllä, arvokkaasti katsahtavan ulos Suurenkadun varrella rihkamapuotinsa ovesta ja vilkasevan naapurinsa tuuliviiriä, milloin kiroillen itsepäistä pohjatuulta, milloin riemuiten soveliaasta lounattuulesta ja milloin sanoen ilon tai mielipahan sanan ohikulkevalle ystävälle. Siihen aikaan voi nähdä, miten joku köyhä merimiehen vaimo palaa pyhävaatteissaan rikkaan laivanisännän luota joko kyynelsilmin valittaen, ett'ei vieläkään ole tullut mitään tietoja laivasta, jossa hänenkin miehensä on, taikka riemuisin katsein ja kevein askelin rientäen kotiin kertomaan uteliaille lapsilleen, että jo on tullut kirje Helsingöristä ja että kohta isäkin tulee, tuoden mukansa englantilaisia nukkeja ja rusinoita. Miehillä on merellä laivoja, tavaroita ja ystäviä, naisilla miehet, sukulaiset ja pojat. Rakkaudella, lemmellä, voitonhimolla, kaikilla niillä on jotakin huolehtimista, pelkäämistä tai toivomista; ja kun pikku kaupungissamme vielä vallitsee asukasten välillä semmoinen patriarkallinen suhde, ett'eivät kenenkän asiat ole ihan erotetut toisten asioista ja vielä vähemmin kukaan on tietämätön tai välinpitämätön siitä, mitä toisille tapahtuu, niin voipa helposti kuvailla mielessänsä, miten paljon salaisuuksien vaihtoa, molemminpuolista pikkupalvelusta, osanottavaisuutta, surun ja ilon tunteita, sanalla sanoen, miten paljon iloisen puhelun ja naurun sekä kyynelien aihetta on noissa pienissä yhteiskunnissa tänä vuodenaikana, jolloin ihmiset muissa maanpaikoissa ja suuremmissa kaupungeissa sulkeutuvat asuntoihinsa ja elelevät itsekseen.

Olemme tässä huomauttaneet näitä yleisiä olosuhteita, johtuaksemme pieneen kertomukseen, jonka tapausten paikkana on juuri yksi noista pikkukaupungeistamme kaukana pohjoisessa; ja pyydämme lukijaa nyt katsahtamaan seuraaviin kuvauksiin.

Oli kirkas päivä lokakuun alulla. Tuuli oli kauan aikaa ollut haitallinen kotiinpäin pyrkiville laivoille, vaan yöllä kääntynyt myötäiseksi; sentähden nähtiin koko aamupuoli miehiä ja naisia joukottain kävelemässä joko saadakse toisilta tietoja laivoista, joita odotettiin, taikka itse huomatakseen joitakuita purjeita meren seljältä. Kaupungin ainoan tarkastustornin, kellotapuln, yläkertaan nousevat portaat olivat jo monestikin notkuneet lihaviin asioitsijaherrojen ja ikävästä levottomien kunnan emäntien painon alla, joista muutamia vaan uteliaisuus, toisia lämpimämmätkin harrastukset ja tärkeämmät edut houkuttelivat tuonne epämurkavaan torniin kiipeämään; mutta vaikka ihmeteltiin, kiroeltiin ja tähysteltiin ahkeraan, ei kumminkaan vielä ollut huomattu yhtäkään laivaa sataman ulkopuolella.

Päivällisaika tuli ja hajoitti ihmisjoukot. Jokainen läksi kotiinsa hyvällä aterialla haihduttamaan tyytymättömyyttään ja virkistämään odotusmatkalla väsyneitä voimiansa. Yksi ainoa henkilö jäi vielä kellotapuln torniin.

Se oli nuori nainen, joka vuosi sitte oli joutunut laivankapteenin puolisoiksi. Hänet oli turvattomana tytöksenä otettu eräasen kaupungin pienenpuoliseen kauppataloon, jossa hän utteruudellaan ja nöyryydellään talousaskareissa sekä rehellisyydellään ja taidollaan rihkama-puodissa (sillä arvokkaammatkin naiset voivat arvoansa menettämättä olla myöjinä) oli tehnyt itsensä niin tar-

peelliseksi kasvatusvanhemmilleen, ett'ei hän heitä ihan ilmaiseksi suututtamatta voinut noudattaa sydämensä taipumusta ja mennä vaimoksi nuoruutensa ystävälle, joka vähää ennen oli saanut oman laivan ja päässyt itsenäiseksi mieheksi.

Semmoisista oloista oli hän mennyt naimisiin ja tuskin ehti kuukausi kulua, kun hän jo sai seurata miestänsä satamaan ja raskaalla sydämmellä erota hänestä rannalla ja jäädä katselemaan, miten hän levitti purjeensa ja läksi pitkälle matkalle.

Nyt nuori rouva istui yksin tornin avonaisen luukun vieressä, poski kättä vasten ja katse harhailevana ääretöntä meren selkää pitkin. Hän ei ollut kaunis, ei ainakaan mikään senlaatuinen kaunotar, jota moni rakastaa hempeyden ja tunteellisuuden tähden; mutta hänen vartalonsa oli nuorekas ja täyteläinen, hänen muotonsa miellyttävä ja terveennäköinen, ilman mitään semmoisen kuihtumuksen merkkejä, jota omatekoinen sairaus ja kiukkuinen heikkous vaikuttavat niin aikaisin. Hän itki, mutta kyyneleetkin, putoillessaan suurina helminä hänen poskillensa, osoittivat sen lähteen runsautta, josta ne juoksivat, ja tunteen voimaa, joka oli niiden alkusyy. Moneen kuukauteen ei hän ollut saanut mitään tietoa miehestänsä, niin että huhu jo kertoi hänen kaikinensa joutuneen haaksirikkoon.

Ja häntä nyt kuitenkin rouvan silmä etsi, katsellen kauas sinertävää avaruutta kohti, ei niinkuin hän olisi odotellut huomaavansa ikävällä kaivatun purjeet, vaan ikäänkuin olisi hän tahtonut rakkauden kaiholla viehättää hänen laivaansa pois niiltä kareilta, joihin hän pelkäsi sen murtuneen. Suru ja kaipaus ja välistä aina joku toivon kipinä vaihtelivat hänen sydämessänsä.

„Miksikä“, ajatteli hän, „täällä viivyn? Mitä minä voisin nähdä, kun en voi olla itkemättä. Ja vaikkapa silmäni olisivat kirkkaatkin, eihän sieltä tule mitään laivaa, koskapahan eivät kiikareillakaan mitään nähneet, ja vaikkapa sieltä joku tulisikin, eihän se kumminkaan ole hänen laivansa. Kapteeni Styreä odotetaan, ja kapteeni Märsiä odotetaan; kaikki puhuivat heistä ja tähystelivät heitä; ei kukaan maininnut häntä, jota minä odotan, vaikka hänen olisi pitänyt tulla paljoa ennen noita toisia. Ja kuitenkin tulen vielä tänne ylös, jossa jok'ainoa näyttää pelkäävän katsahtaakin minuun tai kuulla sanankaan minulta. Ja jos kuitenkin kysäsen joltakulta, niin puhuu hänen raskas äänensä selvää kieltä, vaikka iloinen muoto on sanovinaan ihan toista. Jospa voisin salata, että välistä vielä yhä toivon; mutta se on mahdotonta. Kaikkihan sen näkevät, kun huomaavat minun istuvan täällä. Mutta miksikä häpeäisin toivoa; toivotaanhan yksin kuolinvuoteellakin. Ehkä on myrsky ajanut hänet Norjan satamiin ja hän saanut viipyä siellä viikkokausia, koska ne kuuluvat olevan niin pahat päästä ulos. Jospa kuitenkin joku vielä tulisi kiikarineen tänne, ehkä vähitellen rupeaisi purjeita näkymään!“

Niin ajatteli hän, ja hänen viimeinen toiveensa ilmasi syyn, mikä häntä etenkin sai viipymään siellä ylhäällä. Hän näet toivoi eikä lakannut odottamasta, että uteliaisuus vielä toisi jonkun torniin niiden lisäksi, jotka siellä jo olivat käyneet, ja että kiikarilla-katsoja voisi paremmin nähdä ja kertoa hänelle, mitä merellä liikkui.

Se toivo ei kumminkaan toteutunut; yksinään surunsa ja kaipauksensa kanssa näki hän pitkän hetken täytyvän toisensa perästä. Kello löi kaksi, eikä ketään vielä tullut. „Tuuli“, sanoi hän hiljaa itsekseen, „on

kuitenkin ollut myötäinen ja hyvä koko ajan, ja paljas-kin silmä voisi nyt ehkä jo huomata laivan, joka pari tuntia sitte oli kaukana. Eikähän näet näy edes yhtään lastakaan tuolla kadulla, että voisın kutsua sen tänne ylös. Kas! Tuollahan tulee joku satamasta päin.“

Niin sanoen otti hän nenäliinansa ja pyyhki kuiviksi silmänsä sekä valmistautui huutamaan tulijalle, jos se oli joku, ketä hän saattoi vaivata pyynnöllään ja kutsua ylös muutamiksi minuuteiksi.

Herra Flygerman, se oli astujan nimi, tuli nyt vihdoin ulkoa väylältä, jossa hän oli koko aamupäivän viipynyt tekemässä jollekin ystävällensä huviveneen piirustusta erään kiitetyn pikapurjehtijan mukaan, joka vähän ennen oli laitettu kuntoon ja koetettu. Hänellä oli paperikääry kainalossa ja kyynäräkeppi kädessä ja kiirein askelin riensi hän kaupunkiin päin. Herra Flygerman oli noita jo iäkkäitä vanhoja poikia, joiden ulkomuotoon vuodet eivät vaikuta; vaikka hän jo oli viiden-nelläkymmenellä, ei häntä ulkonäöstään arvaten olisi luullut kolmeakymmentä vuotta vanhemmaksi.

Kaikenlaiset käytöllisimmät toimet olivat pitäneet hänet nuorena ja ripeänä; hänellä niistä ei ollut todellisia huolia eikä ponnistuksia eivätkä ne myöskään antaneet hänen toimettomuuteen menehtyä. Hänellä ei ollut paljoa tarpeita, saattoi hyvin sanoa hänellä olevan kyl-liksi, mitä yksinkertaiseen elämään tarvitsi, jos vaan hän sai hankituksi kylliksi puuhaamista ja valittelemista. Pienoisesta tervan ja potaskan kaupasta sai hän toimeentulonsa ja myöskin, kuten hänellä itsellään oli tapana vakuutella, tavattoman paljon tekemistä; mutta kun huokauksien ja vaivojen tuloa, jonka ehkä jollakin lailla sai haalituksi mitättömästä kaupastansa, ei mitenkään riittä-

nyt hänen jokapäiväisiksi tarpeiksansa, oli jokin ystävällinen aisti ohjannut tai oikeammin sanoen pakottanut häntä etsimään puutteen korvausta toisten asiain toimittelemisesta.

Se sivuammatti — sillä miksipä muuksi sitä juuri voisi sonoa, vaikka siitä tosin ei lähtenyt leipää eikä rahaa — tuotti hänelle niin runsaasti juoksua ja puuhaa valittelemista ja hikoilemista, että ne monesti tekivät ruokahalun varsin liälliseksikin. Herra Flygerman ei ollut mikään stoalainen eikä filosoofi, mutta monesti hän kuitenkin tunsu luonnollista inhoa moista oman palvelusintonsa orjuuttaa kohtaan.

Ja sillä menninkäisellä oli vielä liittolainenkin, joten ne yhdessä tulivat kahta vertaa pelottavammiksi ja voimallisiksi, ja se liittolainen oli Flygermanin luonnomainen hyväntahtoisuus. Melkein aina joutui hän tappiolle taistelussa jompaakumpaa niistä tai molempia vastaan, ja se voimaton ponnistelu muuttui joka kerran kärsimättömäksi nurinaksi niitä vastaan, jotka olivat panneet ne liikkeelle. Niinpä hän päivänsä alkoi puuhia ja tyytymättömyyttä janoten, ja tarttui kiinni kauppa-asioihinsa, puristellakseen niistä niitä, minkä verran suinkin voi. Kun ne asiat oli selvitetty, saattoi sanoa Flygermanin ehtineen niistä saada niukan aamiaisen. Sitte hän läksi ystäviensä luo haaliaksensa heidän asioistaan kokoon päivällisen, ja se tuli aina paljoa runsaammaksi kuin aamiainen. Sitte olisi hän mielellään vähän levähtänyt; mutta nyt tavallisesti tulivat vuorostaan hänen ystävänsä ja sulloivat välipalaksi hänet ihan täyteen asioita ja tekemisiä, jotka hän oman hyväntahtoisuutensa pakosta sai pitää hyvänänsä, vaikka palvelusinto jo sitä ennen olisikin saanut kylliksensä.

Ja koko ajan oli hän tietämättänsä kapinassa sekä tuota janoansa että niitä vastaan, jotka sitä sammuttivat, koska ne kumpikaan eivät suoneet hänelle yhtään lepoa eikä rauhaa. Kumminkin kaikkine nurisemisineen oli hän perinpohjin hyväntahtoisen ja kärsiväisen luontonsa tähden yleensä rakastettu. Ehkäpä hänen ominaisuutensa olisivat vähän tasoittuneet, jos hän olisi saanut naineeksi mieheksi; mutta nuorempana ei hän ollut joutanut semmoisia ajattelemaan, ja nyt hän alkoi jo katsoa naisia hyvin ahdasluonteisiksi, asioitsemisiin kelpaamattomiksi, ainakin niin suuressa määrässä, ett'eivät ne ansainneet mitään todellista huomiota.

Tämä omituinen mies, yksi noita monia eriskummaisia luonteita, joita varsinkin pikkukaupungeissa kasvaa, tuli nyt hyvää vauhtia pitkin kivistä tietä toivoen ja ikävöiden tavallista oikeaa päivällistänsä, jonka — jos seuraamme hänen omia ajatuksiansa — „muut saivat nauttia, milloin tahtoivat, vaan hänellä yksin ei koskaan ollut siihen aikaa, ennenkuin ehti tulla kylläiseksi pelkistä puuhista“. Silloin juuri, kun sai tämän katkeran-suloisen valituksen valmiiksi sydämessänsä, lähestyi hän kello-tapulia, jonka ohitse tie kävi, ja kuuli samassa nimeänsä kahdesti huudettavan ikäänkuin taivaasta. „Herra Flygerman,“ sanoi ääni, „herra Flygerman, katsokaas tänne!“

Jos olisi yhtä monta nuolta kuin sanaa nyt suhis-
sut herra Flygermanin korvien ohitse, ei hän olisi pahemmin hämmästynyt. Hän aavisti heti jotakin uutta työtä ja katsahti peljästyneenä ylös, ikäänkuin olisi luullut saavansa kaikki taivaan asiat niskoillensa, jolla jo kylliksi oli kestämistä maankin asioista. Olisipa voinut luulla, että semmoinen mies, kuin herra Flygerman ihan

itsenäisessä asemassaan, olisi saattanut aivan tyynesti odottaa mitä pyyntöä hyvänsä, sillä olihan hänellä ihan täysi valta olla suostumatta siihen, jos huomasi sen liian raskaaksi. Mutta hänpä himmeästi tuns i oman heikkou- tensa sillä alalla ja kykenemättömyytensä pelastumaan jonkin tehtäväksi annetun toimen lumopiiristä, ja sentäh- den hän sekä hämmästy i että joutui melkein toivotto- muuteen.

Hän katseli ylöspäin ja huomasi viimein pään, joka kurkisteli alas kellotapulin luukusta, sekä käden, joka viittomalla kutsui häntä ylös. Heti havaittuansa, että hänellä nyt oli tekemistä naisen kanssa, muuttui hänen ryhtinsä turvallisemmaksi, ja jotenkin mahdikkaalla ja välinpitämättömällä äänellä sekä samalla pari kertaa vii- taten paperikääryllään huusi hän: „Ei ole aikaa, ei ole aikaa!“

Sitte kokosi hän kaiken mielenlujuutensa, niin hyvin kuin voi, ja läksi astumaan jyrkästi päättäen olla huolimatta kauniin rouvan rukoilevasta huudosta enem- pää kuin kirkon katolla raakkuvasta variksesta. Mutta hänen palvelusintonsa oli nyt kerran herätetty, hän al- koi tuntea pieniä pistoja tuolta kiusanhengeltään, ja en- nenkuin hän vielä ehti kellotapulin oven ja portaiden ohi, ahdisti se häntä niin, ett'ei hänellä enää ollut mitään toivoa vastustuksen menestymisestä.

Huomattuansa, mihin päin nyt ru pesi tie käymään, joutui hän raivoihinsa, ja siinä suloisessa hekkumassa, että vieläkin sai lisätä tyytymättömyyttensä, alkoi hän kiivetä kellotapulin portaita niin kiireesti, että oli ihan hengästyksissään, ennenkuin ylös pääsi.

„Mikä täällä hätänä?“ sanoi hän kiivaasti ja kat-

konaisesti, kun näki ja tunsi ylhäällä olevan tuttumme, „mitä tahdotte, serkku Storm?“

Nuori rouva huomasi hänen kiivautensa ja syystä kyllä arvasi itsensä sen syyksi; niinpä alkoi hän pyydellä anteeksi: „Suokaa anteeksi, hyvä serkku Flygerman, että minä vaivaan teitä; mutta kenenkäpä muun puoleen olisin täällä levottomuudessani voinut kääntyä.“ — — —

„Se on lemmon hyvin“, keskeytti herra Flygerman heti entisellä kiivaudella puheen. „Mutta minä sanon, että minullakin on tarpeeni ja tarvitsen toisten ihmisten apua, ja kenenkä puoleen minä voin kääntyä? Kuka minua auttaa edes senkään vertaa, että söisi minun edestäni, vaikka minä kuinka paljon hyvänsä tekisin toisten edestä? Toden totta“, ja nyt kunnon Flygermanille oli vähällä nousta kyyneleet silmiin, „minä en tänäpäpä ole ehtinyt maistaa suuruksen murua, paitsi ryypyn Kryddströmillä ja palasen juustoa vanhan raatimiehen luona ja pari kolme puolen pennin rinkilää, jotka juoksujalkaan kävin ottamassa leipurin pöydältä satamaan mennessäni. Muuta ei minulla ole ollut aikaa syödä koko päivänä, ja nyt luulin salaa edes saavani neljännestunnin rauhan syödäkseni päivällistä; mutta ainahan vaan on kuten tavallisesti: asetu aisoihin, kyllä kuorman panijoita on.“

„Kuinka voittekaan“, sanoi nuori rouva suruisesti nuhdellen, „pitää niin tarkkaa lukua muutamista askeleista, kun niillä saatatte toisille tehdä suuren palveluksen. Autattehan niin monta muuta ihmistä asioissa, joita he itse saattaisivat toimittaa, ja suututte kuitenkin näin vähästä minuun. Jos itse näkisin paremmin, kun näen, ja jos osaisin erottaa, pilvikö vai laiva tuolta mereltä pil-

kuttaa, niin en suinkaan pyytäisi ketään väsyttämään silmäänsä sinne katsomalla.“

Herra Flygerman tunsu tuossa tavallaan saaneensa nenälleen, ja käänsi suuttumuksensa toiselle uralle.

„Muuten,“ sanoi hän, „en minä tiedäkään, mitä naisilla on täällä ylhäällä tekemistä. Juurikuin he mitään ymmärtäisivät tai mitään tekisivät. Jos Hietanien kalastajain pojat laskisivat ilmaan paperileijan, niin voisipa, siitä olen varma, kelle hyvänsä kaupungin rouvalle uskotella, että he muka näkevät miestensä suuret laivat laskevan maata kohti täysin purjein ja liehuva lippu perässä. Semmoiset ne naiset ovat; mutta koetapas heitä itseään saada sitä uskomaan! Ei, siitä ei tule mitään, heidän pitää itsensä olla kaikkialla mukana ja nähdä kaikki; muuten ei, lempovieköön, maailma muka pysy maailmana enää päivääkään. Mutta minulla on kiire enkä jouda kuluttamaan aikaa joutavilla loruilla. — Antakaa tänne kiikari!“

„Ei minulla ole kiikaria,“ sanoi nuori rouva-parka hämillänsä; „mutta siitä on jo lähes kolme tuntia, kun täällä viimeksi oli kiikari, niin että kyllä olisi mahdollista, että nyt jo voisi nähdä laivan paljainkin silmin.“

Herra Flygerman rauhoittui ihan nähtävästi, kun nyt oli saavinaan ilmeisemmän tyhmyyden moitiskellaksensa. Hänen muodossansa muuttui pilvinen kärsimättömyys riemuitsevaksi tyytyväisyydeksi, ja hänen äänensä, josta siihen asti oli kaikunut kiukkua ja valitusta sekaisin, muuttui nyt kerrassaan pilkkaavaksi ja ivavaksi.

„Niin, niin,“ sanoi hän, „mahdollista kyllä, että nyt jo voi nähdä laivoja paljain silmin, serkku Storm; varsinkin jos katson satamaan päin, niin näen heti Krydd-

strömin kuunarihylyn ja Jakobsonin Jakobinan mastit, joka viime viikolla tuli kotiin, ja suuren joukon jahteja ja sluppeja satamapuotien luona — ha-ha-ha! Onhan siinä kylliksi laivoja, serkku Storm.“

„Älkää sinnepäin katsoko,“ sanoi rouva suruisesti ja rukoilevaisesti; „katsokaa tästä toisesta luukusta merelle päin, jonne minäkin katson!“

„Miksikä en katsoisi,“ jatkoi herra Flygerman ivaansa yhtä autuaallisena, „malttakaahan vaan vähän, hyvä serkku, niin saatte heti kuulla, mitä sieltä näkyy paljaasen silmään. Ensiksikin näen kapteeni Styren viiritangon, joka on melkein laivan mastin korkuinen, sitte kaksi pienempää mastia, jotka ovat pystyssä raatimies Visen tallinseinää vasten ja joita välistä käytetään aisoina, sitte näen nahkuri Barkin kylttiikepin, jonka nenässä on suuri vasikannahka purjeena; — kerronko, mitä muuta vielä näen kiikaritta, vai riittääkö jo?“

Tämän mieltä ylentävän puheen aikana, joka kevättulvan tavalla kuohui esiin herra Flygermanin paisuvasta ilon lähteestä, oli nuori rouva purskahtanut itkuun. Kun Flygerman siis katsahti häneen, nähdäkseen terävän pilkkansa vaikutukset ja ylhäisesti iloitakseen niistä, huomasi hän sen koskeneen kovemmin, kuin oli toivonut, ja tunsu nyt mielessään melkein samaa kuin kukunpelaaja, joka heikolle naapurilleen on antanut husu-iskun, vaan vihdoin huomaa itse saavansa olla osallisena hänen tappiossaan. Hänen paisuva mielensä kutistui kokoon kuin haljennut ilmarakko, ja hänen hyväntahtoinen sydämensä pehmeni kuin vaha rouvan kyynelistä. Hän alkoi häntä lohduttaa ja korjata vikaansa, seoitellen kehoituksia ja anteeksipyyntöjä puheeseen, joka kyllä oli paljoa

lempeämpi, mutta ei yhtään hitaampi eikä sujumattomampi kuin edellinen iva.

„Mitä nyt,“ sanoi hän, „mitä itkette, serkku Storm? Älkää semmoisista joutavista huoliko; eihän tarkoitus ollut niin paha, kuin kuului. Kukapa voisi kieltää, että toki on vähän kummallista kutsua ihmisiä ylös kellotapuliin tähystelemään laivoja, kun ei ole kiikaria. Mutta mitä ei ole, voi saada. Pitäneepä minun nyt vielä, vaikka minulla onkin nälkä, mennä vanhan raatimiehen luo ja pyytää häntä tulemaan tänne suuren pitkäsilmänsä kanssa, jonka minä itse eilen ukolle kiertelin irti ja puhdistin. Ja mitä Stormiin tulee, niin loruttakoonpa kuinka paljon hyvänsä, että hän on meren pohjassa; mutta minulla on hänestä omat ajatukseni, että hän on Norjassa ja tanssii paraillaan norjalaistytöjen kanssa. Kuinkas Styren oli tässä muutamana vuonna? Hän oli poissa seitsemäntoista viikkoa, eikä kukaan tiennyt, oliko hän hukkunut vai paennut omille teillensä, ja kotiin tuli hän kuitenkin; paraiten sen minä itse tiedän, kun olen saanut niin paljon juoksennella hänen tähtensä ja koko viime kevään riidellä sen laiskurin purjeenompelijan kanssa, saadakseni valmiiksi hänen uudet purjeensa.

Tämän lohdutuspuheen loppu haihtui vanhan kellotapulin portaiden sekaan, kun näet lohduttaja riensi alastaaskin hikoilemaan ja kärsimään vielä hetkisen nälkää uudessa puuhassa, jonka hän itse hankki.

Niin sukkela oli herra Flygerman liikkeissään, kun kerran pääsi kululle, ett'ei rouva ehtinyt lukea montakaan murheen minuuttia, ennenkuin uudestaan kuuli hänen äänensä tornin alemmista kerroksista.

„Jo nyt olen kaksi vuotta kiusannut pormestaria ja raatimehiä“, kuului hän sanovan jollekin, joka oli hä-

nellä kumppanina, „ja pyytänyt heitä teettämään uudet portaat kellotapuliin, ja olen hyvän asian tähden luvannut itse ihan maksutta katsoa työn perään, mutta tähän asti ei ole vielä mitään tehty, eikä sitä tehdä täst'eduskään, ennenkuin joku katkasee kätensä ja jalkansa näillä kurjilla puupuikoilla.“

„Älä hätiköi, Flygerman,“ kuului toinen vastaavan, „äläkä lyö kiikaria niin kovasti portaihin joka kerran, kun niihin tartut käsin, niin et turmele itseäsi etkä sitä. Jo minä ole viisikymmentä vuotta kulkenut näitä portaita ja säilyttänyt sekä jalkani että käteni aina tähän päivään asti, Jumalan kiitos!“

„Se on perhanan hyvä,“ huomautti herra Flygerman, „sitä suurempi syy on katsoa niitä jo aikansa palvelleiksi ja hankkia uudet sijaan. Mutta samahan se minusta on, minulla on kylliksi tekemistä ennestäänkin ja tahdon mielelläni päästä kaikista sivutöistä.“

Niin sanoessaan oli hän ylhäällä tornissa. Hän asettui heti yhden luukun luo, veti kiikarin pitkäksi, asetti sen silmälleen ja alkoi, otsa rypyissä, huulet pitkällä, tähystellä yli näköpiirin.

Hänen kumppaninsa ehti ylös vähäistä myöhemmin. Hän ei ollut kukaan muu kuin nuoren rouvan entinen kasvatusisä, ja hänen vastauksestaan rouvan tervehdykseen näkyi samaa kylmyyttä ja tyytymättömyyttä, kuin rouva oli jo tottunut hänessä huomaamaan aina siitä asti, kun hän vastoin kasvatusisän tahtoa valitsi hänen vanhoista karttuunihuiveistaan, punaisista huopalakeistaan ja savipiipuistaan huolen pitämisen sijaan nuoren ja ripeän puolison.

Tämä rouvan entinen kasvatusisä oli lyhyt ja liha-va ukko, muodoltaan juro ja totinen, joita ominaisuuksia

kuitenkin nyt vähän lievensi mieltymys yhteiskunnalliseen asemaansa, joka häntä lähinnä kirkkoa oli elämässään enimmin tyydyttänyt. Hänessä oli melkoinen mitta luonnollista ylpeyttä ja sen ohella varsin luja välinpitämättömyys kaikesta, mitä kaupungissa pidettiin suurena ja mainiona, pormestarista aina kengänpaikkuriin asti, paitsi sitä ainoata ylevyyttä, että hän voi nopeasti ja erehtymättömästi keksiä ja tuntea satamaan tulevat laivat. Hän harjoitti kauppaa, vaan nukkui rihkamapuodissaan; hän oli raatimies, mutta oli vaiti raastuvassa; kellotapulissa vaan hän oli ja tahtoi olla erehtymätön ennustaja.

Niinkuin ijäkäs metsäkoira tyynesti antaa penikan nuuskia pensastossa ja odottelee sen haukkunista, niin nyt vanhus seisoj vakavana odotellen, mitä hyvää läksisi herra Flygermanin kiibkeistä tutkimuksista, ja hänpä — jatkaaksemme tuota epäkohteliasta vertausta — kiihkosaan haukahtikin liian aikaisin.

„Minulla on omat ajatukseni tuosta laivasta“, sanoi hän ja oli taas vaiti salamyhkäisen näköisenä, niinkuin hänellä oli tapana aina tehdä pieniä salaisuuksiansa tärkeämmiksi.

„Laivastako? Herran tähden, sanokaa, onko siellä laiva tulemassa!“ huudahti nuori rouva ja hypähti ylös istuimeltaan.

„Hm!“ vastasi Flygerman, näytti hyvin mahdikkaalta ja tähysteli vaan tähystelemistään.

„Päästä suustasi, mitä tiedät“, sanoi vanha herra, „ja anna minulle kiikari!“

Rouva oli kuin tulisilla hiilillä; herra Flygerman yksin pysyi järkähtämättömänä. „Purjehtii ihan kohti kiikaria“, mutisi hän itsekseen — „suurenlainen laiva — valkoiset purjeet — Märsillä oli tummat — Styrellä

uudet, tummat — olen niiden tähden astuskellut väysyksiin asti — hm!“ ja samalla ojensi hän kiikarin vanhukseksi. „Ihan nahkuri Barkin kyltin ohitse suorastaan merellä, katsokaa sinne!“

Kellotapulnin kuningas asettui valtaistuimelleen luukun viereen, ja iloinen, enemmän sahaamisen kuin naurun kaltainen remahdus seurasi heti, kun hän vaan katsahti merelle.

„Suurenlainen laiva,“ sanoi hän, koettaen puhua herra Flygermanin tapaan — „valkoiset purjeet — niinpä niin, niin kauan kun päivä paistaa harmaille laudoille, niin; paha vaan, että se laiva on karilla, veli Flygerman, eikä pääse hievahtamaankaan.“

„Herran tähden, sanokaa toki, mikä laiva!“ kysyi rouva.

„Majakka vaan, majakka, sisko!“ vastasi ukko hyvin lyhyesti.

Rouva-parka katsahti suruisesti ja tyytymättömästi herra Flygermaniin, jonka liian aikaiset keksinnöt olivat herättäneet hänen sydämessänsä toivon, ja se nyt yhtä sukkelasti haihtui. Flygerman puolestaan koetti pelastaa kukistettua arvoaan vielä sen kuolintaistelussakin vastustajarivien taakse, joista kumminkin ainoastaan sanat „perhanan hyvä“ vanhoina, kokeneina sotilaina ryntäsivät esiin, vaan muut musertuivat hampaiden välissä korppukuormien sekaan, jota muonaa hän ei ollut viime matkallaan unhottanut hankkimatta itselleen ja joita hän juuri oli hyvällä ruokahalulla hienontelemassa.

Vanhus oli tällä välin varmalla silmällään katsah-
tanut meren ylitse huomaamatta edes laivan vilahdusta-
kaan. Jo aikoi hän työntää kokoon kiikarinsa, vaan
silloin ihan äkkiarvaamatta näki paljain silmin suuren

laivan, joka täysin purjein juuri tuli korkean ja metsäisen niemen takaa ja kääntyi paraassa vauhdissa satamaa kohti. Se odottamaton näky sai ukon ihan intoihinsa. Hän alkoi hengittää kovemmin, kasvot pullistuivat; vanhus vedähti kiikarin jälleen auki, asetti sen silmänsä eteen ja virkkoi:

„Ah, sinä vekkuli, sinä veitikka! Vai pääsit huomamattani tämän kerran. Vaikkapa olisit kolmen peninkulman päässä merellä, niin totta ollen sinut yhtä kaikki tuntisin jo kerskailusta ja tuosta muhkeilemisestä, ell'en muusta. Kellekä nyt noin kunniaa osoitat? — Ja kaunuunluluktkin on maalauttanut lahoon runkoonsa ja suurentanut purjeita ja kaikki kaunistellut lipuilla. Ikäänkuin ei vähemmällä ehtisi vaimonsa lue, tuo paksu sokuritynnyri! Jumala hänelle anteeksi suokoon!“

„Kuka se on?“ kysyivät hänen molemmat kumppaninsa yht'aikaa.

„Märsi, vanha narri, Märsi. Jos Flygerman ei olisi eilen turmellut kiikariani, kun välttämättä tahtoi puhdistaa lasit, niin tuntisinpa jo ukonkin kannelta, niin lähellä se on. Mutta nyt soudamme ulommaksi satamaan hänelle vastaan, ja joku poikkeaa tiellä kutsumaan hänen eukkoonsa mukaan, ja sinä, sisko,“ — sanoi hän seisoaalleen nousten ja nuoren rouvan puoleen kääntyen — „tulet myöskin, niin ehkäpä saat kuulla jonkun sanan Stormista, jos hän vielä on vesien päällä. Niin, niin, kyllä se nyt jo on myöhäistä itkeä ja viserrellä. Toista on olla laivurin vaimona, astuskella väsyksiin ja tähystellä miehensä tuulen-repimiä palttinariepuja, kuin seista minun puodissani, elää hyviä päiviä, syödä suun täydeltä rusinoita ja selailla uusia karttuunihuiveja —

toden totta — tahtoisinpa tietää, mikä sinulla silloin oli hätänä, sisko?"

Nurja ukko läksi edeltä kömpimään alas tornista ja toiset seurasivat, rouva suruisempana, kuin sinne noustessaan oli ollut, ja herra Flygerman erittäin kiukuisansa tuon majakkaerehdyksensä ja häpeän tähden, jota oli saanut palkaksi kiikarinhaku-vaivastaan.

Se tyytymättömyys yhä vielä lisäytyi aavistuksesta, että juuri hän oli saava toimeeksen poiketa rouva Märsiä noutamaan. Hän murisi koko matkan, vaikka niin katkonaisesti ja hiljaa, että vaan yksityisiä sanoja voi erottaa. Vasta sitte, kun päästiin lähelle erästä poikkikatua, jonka varrella rouva Märsi asui, rupesi hänen nurisemisensa kuulumaan selvemmin

„Ja se vanha lihava ankka!" sanoi hän, „samapa se ihan on, tuleeko hän vai ei. Märsi kyllä ehtii saada hänestä kylliksansä. En koskaan oli kenenkään kuullut loruavan niin paljoa, kuin hän; ja hänen ainaiset „no herrassensa" ja „voi surkeansa" saavat ihmisten korvat kuuroiksi. Ja kuka sitte menee sanomaan hänelle? Minäkö? — sitä kyllä saa odottaa! Lempo vieköön, kellään ei ole edes sen vertaa hyvyttä, että pyytäisi minua menemään; se on muka ihan selvää, että minun aina pitää olla paikallani valmiina juoksemaan ja jaksamaan; — vaan minä sanon, että se käy ajan pitkään raskaaksi."

Niin sanoen kääntyi hän poikkikadulle, jota vastoin molemmat toiset jatkoivat matkaansa, varmasti tietäen, että Flygermanin suuttumus ei ollenkaan estänyt häntä olemasta luotettavin sanansaattaja. Kohta he jo joutuivatkin satamaan.

Vanha herra rupesi heti laittamaan venettänsä valmiiksi lähtemään vesille, nosti pystyyn mastit ja päästi purjeet, kun näet tuulta sopi hyvin käyttää.

Päivä kuitenkin jo alkoi hämärtyä, ja sumu, loka-kuun illan tavallinen kumppani, levisi vähitellen veden pinnalle, ainoastaan hiljalleen liikkuen eteenpäin yhä vähenevässä tuulessa. Ei ollut enää varaa tuhлата aikaa, niin että ukko oli juuri laskemaisillaan pois rannasta huolimatta enää odotella viipyviä matkakumppaneja, kun hän äkkiä kuuli odotellun rouvan raskaat askeleet ja tunsu hänen helakan äänensä:

„Voi surkeaa, jos teillä, serkku Flygerman, on sydäntä narrata minua. Olikohan se nyt ukko itse, ihan hän se, raukka. Näittekö hänet kannella? No herranen, jospa hän onkin ehkä sairas ja saa pysyä kajuutassa. Muuten pitää hän sinistä nuttuansa, jossa on suuret messinkinapit, ja punainen huopahattu päässä ja vanha piippunysä suussa — hyi! Minä nuuskaan itse enkä kärsi noita savutorvia. — Hyvää iltaa, raatimies, hyvää iltaa, lapsi-parka, oletko sinäkin täällä ja odottelet ukkoasi? Jumala sinua lohduttakoon, mihinkähän hän lienee joutunut. Mutta voi surkea, miten pieni tuo vene on, tokkohan se kannattaa neljää henkeä?

„Astu veneeseen, si sko, niin saat sitte puhua enemmän, sanoi vanhus ja auttoi kursailematta lihavan rouvan alukseen, joka horjahteli tuon mahtavan painonlisäyksen alla. Kohta oli seurue hyvän palan päässä rannasta, ja yhtä pitkälle oli rouva Märsi jo ehtinyt purjehtia lorutulvassaan eikä puheesta näyttänyt koskaan loppua tulevan, päinvastoin se kaikilta muilta riisti sanankin virkkamisen tilaisuuden, jopa halunkin. Täs-

sä ehdimme kumminkin esittää ainoastaan muutaman pisaran tuosta sanojen rankkasateesta eikä enempi olisi soveliaistakaan, koska olemme vakuutetut, että se kokonaan vallalle päästessään hukuttaisi tulvallaan lukijan. Herra Flygermania kohtaan se ensin kääntyi:

„Ai, ai, miten hienoissa vaatteissa te, serkku, lähдете ulos pakkaseen, sanoi rouva, „Jumala varjelkoon ketään vilustumasta minun tähteni. Kääntäkää ylös nutun kaulus; olettehan koko ajan pidelleet korvianne. Voi sitä korvansärkyä, kun se oikein kiusaa ihmistä, on vähällä halaista koko pään. Minä nyhdätin kolme hammasta viime vuonna ja tänä vuonna yhden, niin että kyllä tiedän, miltä pakotus tuntuu. Katsokaahan, katsokaahan vaan, miten hän irvistelee, ja ihan varmaa ja totta se on, että voi hyvän iloisuutensa menettää vähemmässäkin vaivassa. Jumala suokoon Märsin, ukko raukan, päästä kaikista syysmatkansa seurauksista, jos hän nyt todellakin tulee kotiin. Eikä sinulla, lapsi parka, ole ketään tavattavana. Herra armahtakoon kaikkia, joiden pitää luottaa vesiin ja tuuliin — huh, miten vene kallistelekse — ei sinne joudu ainoastaan yksi vaan kaksi ja kolme ja satoja. — Mutta sinun pitää nähdä unia, sisko, eipä voisi uskoa, miten suuri apu on unista. Joka kerran, kun Märsi on tullut, olen minä nähnyt unta hänestä, vaikka se kuuluu kummalliselta; mutta se on ihan totta. Niinkuin viime yönäkin, Herra armahda, kun olen paraillani nukkumassa ja Anna vieressäni sängyssä, olen menevinäni aitasta ottamaan lihaa, ja kun nostan kantta, seisoo Märsi tynnyrissä ja sanoo: terveisiä Köpenhaminasta, mamma! Nyt näemme, mitä se merkitsee. — Mutta johan nyt tulee ihan pi-

meä, hyvät herrat, ja emmeköhän saata purjehtia kivel-
le ja hukkaa kaikki tyyni.“

Tosiaan olikin jo pimennyt niin, että raatimies-
vanhus alkoi epäillä, tokko laivaa enää löytyisikään. Ja
vielä suurempi syy oli luulla kapteenin jo ehtineen laskea
ankkuriin ja lähteä maallepäin; sentähden hän kaikin
tavoin koetti estää sitä ikävää sattumaa, että purjehtisi
hänen veneensä ohitse sitä huomaamatta. Niinpä hän
kaikki ne sekunnit, jotka sai anastetuksi puheliaan matka-
kumppaninsa loruamiselta, käytti hyvin tarkoin kuun-
nellakseen puheen ääntä tai airojen loisketta laajalta
sumunpeitteiseltä vedenseljältä.

Kun ei hisaustakaan kuulunut ja matka niiden
laivojen tavalliseen ankkuripaikkaan, jotka joko vasta-
tuulen tai pimeän tähden eivät voineet laskea sataman
sisempään lahdekkeeseen, oli liian pitkä ja vaivaloinen
kulkea näin myöhään iltasilla, muutti raatimies ensimmäisen
aikeensa ja päätti laskea maalle, josta odotellun veneen
saattoi yhtä varmasti huomata kuin sluupistakin. Se oli
niemenkärki, jonka ohitse satamaan pyrkivien laivojen
täytyi laskea, mutta siinä oli myöskin vartavasten sluu-
peille laitettu silta, josta monikin ulompaa tuleva nousi
maalle, jos katsoi paremmaksi jatkaa matkansa kaupun-
kiin jalkaisin kuin käsivoimin soutain sinne ponnistella.

Sille niemelle laski nyt arvoisa perämies seuransa,
jättäen heidän omaan valtaansa viipyä siellä tai lähteä
astumalla takaisin. Nyt sattuikin niin, että tuskin eh-
dittiin nousta sillalle, kun yleiseksi iloksi kuultiin ripe-
ätä aironloisketta jostakin lähestyvästä veneestä. Kohta
arvattiin, kuka tulija oli, ja herra Flygerman, joka ei
ollenkaan vihannut iloista hämmästyttämistä, jos vaan
itse semmoisen milloin keksi, unhotti toimimis- ja järjes-

telemishuvin tähden vanhan rouvan puheliaisuuden, tarttui häntä käteen ja talutti häntä niin lähelle sillan reunaa, kuin häntä suinkin sai menemään.

„Seisokaa tässä“, sanoi hän, „ja olkaa hiljaa hetkinen, jos on mahdollista. Jos vene aikoo ohitse, huudamme sille, mutta jos se tulee tänne, niin ottakaa ukkonne vastaan niin pian, kun hän vaan saa jalkansa sillalle. Onpa ennenkin toimitettu samanlaista kujetta ja astuttu väsyksiin sitä järjestäessä.“

Kädenpuserruksella ilmoitti rouva Märsi sekä tajuvansa, mistä oli puhe, että olevansa siihen ihan mieltynyt. Hän pysyi paikallaan, asetteli pumpulilla sisustettua leveää palttoansa, pyyhki nenäliinalla suunsa ja nenänsä, pyyhkäsi otsalle pudonneet hiukset jälleen ylös ja laittelei, pimeästä huolimatta, itseään niin sieväksi kuin suinkin.

Komentosana kuului aironloiskeen seassa sluupista, sou tu lakkasi, ja kohta kunnon rouva näki veneen päällikön hämärän muodon vieressänsä sillalla.

Enempää odottamatta kiersi hän vahvat kätensä miehen kaulaan, läjähytti aika suutelon hänen huulillensa ja huudahti iloisiaan: „Hä, veitikka, etkö enää tunne minua? Jumala sinua siunatkoon, tervetullut kotiin!“

„Jotakuinkin, rouva Märsi!“ vastasi tulija äänellä niin kummastuneella ja niin toisenlaisella, kuin hellä vastaanottaja oli odottanut, että hän peljästyksissään hyppähti sylen verran taapäin.

Mutta yhdestä seuran jäsenestä se ääni ei ollenkaan sointunut vastenmieliseltä. Nuori rouva huudahti ilosta ja sulkeutui seuraavana silmänräpäyksenä kotiin palanneen miehensä syliin. — Se oli kapteeni Storm.

Jätettäköön kertomatta rouva Märsin ihmettelemi-

sen ja surun sanarikkaat ilmaukset, joiden kumppaneina milloin pyöri nauru, milloin itku, ja samoin myöskin vanhan raatimiehen lyhyet ja puoliääniset nurisemiset nuorten laivurien tyhmyydestä, että hankkivat vieraissa satamissa uudet purjeet ja varustelevat laivansa uuteen tapaan, siitä sanaakaan hiiskumatta, niin että kunnialliset ihmiset tulevat juoksentelemaan kuin narrit, jotka ovat ensi kertaa olleet kellotapulissa tähystelemässä. Nuoren pariskunnan jälkeen oli herra Flygerman kaikista tyytyväisin; koko matkan kaupunkiin astuskellessaan hie-roi hän ilosta käsiänsä, kun näet luuletti itsellään olevan siinä suurenkin ansion, että oli jo alusta asti sanonut pitävänsä „omat ajatuksensa“ laivasta, kuten hän sitte monesti kiisteli selvin sanoin lausuneensa ja vovan-
 vansa sen todistaa rouva Stormin vakuutuksella, jos mitään todistusta tarvittiin.

Keräjäsenkari.

li kylmä talvipäivä. Kylmä tuuli ja hurjasti tanssien ryöppyävä lumi eivät juuri houkutelleet ketään huvimatkoille; kaikki, joilla ei ollut erittäin kiireisiä asioita, pysyivät mielellään oman tupansa lämpimässä. Kuitenkin oli siinä syrjäisessä paikkakunnassa maalla, jonne nyt pyydämme lukijaa hyväntahtoisesti kääntämään huomiotansa, tavattoman vilkasta liikettä teillä; sekä jalka- että hevosväkeä pyrki rämpien eteenpäin tuiskusta kokoutuneiden kinosten läpi.

Talvikeräjät näet alkoivat seuraavana päivänä, ja kaikenlaisia asianosaisia riensi kanteenpanoon. Rauhalinen talonpoika, jolla kuitenkin vielä oli halua uhrata riक्सinsä, kuullakseen lain lausuvan kovan sanan hänen naapurillensa; tappelija, joka pakosta tallukoitsi eteenpäin, niukka eväs seljässä ja tusinallinen korvapuusteja oman tuntonsa taakkana; varas liian vapaine vieraanvara-aatteineen; irtolas vapaamielisine pyrintöineen; herra asioineen ja narri vehkeineen; kaikkensaätyisiä ja -ikäisiä ja -uskoi-sia ihmisiä kokoutui tuohon tuttuun taistelupaikkaan syyttämään ja vastaamaan, todistamaan ja katsomaan. Keräjäatalo ja muut lähimmät talot olivat täynnä väkeä,

tutut tapasivat toisiansa ja puhelivat, rekiä lykättiin edestakaisin, hevosia siistittiin, juotettiin, sidottiin kiinni ja kirjavaa joukkoa katseli silloin tällöin nuori kirjuri, jopa toinenkin, tullen välistä portaille ikäänkuin tarkastamaan sotaväkeänsä.

Monien tulleiden joukossa istui erään tuvan penkillä mies vaimonsa kanssa. He tuontuostakin levottomasti katsahtivat ulos ikkunasta, ja molempien kasvoissa näkyi kovan kärsimisen selviä tuntomerkkejä. Hetkisen vaitiolon jälkeen alkoivat he keskustella.

„Näit siis varmaan, ett'ei hän vielä ole tullut?“ sanoi vaimo.

„Katso itse,“ vastasi mies, „vielähän ovat luukut hänen ikkunainsa edessä ja porstuankin ovi on kiinni.“

„Ehkäpä“ lausui vaimo, hiukkanen ilon vivahdusta kasvoissa, „hän ei tulekaan, vaan jättää asian sikseen.“

„Sano ennen: ehkäpä ei tuomari tulekaan“, vastusti mies. „Onko yksiäkään keräjiä pidetty siitä asti, kun översti sai puustellin tästä pitäjistä, joilla hän ei olisi ollut läsnä, kuljettanut niihin todistajia ja manuuttanut ihmisiä, niin että tuskin ukot ja lapset ovat saaneet olla kotona? Onhan hänellä jo monta vuotta ollut täällä oma tupansa keräjätuvan vieressä, niinkuin muilla ihmisillä on kirkolla pitäjäntuvat; sillä keräjillä hän pitää jumalanpalvelusta, täällä hänen oikea kotinsa on.“

„Mutta me rukoilemme ja pyydämme häntä,“ sanoi vaimo, „ehkäpä hänellä kuitenkin on ihmissydan, niin ett'ei hän huoli ajattaa meitä maantielle monen lapsemme kanssa. Jos tulee hyvä vuosi, niin voimme maksaa velkamme, kukaties jo ensi syksynä.“

Silloin kuului aisakellon helinä, ja mies kalveni huomattavasti.

Ihmis- ja rekijoukkojen läpi ajoi pihaan reki, ohjaten hiljemmällä vauhdilla kulkunsa suorastaan äsken mainitun tuvan eteen. Perässä istui leveä herra hukanahkaturkissaan, jonka tuuheat karvat tunkentuivat kaupan reen laitojen yli. Pää näytti kuin tuppeen hävinneeltä, niin hyvin oli se kääritty paksuun, punaiseen vaatteeseen, joka toimitti kaulahuivin virkaa, ja hänen sylissään paksun vällyn päällä oli piipunpää, suuruudeltaan melkein herran oman pään vertainen.

Hänen edessään kuskilaudalla istui myöskin herrasmies, jos nimittäin niin sopii arvata murtavasta puheesta hänen huutaessaan talonpojille, että tekisivät tilaa, ja sievästä, kaupunkimaisesta piiskan napsuttelemisesta ilmassa. Muuten ei hänen pukunsa suinkaan tarkoittanut komeutta eikä mukavuutta. Hänen lyhyt, paksuhko vartalonsa oli niin huolellisesti kuin mahdollista kääritty ohueen päällysnuttuun, joka, kuten näkyi hänen hypätessään pois reestä, ulottui vaan polveen asti, ja hänen sinisessä, hyvin harjatussa lakissaan oli tuskin sen vertaa nukkaa jäljellä, että pyryävä lumi voi vaan pieniksi pilkuiksi siihen tarttua.

Reen perässä istuva herra oli virasta erotettu, rikas översti ja tilallinen Tingkors, ja kuskilaudalla ollut herra hänen salakirjurinsa, kaikki-kaikissansa ja armopalvelijansa, vanhettunut ylioppilas Simon Timoteus Gåsevinge.

Hevosen ja reen jättäminen erään talonpojan haltuun, oven avaaminen sekä vällyjen ja tavarain kannattaminen tupaan oli Gåsevingellä tehtynä silmänräpäyksessä. Molemmat herrat astuivat sisään, ja kohta nähtiin pienessä huoneessa iloisen tulen leimuavan uunissa ja överstin arvokkaasti istuvan nojatuolissa pöydän vieressä;

herra Simon Timoteus hyvin toimeliaasti ja tarkasti sytytti kaksi kynttilää, järjesteli isäntänsä tavarat sekä koetteli ahkeralla tomuttamisella ja puhdistamisella suojella sulavan lumen vanhingolliselta vaikutukselta nuoruutensa aikaisen päällysnutun kulunutta jäännöstä, joka hänellä kylmän tähden vieläkin oli yllänsä.

Lukija on epäilemättä jo tuntenut vanhan sotilaan eikä ehkä katsele häntä erittäin suopeilla silmillä, näet tuon hänen murheellisen velkamiehensä kuvailun tähden. Puolueettomuus siis vaatii meitä lausumaan joitakuita sovittavia sanoja hänen puolustukseksensa.

Översti Tingkors ei ollut mikään nykkyri vanhoilla päivillensä, vaikka hän rakasti riitoja ja taisteluja. Hän oli palvellut isänmaatansa kohtuullisen etevästi Pommerin sodassa ja katsonut sitte olevan itsellään yhtä hyvän oikeuden kuin kellä muulla tahansa asettua rauhassa nauttimaan perittyjä ja hankittuja varojansa. Mutta hän ei — oli hänellä tapana sanoa — kuitenkaan ollut lähtenyt kuin juhta kuormansa edestä elämään ainoastaan vatsaansa varten. Ihminen oli hän ollut ja sotilas, ja ihmisenä ja sotilaana tahtoi hän elää vieläkin, vaikk'ei hänellä nyt ollut komennettavana rykmenttejä tai pataljooneja, vaan lukuja ja pykälöitä. Oikeastaan olikin käynyt niin, että lepo oli hänestä vähitellen ruvennut tuntuun liian levolliselta, ja silloin paraasen aikaan olivat jotkut maariidat naapurien kanssa ohjanneet hänet keräjoimisiin ja saaneet hänet mielistymään noihin omituisiin kahakoihin, joita taisteltiin tuomarin valtaistuimen edessä keräjätuovissa. Ollen melkoisen kopea ja itserakas sekä vielä suuremmassa määrässä luonnostansa yksinkertainen, oli hän vuosien kuluessa päässyt vakuutukseen, että keräjoiminen se juuri olisi ollutkin hänen oikea

alansa ja laki se miekka, jota heilutellen hän olisi voinut kohota ainakin kenraalin arvoon, jos olisi osanut aikanaan joutumaan lakitieteen alalle.

Jo monta vuotta sitte oli hän rakennuttanut päämajansa, joksi hän sitä sanoi, keräjäkartanon viereen. Nyt oli koko hänen aikansa jaettuna keräjäasioihin, korttipeliin ja entisen sota-uransa aikaisiin muistelmiin, ja kaikki ne lempihuvitukset sekautuivat hänen käsityksessään toisiinsa, niin että hänen puheensakin sotkeutui mitä kirjavimmaksi melskaksi. Kortit olivat hänellä sota-joukkoja, taisteluksi saattoi hän sanoa tavallista keräjä-asiaakin ja keräjoimiseksi jotakin korttipeliä; hän löi esiin komppanian, marssitti tanterelle valttinsa ja ryntäsi taisteluun muistikirjoineen. Muuten oli hän koko olemukseltaan hidasluontoisen tyyni, ja hänen suuresta, täyteläisestä muodostaan huomasi helposti jotakin yksitoikkoista liiallisuutta ynnä herkkäuskoista tyhmyyttä, joka kuitenkin välistä kasvoi suunnattomaksi iloksi, milloin sattui keksimään jonkin pienen, viekkaan juonen.

Hän oli jo hetkisen hyvin mahtavasti ojennellut jäseniään nojatuolissa ja muutamien vahvojen savupilvien mukana puhaltanut matkan väsymyksen pois ruumiistansa. Nyt hän katsoi jo olevan ajan ryhtyä asiaan ja alkoi tapansa mukaan käskynsä pienellä personallisella viittauksella, joka koski hänen apulaistansa:

„Herra armahda teidän järjestystänne, herra Gåsevinge, vaikk’ette sillä ole kuitenkaan päässeet sen pitemmälle maailmassa! Järjestelkää kotona, jos teillä on halua; mutta täällä me elämme vaan kuin matkamiehet, herra Gåsevinge, kuin sotaretkellä, leirissä, sodan melskeessä, ja täällä on tarkastettava joukkojamme eikä turkkeja. Ottakaa esiin asiapaperit, niin saamme järjestellä

ne vielä tänä iltana. Muistitteko ottaa mukaan torppari Juhanan valituksen ja Pistooli-ukon köyhänkirjan? Meidän korttimme huononevat huononemistaan ja jonkun vuoden perästä ei meillä ole muuta kuin paljaita kakkoisia keräjäpöydälle viedä.“

Viimeiseen valitukseensa oli översti-paralla kyllä syytä. Kaikki hänen vanhat juttunsa oli aikaa myöten jo vähitellen päätetty eikä uusia tahtonut enää mistään ilmestyä, kun kaikki hänen naapurinsa pelkäsivät hänen keräjoimisintoansa ja sentähden huolellisesti koettivat välttää kaikkea sellaista yhteyttä hänen kanssansa, josta olisi saattanut johtaa jotakin keräjäasiaa.

Herra Gåsevinge avasi erään kapsäkin ja alkoi siitä ladella esiin asiakirjoja; ne eivät tosin enää olleet niin lihavia kuin entisinä, parempina aikoina, vaan riittivät kuitenkin vielä siksi, että pöytä vähitellen tuli täyteen. Översti-vanhus istui kiikkuellen nojatuolissaan ja katsahatti tyytyväisesti jokaiseen uuteen paperivihkoon, joka vedettiin esiin. Kun kaikki loppui kapsäkistä, pudisti hän hiljaa päätänsä ja sanoi puoleksi huoaten: „Ohhoh, hyvä Gåsevinge, joko kortit loppuivat?“

„Ja totta puhuen, herra översti,“ sanoi apulainen, „minä luulen, ett'ei meillä tällä kertaa ole muuta kuin paljaita hakkuja koko pelissä.“

„Mutta velkariita naapuriamme Simo Paavolaa vastaan“, keskeytti översti nauraen, „antaa kuitenkin pelin. Se on ässä, luulisin minä.“

„Jos herra översti —“ tässä rykäsi herra Gåsevinge pari kertaa — „minä arvelen, että eiköhän ole liian kovasydämmistä ajaa häntä maantielle vaimoineen ja lapsineen.“

„Vaiti, Gåsevinge,“ vastasi översti ankaran näköisesti, „te itse olette raukka, minä sanon, hyväsydämminen narri, ja sentähden tahdotte kaiken ikänne olla raukana nahjuksena. Älkää enää puhuko siitä asiasta. Minä olen vanha mies, ja kohta minun retkeni tässä maailmassa päättyy, ja Jumala tietkoon, se kyllä kirvelee mieltäni, ett'en voi tehdä piettiä Paavosta näkemättä hänen samalla joutuvan pois talostaan ja tilastaan; mutta niin pitää käydä. Istuutukaahan ja alkakaa väen tarkastus.“

Herra Simon Timoteus asettui pöydän viereen ja rupesi hyvin tietävän näköisenä selailemaan ja punnitsemaan levällään olevia papereja. „Ensin“, alkoi hän, „niittyriita — —“

„Pankaa erilleen,“ virkkoi översti, „se on huono komppania, se hajoaa ensi laukauksesta.“

„Toiseksi, puhtaaksi kirjoittamaton valitus — — vastaan laittomasta sudenajosta jne. jne.“

„Lukekaa se; oletteko siitä mitään saaneet kokoon, hyvä Gåsevinge?“

„Se on vasta suunnittelu,“ vastasi hän, „lakipykälät ja asianomaiset ovat vielä panematta; mutta tähän tapaan se muuten on: Vaikka on selville saatu, että tässä pitäjässä on susien ja muiden vahingollisten eläinten ajoa vanhastaan toimitettu niin, että ajorivi on alkanut maan puolelta ja kulkenut Susiniemeen päin ja verkot ovat aina olleet asetettuina karjaniittyjen poikki, noin virstan päähän eteläisestä niemen nenästä, niin viime syksynä ovat kuitenkin asianomaiset ajon johtajat pahuudessaan tai jostakin muusta tuntemattomasta syystä niin paljon poikenneet ikivanhasta ja tavaksi tulleesta järjestyksestä, että he alkoivat ajon mainitusta eteläisestä niemestä ja

asettivat verkot manteren metsänrajaan ihan niemen niskaan. Koska minulla entisellä jne. jne. on puustellina Susilahden kartano, johon metsineen ja alusmaineen kuuluu suurin osa mainitun niemen eteläpäästä, olen katsonut olevan syytä tässä jne. jne. oikeudessa valittaa mainitusta asianomaisten ajon johtajain lainvastaisesta toimesta, vaatien samalla, jne. jne. ja jne. jne. sekä jne. jne. mukaan, vastausta vahingosta, joka minulle siten on tullut; koska näette niin metsälinnut kuin myöskin jänikset ja muu hyödyllinen metsänriista on tuolla mainitulla toimella minun mailtani karkoitettu laajalle manterelle, josta ne eivät kohta eivätkä yhtä runsaasti palanne.“

„Hyvin,“ lausui översti, „oikein hyvin, kunnon ystävä. Pankaa vettä teepannuun ja lämmittäkää itselleni lasi totia; jos vaan saatte hyvän panoksen lakipykälää noihin kolmeen jne.-kohtaan, niin on voitto meidän.“

Hyvillään isäntänsä hyvästä tarjouksesta ja kiittävästä lauseestakin teki herra Gåsevinge lasinsa ja istuutui taas hyvin huolettoman näköisenä pöydän viereen, vaikk'ei vielä ollutkaan mielessänsä saanut selville, mistä hän äkipikaa voisi ottaa ruutia hyvästi ladatakseen nuo muhkeasti esille vedetyt kanuunansa. Hän nyt jätti asian siksensä, kunnes ehtisi neuvotella keräjille tulevain nuorten lakimiesten kanssa, joiden luona hän muutenkin aikoi vielä samana iltana käydä väkinäisistä, ell'emme tahdo sanoa väkiviiniaisista, syistä.

Muuten oli herra Gåsevingen päätarkoituksena koko tällä keräjäretkellä saada isäntänsä taivutetuksi armahamaan köyhää velallista, jonka kurja tila erittäin suuresti huoletutti hänen sääliväistä sydäntänsä. Sitä varken olisi hän mielellään käyttänyt kaiken lakitaitonsa

tehdäkseen kaikki mahdolliset jutut niin kelvollisiksi ja perusteellisiksi, kuin suinkin saattoi, hän kun näet oli vakuutettu översti-vanhuksen taipumuksen jättämään tuon velkajutun toistaiseksi kasvavan ihan sen mukaan, miten paljon hänelle karttui semmoisia asioita, jotka voi toivoa voittavansa. Mutta nyt se tehtävä näytti hänestä perin vaikealta, niin ett'ei hän osannut toivoa pienintäkään menestystä sen suorittamisessa. Hän kuitenkin rupesi arvokkaan näköiseksi, niinkuin vanha korpraali, asetettuna huonojen sotamiesten riviin, otti taas joukon papereja ja alkoi tarkastella.

„Valitus hollikyydin pidosta kahdella hevosella Susiniemen rusthollista.“

„Pankaa syrjään, herra Gåsevinge, sitä ei voi auttaa.“

„Riita korkeaa kruunua vastaan kalkinoton oikeudesta Korven kruunun-uutistalon mailta.“

„Se asia on jo kestänyt *koko* vuoden ja Jumalan avulla kestää vielä useampiakin. Edelleen, hyvä ystävä.“

„Muistiinpanot mäkitupalaisen Elsa Erikintyttären vahingonkorvaus-riidassa talollista Erik Erikinpoikaa vastaan, jonka koira on purrut kantajalta kukon kuoli-aaksi.“

„Malttakaas, pysähtykää vähän! Sen asian saatte te ajaa omissa nimissänne, hyvä Gåsevinge. Asia on itsessään hyvin miellyttävä, kunnon ystävä; mutta seura-elämän säännöillä saattaisi olla jotakin muistuttamista, jos sitä itse ajaisin. Kenraali, näettekös, ei saa taistella talonpoikia vastaan, eikä tuota viitsi pelata korttia puolesta äyristä, kun kerran on päässyt johonkin arvoon maailmassa. Oi, hyvä Gåsevinge, jospa minä olisin teidän onnellisessa asemassanne tässä suhteessa enkä tar-

vitsisi huolia maailman etuluuloista! Kuluneessa mustassa nutussani, paperit kainalossa, kuljeksisin minä kaikkialla, rikasten ja mahtavien palatseissa ja köyhäin tölleissä, kaikkialla kuuntelisin, missä jotakin vääryyttä olisi tapahtunut tai jotakin sekaista selvitettävänä, ja tulisin keräjiin suurten joukkojen kanssa, joiden hyvään johtamiseen, sen vakuutan, tarvitaan yhtä suurta neroa kuin oikeidenkin sotajoukkojen komentamiseen. Se on *teidän* suuruutenne, Gåsevinge, teidän onnenne, jonka olette saavuttaneet hyväntahtoisella myöntyväisyydellänne maailmassa ja totilasilla, milloin se on ollut saatavissa;“ tässä levisi tavaton ivanauru jalon överstin kasvoille — „se on teidän suuruutenne, sanon minä, että voitte olla oman mielenne ja vakuutuksenne mukaan vetämättä heti ihmisten silmiä puoleenne. Jospa olisi olemassa jokin korkeampi kuin ihmisoikeus, johon saattaisi laillisessa järjestyksessä manuttaa maailman vastaamaan kaikesta siitä pakosta, jota saa kärsiä sen etuluulojen ja tyhmyyden tähden, niin se juttu, vakuutan minä teille, Gåsevinge, ei olisi mikään huono kortti lyötäväksi. Muistiinpanot olen itse tehnyt vanhan vaimon kertomuksen mukaan ja merkinnyt siihen muutamia todistajia. Mutta se olkoon vaan meidän asianamme, älkää mainitko minun nimeäni koko jutussa.

Asia on näin: kantajalla on kukko, jonka välistä selitetään käyneen vastaajan pihassa raappimassa hänen tupakkamaatansa. Vastaaja on uhkaillut. Eräänä päivänä ovat todistajat kuulleet koiranhaukuntaa ja kovaa kaakotusta vastaajan pihasta, menneet sinne ja nähneet kantajan kukon kuoliaaksi revittynä ja koiran juoksevan viidentoista tai kahdenkymmenen kyynärän päässä. Vastaajan todistetaan olleen tuvanportailla ja kutsuneen koi-

raansa. Miltä teistä näyttää, Gåsevinge, niin pitkälle on asia selvä.,,

„Aivan niin“, vastasi Gåsevinge, „eikä siinä voi tapata.“

„Malttakaahan“, sanoi översti, sormi nenällä, „nyt tulee pulmallisempi kohta. Samat todistajat kertovat myöskin samaan aikaan nähneensä suuren haukan laskeutuneen tallin katolle noin seitsemänkymmenen askeleen päähän kukon surmapaikasta. Mitenkä se on pois saatava? Kukon on repinyt kantajan vaatimuksen mukaan vastaajan koira ja vastaajan sanojen mukaan haukka. Näettekös, hyvä ystävä, asia on suurempi, kuin luulisi-kaan, ja Herra sen tietää, mitä siinä vielä voi saada selville.“

Herra Gåsevingellä ei oikeastaan ollut mitään halua esiytyä siinä asiassa, varsinkin kun huomasi, miten epävarmalla pohjalla se oli, ja pelkäsi sen sivuseikkojen herättävän huomiota ja tekevän hänet kaikkien keräjä-tuttujensa naurun aiheeksi; hän koetti sentähden päästää erilleen jutusta ja huomautti, ett'eiköhän olisi parasta jättää asia sikseen, varsinkin koska se ei ollut överstin oma ja koska todistuksen ja selvityksen puutteen tähden ei ollut syytä toivoa mitään voittoa.

„Ei, lempo vie!“ sanoi översti, „ei tässä ole puhe siitä, mikä on minun, mikä sinun, ei voittamisesta tai menettämisestä, vaan paljoa tärkeämmästä asiasta, siitä, mitä ihmisjärki saa aikaan, kun sitä oikein käytetään ja kun se tuntee apukeinonsa. Lailla on oma muotonsa, ja tuomarin täytyy tuomita sen mukaan, vastoin kantajan tahtoa tai hänen edukseen, samapa se; mutta huomakaa, taito onkin se, että osaa viedä asiansa niin liki voittoa kuin mahdollista. Näettekös, tässä on kolme

asiaa punnittavana: ensin koiran luonne, sitte kukon ja viimeksi haukan. Se on tiettyä ja se voidaan todistaa-kin, että koira haukkuu lintua; siispä se pureekin, jos vaan saa kiinni jonkun; ja samoin, voi jotenkin varmasti olettaa sitä tällä kertaa isäntänsä yllyttäneen.“

„Mutta“, huomautti herra Gåsevinge, kuinka voi selittää, että kukko odotti koiraa, kun sillä on siivet ja jalat millä karkuun päästä?

„Älkää olko tyhmä, hyvä ystävä,“ sanoi isäntä tyytymättömästi, „tiedättehän; että kukko oli kesy, koska se oli enimmän aikansa elänyt emäntänsä kanssa hänen pikku mökissään.“

„Entä haukka?“ intti herra Gåsevinge.

„No jaa, haukka,“ jatkoi översti kiivaammin, „onko luonnollista tai haukan luonteen mukaista, että se olisi uskaltanut asettua tallin katolle ainoastaan seitsemänkymmenen askeleen päähän, jos ihmiset ja koirat olisivat sen ajaneet pois saaliilta?“

„Mutta jos sallitte, herra översti,“ vastusteli hänen suojattinsa, tahtoen yhä vielä kaikin voimin pelastua koko asiaan ryhtymästä, „onko sitte luonnollisempaa, että se olisi syyttä uskaltanut lentää koiran luo ja asettua niin lähelle?“

„Ei mitään koukkuja eikä kujeita!“ huusi kelpo översti hyvin suuttuneena ja löi kätensä tuolin selkään. „Saatte mennä, mihin haluatte, minä en enää tarvitse teitä tänä iltana, ja joll’ette tahdo ottaa ajaaksenne tätä asiaa, niin kylläpähän löydän jonkun, joka sen ottaa. Syyttäkö!“ jatkoi hän vähän tyynemmin, „eikö siinä ollut kylliksi syytä, että se kuuli kaakotuksen?“

Herra Gåsevinge nousi ylös, otti lasinsa, joi kunni-

oittavasti kumartaen överstin maljan pohjaan asti ja läksi.

Herra Gåsevinge oli hyvin tottunut semmoisiin pieniin myrskyihin, joista hänen ei tarvinnut peljätä mitään pahempia seurauksia eikä överstin suuttumuksesta ollenkaan joutua toivottomuuteen. Päinvastoin oli hän hyvillensä, että oli niin vähällä päässyt isäntänsä asiakirjojen kiusallisesta selailemisesta vapauteen tuttujansa ja ystäviänsä tervehtimään keräjäkartanon kammariin. Sentähden hän heti, kun sai suljetuksi isäntänsä oven jälkeensä, kiirehti kulkuansa ja riensi keveästi hypiskellen lumen läpi pihan yli sihteerien huoneeseen, jonne iloisen hälinän ääni ja sytytettyjen tulien loisto häntä viehättävästi kutsuivat.

Kohta hän siellä lasin ääressä, joka yhtä halulla tarjottiin kuin vastaankin otettiin, unhotti kokonaan sekä isäntänsä että hänen asiansa ja istui nyt koko pitkän illan ahtaassa, huolellisesti hoidetussa ja tomutetussa mustassa frakissaan nuorten uudenaikaisten herrojen seurassa, rikkaana kuin kuningas ja paljoa huolettomampana, maksaen kohteliasten kumppanien vieraanvarat monilla kertomuksilla ylioppilas-ajastaan ja keräjäretkistään.

Entisten sekä iloisempien että surullisempien päivien muisto ja punssi tekivät hänen sydämmensä pehmeäksi kuin vaha, ja hänen nuoret, vielä kovakiskoisiksi turmeltumattomat kuulijansa ottivat hyvin sydämmellisesti, vaikka tosin välistä vähän vallattomasti nauraen vastaan yksinkertaiset, helppotajuiset kuvaukset hänen omasta elämästään: miten, hän kasvoi koko maailman suuruisissa toiveissa, hän niinkuin muutkin, miten hänen

näköpiirinsä vähitellen synkistyi yliopistossa, kunnes hänen lähimmätkin pyrintöperänsä kokonaan peittyivät ja maallisen kunnian ja maineen tyhjä loisto tuli tottuen hänestä yhtä tarpeettomaksi, kuin nyt oli aurinko hänen istuessaan lämpimässä kammarissa lasinensa iltasilla ja huomisen päivän leipä tiedossansa. Niin kului ilta, eikä herra Gåsevinge pehmydessään huomannut, miten tennottomiksi hänen polvensa olivat tulleet, ennenkuin pääsi ulos pihalle, mennäksensä levolle.

Hänen tullessaan ulkoilmaan oli pyry lakannut, tuuli tyyntynyt ja kuu pilkistänyt näkyviin hajonneiden pilvien takaa. Koko seutu loisti lumoavassa valossa, ja hiljaisuus, joka jo vallitsi kaikkialla, teki sen kahta vertaa viehättävämmäksi.

Herra Gåsevinge oli ensin aikonut mennä suoraan majapaikkaan; mutta kirkkaan illan sulous ja pelko, että vielä saattaisi tavata överstin valvomassa, joka silloin huomaisi hänen nykyisen tilansa, pakottivat hänet lähtemään kävelyllä järven jäälle, joka oli ihan keräjäkartanon alla. Hän tahtoi vähän jäähdytellä ja karkoittaa päästänsä punssin kiusalliset höyryt.

Ollen muka suurikin luonnon ihailija alkoi hän vaeluksensa, mielessä hämärä ihastus, mutta samalla häntä vähän häiritsivät suuret kinokset, jotka lakkaamatta taistelivat hänen itsepäisten jalkojensa kanssa. Muistoja, tunteita ja olentoja entisiltä ajoilta liiteli hänen mielikuvituksessansa ja katosi jälleen hänen epätasaisten askeliensa sysäyksistä; kauan vaelsi hän voimatta pitää koossa yhtään ainoata kuvaa, kunnes vihdoin hänen elämänsä taulu selvisi muutamista kohdista ja hänen sekavat ajatuksensa alkoivat muodostua ja muuttua sanoiksi.

„Gåsevinge,“ sanoi hän vakavasti, „uskotko Jumalaan?“

Sen kysymyksen jälkeen lepäsivät hänen ajatuksensa kauan, kulkien vaan tunnetulvan mukaan; vihdoin ne jälleen tunsivat lujaa pohjaa allansa ja pukeutuivat sanoiksi:

„Kun ennen olit yliopistossa, Gåsevinge, kun kuluvat vuodet ja luku kävi sinusta raskaaksi, kuka sinua silloin rohkasi eikä jättänyt sinua tulemaan kelvottomaksi, vaan antoi sinulle jotakin työtä ja ansiota? Kuka lunasti vaatteesi asuntosi isännältä, kun sinun oli lähteminen matkalle, eikä jättänyt sinua alastomana kuljeksimaan ympäri maata ja nääntymään? Gåsevinge, oletko kiittämätön? Kuka ravitsi sinua, kun olit ruoatta, ja antoi sinulle suojaa, kun ei ollut katosta pääsi päällä? Katsos, miten ihanasti kuu valasee rannan kuusikkoa! Ei ketään kurjaa saa olla täällä; taivaan valoa ja elämän paraita lahjoja saavat kaikki tasan, ja onpa hauskaa olla välistä ihmisenäkin. Mutta mimmoinen sinä olet veljiäsi kohtaan? Gåsevinge, tutki itseäsi ja sano, mitä olet tekevä huomispäivänä? Lyö rintaasi ja tunne, mitä sinulla on taskussasi. Auta lähimäistäsi, kun olet itse saanut apua. — -- Kas tässä, tämä kurja paperilappu, jos se säilyy, joutuu kahdeksan viatonta ihmistä turmioon; jos se heitetään tuuleen, kas, silloin jäävät he kaikki rauhassa asuntoonsa. Ihmisten suosio ja epäsuosio, samapa se. Gåsevinge, iloitse, sinä olet tehnyt jalon työn!“

Niin sanoessaan oli hänellä jo käsissä köyhän talonpojan velkakirja, joka muiden asiapaperien kanssa oli ollut povitaskussa; inholla viskasi hän sen kauas jälle.

Sen ihmetyttävän urhotyön jälkeen palasi hän ja saapui vihdoin majapaikkaansa, löysi avaimen sovitusta

piilosta ja astui tupaan, jossa översti-vanhus sikeästi nukkui tilallansa ja johon Gåsevinge itsekin heti ojen-sihe eräälle turkille ja nukkui iloisena humalassaan ja huolettomana huomisen päivän vaivoista.

Herra Gåsevinge heräsi hyvin aikaisin seuraavana aamuna. Heti kun hän sai sammutetuksi janonsa, oli hänen ensimmäisenä ajatuksenansa himmeä muisto edellisen illan seikkailusta. Mutta kun hänen ympärillensä vallitsi täysi pimeys eikä hän kuullut muuta ääntä kuin översti-vanhuksen syvän hengityksen, ei hän suinkaan katsonut olevansa velvollinen niin aikaisin vielä ryhtymään päivän vaivoihin. Niinpä hän myöskin jätti selvittämättä, uniko vai todellisuusko hänen muistissansa kummitteli; hän paneutui toiselle kyljelleen maata, karkoitti kaikki huolet mielestänsä ja nukkui uudelleen, raskaammin kuin koskaan.

Toisen kerran avatessaan silmänsä näki hän jo aamun hämärtyvän ulkona ja överstin istuvan pöydän luona, edessänsä paperit ja höyryävä kahvipannu.

Herra Gåsevinge tahtoi kuin varovainen kenraali ensin tarkastella asemaa, ennenkuin alkoi liikkua, ja makasi siis hetkisen ihan hievahtamatta ja vanhusta katsellen.

Lieneekö se keveys, joka on aina aamun kumpunina ja joka seoittuu luonteesenkin, vaiko päivän odoteltu ilo vaikuttanut, samapa se, översti vaan näytti olevan erittäin iloisella mielellä; hänen otsallansa ei näkynyt yhtäkään pilveä, hänen huulensa usein hymyilivät ja hänen kätensä sivelivät asiapapereja niinkuin linnun siivet pesässä olevia poikasia. Kun enteet olivat niin

hyvät, uskalsi apulainen nousta istumaan, ojennella käsiään ja kaikessa mukavuudessa haukotella pois unen.

„No vihdoinkin,“ sanoi översti-vanhus lempeästi, kun näki apulaisen päässeensä niin pitkälle, „hyvää huomenta, kelpo Gåsevinge, nouskaahan nyt ylös ja ottakaa kuppi kahvia. Minä annoin teidän nukkua kylliksenne, että teistä minulla olisi edes vähä apua tänään; sillä kylläpä voin arvata, missä eilisillan vietitte.“

Niin näyttivät kaikki eilisen suuttumuksen jäljetkin haihtuneen överstin mielestä; mutta edellisen illan paljas muistokin vaikutti herra Gåsevingeen paljoa voimakkaammin kuin hänen isäntänsä silloisen epäsuosion ilmaus. Hiljaisin askelin hiivi hän tuolin luo, jolle hän yöllisessä hämärässäänkin oli muistanut asettaa frakkinsa hyvästi kokoon käärittynä, kääntyi pois päin överstistä ja alkoi etsiä povitaskusta, ikäänkuin olisi vieläkin ollut epävarmana, oliko hän todella hävittänyt velkakirjan vai pettelikö häntä paha uni.

Kun kaikki paperit oli tarkastettuna ja pelko toteutui, muuttui hänen muotonsa pilviseksi, hän mutisti huuliansa ja näytti hyvin kummastuneelta. Mutta tapahtunutta kun nyt oli mahdoton saada tapahtumattomaksi, kokosi hän vanhan hidasluontoisen levollisuutensa, pukeutui frakkiinsa ja astui pöydän luo, otsa niin kirkkaana kuin mahdollista, jättäen asian oman onnensa nojaan.

Mutta uusi koetus kohtasi häntä heti, sillä isäntä virkkoi:

„Kas niin, Gåsevinge, ottakaahan nyt aluksi kahvia ja istuutukaa. Minä selailin tässä kortit — sivumennen sanoen, teidän ei enää pidä vaivata minua semmoisilla kortti-iskuilla kuin eilen, sillä nüstä ei ole mitään apua — minä olen tarkastellut joukkoja, hyvä ys-

tävä, mutta en löydä velkakirjaa. Teillähän se on tallessa?”

Herra Gåsevinge rykäsi muutamia kertoja hädässään, mutta kaikilla valmistuksillansa sai aikaan vaan hyvin epäselvän: „Epäilemättä.“

„Kuinka, epäilemättäkö?” sanoi översti, „ettekö te sitä pistäneet taskuunne, kun läksimme kotoa?”

„Te olette ihan oikeassa, herra översti, se oli yhdessä köyhänkirjan ja muiden pikku paperien kanssa, jotka minulla vieläkin on taskussani.“ Niin sanoen kiihuhti herra Gåsevinge kohteliaasti kumartaen ottamaan kuppia ja kaatamaan kahvia, koettaen jonkin toimituksen taakse peittää pulaansa.

„No, älkää nyt enää olko noin hajamielinen,” sanoi översti, arvaamatta oikeaa syytä holhottinsa kummalliseen käytökseen, „päästäkää jo häkä päästänne haihtumaan, hyvä Gåsevinge, sillä tässä tarvitaan kohta sekä järjestystä että toimikykyä. Kummallinen on tuo huolimattomuus, joka teillä varmaankin on synnynnäinen ja vaikuttaa, että teistä kaikki tyyni maailmassa on mitä-töntä, paitsi ruoka, juoma ja uni. Sentähden onkin maailma kääntänyt teille selkänsä, hyvä ystävä, vaikka te ette luonnostanne oikeastaan ole huono-osainen ymmärrykseltä ettekä näöltä, jos nimittäin lukuun en ota teidän liian mustaa parransänkeänne, kankeata mustaa tukkaanne ja ehkä myöskin vatsaanne, joka on liian täyteläinen noin pienelle vartalolle. Muuten on teidän silmissänne, silloin tietysti, kun olette oikein hereillä, virkeyttä, josta minä paljon pidän, ja teidän suunne osoittaa aina niin viatonta tyytyväisyyttä, ett’ei teihin suutuneena voi kauan olla, vaikka, se teidän tulee tunnustaa, välistä siihen olisi kylliksi syytäkin. Tätä minä en

puhu minäkään moitteena; minä olen päinvastoin koko aamun nauranut oikein sydämmestäni, kun olen nähnyt teidät turkillanne nurkassa nukkuvan, niin että seinät ja katto olisivat voineet pudota päällenne teidän siitä heräämättä. Tietäkääs, täällä on jo ollut ihmisiäkin teidän maatessanne. Paavola oli täällä vaimoineen ja lapsineen ja koetti taaskin saada minua antamaan armoa ensi syksyyn asti.“

„Ja mitä suvaisitte vastata, herra översti, jos saan kysyä?“

„Vaikea minun oli saada sitä narria tajuamaan, ett'ei kukaan ole niin tyhmä, että laskisi luvalle paraan miehensä tulisimmasta taistelusta. Jo olin ihan taipumaisillani heidän valituksiinsa, sillä minulla on kapinallinen luonto, jota on muutamissa tapauksissa vaikea pitää kurissa; mutta paraasen aikaan satuin katsahtamaan teihin, Gåsevinge, ja näin, miten tyytyväinen sentään ihminen voi olla, vaikk'ei kaikki käykään niin hyvin, kuin toivoo, ja se minut varjeli suuresta tyhmyydestä. Ja nyt teidään pitää istuutua ja asettaa sotajoukkomme järjestykseen; minä puolestani lähden tuomarin luo ja suunnittelen hänen kanssansa koko marssin. Varokaa itseänne, älkääkä antako pahan kiusaajan päästä valtaan itsessänne sill'aikaa, kun minä olen poissa. No, no, kyllähän itsekin saan selvän päällysnutustani, älkää vaivatko itseänne, herra Gåsevinge; mutta kalossini, missähän ne ovat? Kiitos! Onnea hyviksi muistiinpanoiksi; tuskinpa minä enää pääsen keräjäsalista tänä aamupuolena. Jääkää hyvästi!“

Heti överstin lähdettyä huoneesta avasi herra Gåsevinge eväslaatikon ja otti pienen lämmitysnaukun, voidakseen paremmin sietää aamun kylmää. Sitte heitti

hän ylleen nuttunsa ja hiivi ulos etsimään tuota kiusallista velkakirjaa, jos se ehkä vielä olisi samassa paikassa, johon hän sen ihmisrakkauden viekoituksesta viimein jätti.

Päästyänsä alas jälle ei hän enää löytänyt omia eilisiä jälkiänsäkään, kun yöllä oli ollut uusi pyry; mahdollon hänen myöskin oli muistaa, miten pitkälle hänen vaelluksensa oli ulottunut. Hyvin pahoillansa palasi hän kotiin ja alkoi kaikin voimin järjestää ja kirjoittaa valmiiksi asiakirjoja, saattaakseen isäntänsä niin iloiseksi kuin mahdollista ja siten lievittääkseen uhkaavaa myrskyä.

Päivä kului, sana toisensa perästä rupeesi tulemaan överstiltä milloin mitäkin valitusta vaatimaan, ja kaikkien juttujen huono menestys lisäsi vaan huolta, joka vaivasi hänen kirjuri-raukkaansa. Kruununjuttu päättyi huonosti, sudenajo-asia tapattiin, kun kiirreessä ei ehditty niitä kolmea jne.-kohtaa ladata muulla kuin paljaalla ruudilla, vanhaa sotilasta oli sakotettu kiivaasta kiroamisesta oikeuden edessä, ja kaikkien noiden onnettomuuden-sanomain lisäksi kuuli herra Gåsevinge vihdoin överstin askeleiden kopinan porstuasta ja näki hänen astuvan tupaan kiihtymyksestä läähättäen ja suuret silmät suuttumuksesta ihan kankeina.

„Esiin nyt,“ huusi vanhus, „Herran nimessä esiin velkakirja, Gåsevinge; ei nyt ole aikaa istua täällä vaa-nimassa. Väkivaltaa on kaikkialla eikä armoa anneta missään. Mikä p-e — täällä ainakin saanee vanna sakkottomasti — teille johdatti mieleen luottaa noihin jne.-kohtiinne, kunnes kiire pakotti niihin panemaan, mitä pykälää sattui? Nyt pitää teidän marssia esiin kukkoi-nenne, ja sitte löylytän minä Paavolaa. Pankaa paperit

järjestykseen ja lähtekää mukaan; ei toki kehtaa menettää jok'ainoa asiaa.“

Onni auttoi Gåsevingeä enemmän, kuin olisi saatanut toivoakaan, niin että hän jo mennessään tykkivin sydämmin keräjästupaan löysi pihalta todistajan, jonka sanat ratkasivat tuon pulmallisen vahingonkorvaus-jutun hänen eduksensa.

Översti-vanhus istui asian aikana tavallisella tuollillaan keräjätuvassa, hyvin halukkaasti kuunnellen sen menoa. Päätöksen kuultuansa iski hän ystävällisesti silmää Gåsevingelle ja samalla viitaten kutsui häntä luoksensa.

„Siitä jutusta teidän tulee saada kiitokset,“ kuiskasi hän, „antakaa nyt minulle Paavolan asian paperit.“

Herra Gåsevingellä ei ollut mitään pelastuskeinoa. Niin ryhdikkäänä kuin mahdollista veti hän taskustaan esille pyydetty paperit, ulkonäöltään niin hyvässä järjestyksessä kuin suinkin, ja palasi sitte paikallensa lähelle ovea, jossa hän, kädet ristissä rinnalla, pää vähän vaipuneena olkaan päin, hyvin viattomana muodoltaan ja ryhdiltään, odotteli myrskyä.

Jo oli vastaaja kutsuttu sisään ja hakemus jätetty, kun tuomari, avatessaan muhkean kuoren, huomasi pääpaperin olevan poissa. „Velkakirjaa tässä ei vielä ole“, sanoi hän, katsastaen överstiin.

„Velkakirja, velkakirja“, toisti översti, katsoi apulaistansa ja pudisti tyytymättömästi päätänsä.

Herra Gåsevinge otti taskustansa paperit ja oli etsivinään. Viatonta näköänsä hän ei muuttanut; mutta suuria hikipisaroita alkoi tunkeutua hänen otsallensa. Hetkisen etsittyänsä huojensi hän sydäntänsä ja sanoi, puolinaisesti huoaten: „Se näyttää olevan hävinnyt.“

„No, oletteko ihan hulluna?“ huudahti översti ja hypähti ylös, mutta malttoi samassa mielensä kunnioituksesta oikeutta kohtaan ja istuutui ihan punaisena suuttumuksesta.

Talonpoika-parka huomasi kyllä, miten asiat olivat; hetkisen vaiti oltuaan virkkoi hän tyhmämäisesti: „Mitä sillä paperilla tässä tehdään; kyllä minä ilmankin tiedän, että olen velkaa herra överstille.“

„Niin“, tarttui översti heti puheeseen, „sata riksiä ynnä korot vuodelta ja kolmelta viikolta, eikö niin?“

„Summa on kyllä oikein“, sanoi vastaaja, korvan taustaa raapien, „ja kyllä siitä vuosi on ja enemmänkin, kun sen sain lainaksi, mutta vaikea minun on, jalo herra översti, ihan äkisti muistaa viikkolukua.“

„Kirjoittakaa protokollaan“, lausui översti, „että hän tunnustaa velkansa. Olisittepa, Gåsevinge, tässä tehneet minulle aika kepposen ilman tuon miesraukan tyhmyyttä.“

Ja samalla muuttui hänen muotonsa vihaisesta riemuitsevan tyytyväiseksi, niinkuin aina, milloin hän luuli tehneensä jotakin erinomaisen hyvin.

Asia päätettiin muutta mutkitta ja istunto lakkautettiin päivällisajaksi.

Päivällispöydässä, jossa översti kohta sen jälkeen istui kahden kesken apulaisensa kanssa, oli hänellä hyvä tilaisuus kenenkään estämättä tyhjeentää koko puhutunsa häntä vastaan. Herra Gåsevinge istui ihan tyyneenä, nykäsi vaan silloin tällöin olkapäitänsä niinkuin vesilintu rankkasateella ja odotteli uutta päiväpaistetta. Eikä se kauan ollutkaan piilossa.

„Gåsevinge“, sanoi översti, kun oli kyllyksi toru-

nut, „tyhmyydestäkö vai viisaudesta se vanha narri tunnusti?“

„Molemmista, herra översti“ vastasi toinen. „Tyhmyys ja viisaus ovat hyvin lähellä toisiaansa, ja minun luullakseni saattaa hän nyt syystä kyllä toivoa armahtamista, kun osoitti olevansa niin rehellinen.“

„Mitä, pitäisikö minun nyt päästää käsistäni lintu, kun kerran sain sen pyydetyksi?“

„Ei suinkaan kokonansa, herra översti, vaan ehdollisesti, niin että hän saa armaa, jos teettää uuden velkakirjan.“

„No niin, hyvä Gåsevinge, kiitos teille siitä neuvosta. Minä en ole mikään nylkyri enkä tahdo ketään rehellistä ihmistä saattaa turmioon. Hankkikaa te vaan minulle uusi laillinen velkakirja, niin pääsen minä siitä pulasta ja saan jotakin säästöön ensi keräjiin. Kyllä siitä juttu tulee, sillä saanpa varmaankin silloin uudestaan hakea. Ajat ovat huonot, hyvä ystävä, täytyy säästää. Varokaa vaan vast'edes älkääkö tehkö minulle enää semmoista kepposta, oppikaa jo vihdoin käsittelemään asioita vakavuudella.“

Herra Gåsevinge kumartaen kiitti neuvosta, leikkasi hyvän palan paistia ja unhotti seuraavana silmänräpäyksenä sekä viimeiset että kaikki entisetkin huolensa.

Linnavangit.

Suunnitelma.

Saimaan erään pohjoisen lahden rannalla on Savonlinnan kaupunki ja sen vieressä kapeassa salmessa samanniminen linna, ikivanha, korkeamuurinen ja pyöreätorninen. Rauhallisina aikoina on sitä lujaa paikkaa käytetty pahantekijäin säilönä, ja noille onnettomille oli se kaksin verroin surullinen vankila, kun näet se itse oli niin synkkä ja sen ympäristö niin viehättävän kaunis. Kuinka monta ikävöivää katsetta onkaan noista elävien haudoista liidellyt Saimaan valoisten laineiden yli; sitä vilkkaammin vaan turmeltunut tai sortunut sydän tunsii vankilan ummehtuneen ilman ja kahleiden painon katkeruutta.

Eräässä tämän linnan tornissa muutamassa huoneessa, johon kaksi- tai viisitoista vankia oli suljettuna, tapahtui jonakin kesäiltana, juuri siihen aikaan, kun laskeutuva aurinko pilkisti tuonne komeroon ahtaasta ikkunasta, semmoista, joka siinä paikassa oli melkein tavatonta. Kaikki vallaton hälinä oli näet hetkiseksi haihtunut. Useimmat tuon ahtaan kammion asukkaista kuuntelivat tarkasti seitsentoista-vuotiaan nuorukaisen kerto-

musta, joka kuvaili vaiheitansa, ja ne muutamat muut, jotka vielä tunkivat kalveja kasvojansa avonaisen ikkunan ristikon rakoihin eivätkä huolineet kertomuksesta, niitäkin pidätti illan kauneus tai ehkä sen vaikuttama suru hurjaa mieltänsä osoittamasta.

Kummallista kyllä oli tuo hiljaisuus syntynyt vastoin alkuperäistä tarkoitusta.

Asia oli näin: oli aiottu pitää erästä tavallista ilta-leikkiä, laillista tutkintoa, ja sitä varten viety nuori poika harmaatukkaisen ukon eteen, joka oli kahleistansa seinään kiinni naulattuna ja jota hänen arvokkaan ryhtinsä tähden sanottiin laamanniksi. Tutkimus kävi tavallista menoansa. Alussa oli kaikki hurjuutta ja pilkkaa. Nuorukainen itsekin, vaikka vasta äsken vangittu, oli jo ehtinyt kylliksi tottua paikan puhetapaan, esiytyäksensä niin, kuin semmoisessa komerossa katsottiin soveliaaksi. Mutta kun hän arvokkaan tuomarin kehoituksesta, että rehellisesti tunnustaisi kaikki ja siten koettaisi ansaita lain lempeyttä, yritti seipitsemään omaa seikkailujensa historiaa, pettikin häntä keksimiskyky, niin että hän vähitellen turvautui todellisuuteen, korvatakseen sillä, mitä ei omassa pajassa syntynyt. Se todellisuus kuitenkin oli kylliksi surullinen. Muistoon johdatettuna vangitsi se vähitellen nuorukaisen kaikki ajatukset, niin että leikistä tulikin tosi. Yksin noihin raakoihin kuulijoihinkin vaikutti muutos, joka tapahtui pojan koko olemuksessa, niin että he rupesivat tarkkaamaan. Ehkäpä heidän joukossaan oli edes joku, jonka sydän hetkiseksi pehmeni niinkuin pojankin.

„Ja silloin olit sinä kymmenen vuoden vanha?“ kysyi tuomari eräässä kohdassa pojan kertoessa.

„Silloin olin kymmenen vuoden vanha ja paimensin äitini isän lehmiä järven rannalla vastapäätä Punkaharjua.“

„Saiko poika oppia mitään hyveitä oppiaikanaan?“ kysyi edelleen vanhus naurettavan vakavasti ja vaikutti sillä vielä kuulijoissa naurutulvan.

Mutta nuorukainen vastasi haaveksien: „minä opin uimaan kuin sorsa, ja kun kelluin kirkkaan järven pinnalla, jätin lehmät rannalle oman onnensa nojaan, uin harjulle ja juoksentelin siellä, alastomana kuin peto, kauneina kesäpäivinä auringon paisteessa.“

Vanhus katsahti kahleihinsa ja mustiin seiniin. Katkeran tuskan väreet levisivät kasvoille, jotka äsken olivat olevinaan niin juhlallisen arvokkaat, ja hänen hampaansa kirisivät hetkisen toisiansa vasten. Punkaharjulla päiväpaisteessa alastomana hyppelevän pojan kuva oli liian polttavana painunut elinkautisen vangin sydämeen. Hän sanoi: „Kerros, mitenkä siellä hurjasti juoksentelit.“

Mutta poika jo seurasi omaa mielikuvitustansa ja jatkoi: „Silloin alkoi musta mies minulle näyttäytyä.“

„Perkelekö?“ kysyi moni ääni, ja uteliaat silmät tähystelivät kertojaa.

„Kylässä kerrottiin“, vastasi poika, „vanhan Kala-Juhanan joskus auringon noustessa nähneen veneestänsä järven seljältä harjulla harmaan miehen liikkuvan. Eräänä myrskyisenä iltana tuli onkijan vene tyhjänä ja alas suin rantaan; silloin sanottiin sitä mustan miehen teoksi. Mutta minä olin hurja nuorukainen, vihasin elämää enkä peljännyt mitään. Kahdesti juoksin karkuun, kun musta mies tuli; mutta kolmannella kerralla jäin odottamaan.“

„Ja mitä se teki sinulle, kun sai sinut kiinni?“

„Se suuteli minua otsaan ja itki. Niin teki se ensin. Sitte se katsoi minuun ja kysyi: „Oletko jo pettänyt minut ja kertonut muille, mitä olet nähnyt?“ Tiedättekö, armollinen herra laamanni, minkä näköinen hän oli sitä sanoessaan? Sen näköinen hän oli kuin Saimaan vesi sinertävänä syysyönä, jolloin pimeä ja tähdet ovat pohjassa, hirmuinen ja lempeä.“

„Kunnioitusta oikeudelle, poika!“ sanoi vanhus. „Ei mitään sinertäviä öitä enää eikä tähtiä Saimaan pohjassa; semmoiset puheet eivät sovellu tänne.“

„Mutta kun sanoin hänelle,“ jatkoi nuorukainen, „ett'en minä uskaltanut kellekään ilmaista olleeni harjulla, poistui pimeys miehen katseesta, se kirkastui jälleen. Sillä kertaa olimme kauan yhdessä ja sitte tapasimme toisemme joka päivä. Minä istuin kukkuloilla ja katselin vedenselkiä, ja hän istui ihan vieressäni ja katseli minua, ja hänen silmänsä oli iloinen ja uskollinen kuin koiran. Välistä antoi hän minulle hopeaa ja neuvoi minua öillä ottamaan itselleni hevosen ja ratsastamaan kaupunkiin. Sieltä toin minä kaikenlaista hänelle ja itselleni. Niin kului kesä edelleen ja tuli pimeämpi aika. Eräänä aamuna, kun nousin makuultani, kuulin talonväen sanovan yöllä olleen jonkun miehen tulen kanssa tupamme luona, vaan sammuttaneen tulensa ja menneen pois, kun koirat rupesivat häntä hätyyttämään. Äitini isä oli vanha ja melkein sokea; mutta hän oli nyt ihan raivoissaan vihasta tuntematonta tulimiestä vastaan. Hän sanoi minua murhapolttajan pennuksi ja potkimalla ajoi minut pois tuvasta paimeneen. Sinä päivänä minä jouduin myöhään harjulle, kun vesi oli kylmä ja minä odottelin, kunnes anrinko nousi korkeammalle. Mutta kun tapasin mustan miehen, astuimme pitkin tietä harjulla, kunnes

peninkulma alkoi täyttyä ja loppuikin. Välistä pysähdyimme hetkiseksi ja katselimme koivujen välitse ja rannan kuusien ylitse pitkin vesiä. Ja iloksensa vanhus katseli, mitenkä minä viskasin kivellä kauas veteen kummallekin puolelle harjua. Mutta kun ehdimme harjun päähän, istuutui musta mies maahan, otti minua kiinni kädestä ja painoi minutkin istumaan. Ja kun olimme hetkisen istuneet vaiti, alkoivat hänen silmänsä säteillä; hän kysyi: „Tiedätkö, lapsi, mimmoinen on rakastava mieli?“

Mutta minä en sitä tiennyt, vaan olin vaiti.

Silloin ojensi hän kätensä ja kuljetti sitä hitaasti yli kirkkaiden vedenselkien. Sitte hän sanoi:

„Semmoinen se on.“

Hetkisen kuluttua jatkoi hän sitte: „Voi, voi, semmoista et sinä ole nähnyt! Kerran makasit rinnoilla, jossa sen olisit voinut nähdä, mutta silloin oli vielä silmäsi hämärä. Kirottu se, joka sinut niiltä rinnoilta riisti; auta minua, poika, kirotessani häntä.“ Ja minä autoin ja mainitsin sen, jota kiroamaan minut oli opetettu. Kirottu isäni, sanoin minä, rosvo, murhaaja, murhapolttaja! Silloin otti musta mies minut niskasta kiinni ja oli kuristaa minut kovalla kädellään. „Rukoile isäsi edestä,“ huusi hän, „rosvon, murhaajan, murhapolttajan edestä!“

Minä peljästyin, armollinen herra laamanni, ja yritin paeta; mutta silloin nousi hän ylös, otti minut käsi-varrelleen ja pusersi minua kovasti rintaansa vasten; ei se kuitenkaan ollut vihasta, eikä minulla ole koskaan ollut niin hyvä olla kuin silloin. Minun niin istuessani hänen käsivarrellansa osoitti hän taaskin kädellään seu-tuja ja sanoi: „Enempi kuin tuo kaikki on sinulta riis-

tetty. Sinulla on ollut äiti niinkuin muillakin; missä hän on? Kun talvi tulee, lakastuu ranta ja järvet jäätyvät, mutta äidin sydän olisi sykkinyt lämpimästi sinulle kuolemaan asti.“ Minä aloin itkeä. Ensi kerran kuulin silloin lempeitä sanoja ihmisen suusta. Ja musta mies jatkoi: „Leipää sinä olet saanut maailmassa, mutta et rakkautta; lyöntejä ja kovia sanoja olet saanut, vaan et opetusta. Sinut on opetettu kiroamaan isääsi ja kunioittamaan sitä, joka surulla sorsi äitisi sydämen. Tahdotko kostaa?“ Armollinen herra laamanni, saanko lopettaa tähän?

„Joko väsyit?“ kysyi vanhus kamalasti nauraen; „niinpä tahdon minä jatkaa. Samana iltana pakeni kostonhenki Punkaharjulta, kun pelkäsi, että hänet sieltä tavattaisiin. Samana yönä makasi hän manteren korkeimmalla kukkulalla ja näki siitä pimeän läpi sinun äitisi isän talon; eikä hänen silmänsä uneen ummistunut, ennenkuin näki sen tulella leimuavan.“

„Ja kenenkä tekoa oli palo?“ kysyi nuorukainen.

„Talon“, sanoi vanhus, „sytytti kymmenvuotias poika, ja hän oli murhapolttajän poika.“

„Niin, minä“, vastasi nuorukainen. Sitte seurasi pitkä hiljaisuus.

Niin oli rikkaasta tullut kerjäläinen,“ jatkoi tuomari, „miten hän pelastui palosta, ei kukaan tiedä.“

„Tietääpä yksi,“ virkkoi nuori vanki, „se, joka unhotti koston, kun näki hänen harmaat hiuksensa.“

Puutarhuri-vanhuksen kirjeitä.

Ensimmäinen kirje.

20 p. kesäkuuta —36.

Sill'aikaa kun vanha palvelijani kastaa kukkapenkit ja harjaa madot pois hedelmäpuista, käytän minä kauden nista iltahetkeä hyväkseni ja kirjoitan teidän tahdonne, hyvä herra, ja jokavuotisen tapani mukaan teille tervehdyksiä meiltä ja puutarhasta. Sanon vielä kerran, mitä jo ennenkin olen sanonut, ett'en käsitä, miksi te, hyvä herra, niin usein kirjoitatte minulle pyytäen vastausta, kun kaikki, mitä minulla on kerrottavaa, koskee vaan pikkuista paikkaa, jonka itse olen vaivalla ja rakkaudella muokannut, ja kolmea tai neljää henkilöä, joiden elämä kuluu täällä ilman noita suuria muutoksia ja vaihteita, jotka voisivat olla huvittavaiset kuulla. Kuitenkin on minussa kasvanut luottamusta teihin, hyvä herra, aina siitä asti, kun täällä oleskelitte vähän aikaa ja silloin monesti näin teidän silmistänne, että minun kukkani olivat teistä rakkaat, ja minä tunnen, että jokin side liittää meidät toisiimme. Niinpä minä taaskin alan ilman epäilystä ja pyydän vaan anteeksi, jos minun mieltymiseni kaikkiin oman maailmani pikku asioihinkin viekoittelisi minut liian monisanaiseksi ja väsyttäväksi.

Jumalan kiitos, kahteenkymmeneen vuoteen tai aina sen edellisestä vuodesta asti, kun tulin omaksi herrakseni, en ole nähnyt kauniimpaa kevättä kuin tämä. Huhtikun kyllä oli tuulinen ja sateinen ja toukokuun alku oli kylmä, niin että minun täytyi peittää kukkapenkit keskellä päivääkin; mutta kuun lopulla muuttui ilma, niin että nyt on oikein kummallista nähdä, miten kaikki menestyy ja edistyy.

Nyt olisi aika teidän käydä täällä, kun rakastatte kevättä ja kaikkea paraillansa kasvavaa. Nyt ovat minun puistoni täällä ja kaikki rannat ja saaret vehreimmillään. Tulpaanit ovat jo kukoistaneet kauan, samoin narsissit. Omena- ja päärynäpuut ovat ihan valkeina kukista, ja kaikkien niiden ympärillä ovat kuin sinisinä vöinä sireenipensastot. — Miksikä en pitäisi sireenejä? Ne ottavat niin paljon tilaa, sanotte te, eivätkä anna mitään hedelmiä! Siitäpä huomaa kesän jo olleen pitemmälle ehtineenä, kun viimeksi olitte täällä. Tulkaa nyt, niin kyllä tuomitsette toisin. Minä puolestani olen niitä rakastanut aina lapsuudestani asti. Niiden tuoreus huvittaa minua, ja niiden kauneus, kukoistusaika, on hedelmää minun sielulleni. Mutta jättäkäämme erilaiset ajatuksemme omaan arvoonsa. Kirjoitan nyt vähän, mitä muutoksia olen tehnyt sen jälkeen, kun olitte täällä, osaksi teidän omien neuvojenne ja suunnitustenne mukaan. Yleensä en ole hyvin halukas muutoksiin, mutta osaksi olen tahtonut tuottaa teille huvia ja osaksi on sattunut muita seikkoja, jotka ovat pakottaneet minut poikkeamaan tavoistani ja joista kohta tuonempana hiukan mainitsen.

Teidän suunnittelemanne pikku temppeli kirsikka-saarella alkaa nyt valmistuessaan näyttääkin oikein kau-

niilta, varsinkin Roosan ikkunasta, johon se pitkän pop-peli-kujamme läpi näkyy kuin suuri, merestä nouseva lummekukka. Minä tulin yhä tyytyväisemmäksi ja sikäli miellyin teihin, mikäli se työ valmistui. Kauniilla alulla on laajemman tilan raivaaminen ja muokkaaminen kyökkikasveille, niin että nyt olen voinut jättää hedelmäkasveille koko alan kirsikkametsästä rantaan asti. Ymppäyksistä voi toivoa hyvää, jos vaan saan varjelluksi ne madoilta. Antti-vanhus on viime päivinä niistä nyt huolta pitänyt. Vielä on, vaikka ainoastaan siellä täällä, joku haaskattu lehti tai käpertynyt oksanalku; mutta kauhulla muistelen niitä vuosia, joina keskellä kukoistuksen ja täyteläisyyden aikaa tuli hävitys ja turmeli vehreyden ja loiston, peittäen paljastuneet oksat valkoisella harsolla ja nukuttaen puut kauneimmaksi ajaksensa, niin että ne kuin jäykät talvipeikot karkoittivat kaiken kesäisen ilon. Vastenmielistä on minun viipyä noissa muistoissa, sillä ei mikään ole minusta luonnossa hirveämpää kuin elävien, viattomien olentojen hitainen kuihtuminen ja liian aikainen kuolema ahneiden matojen kautta, joita ne itse tajuamattansa suojelevat ja elättävät. Ah, mitäpä olisi elämä, ell'ei rakastaisi omaa tomuansa, mitä on kasvi, ell'ei se keveästi ja iloisesti kannan kuihtuvia kukkiensa ja lehtiänsä?

Teidän tekemäänne leppä-lehtimajaa rannalta, johon asti nyt olen levittänyt hedelmäpuiston, — unhotin sanoa — sitä minä en raaskinut hävittää. Se on vieläkin omena- ja päärynäpuiden keskellä rakkaana muistona teistä. Roosa istuu välistä ommellen siinä ja kiittää kaunista näköalaa, kukkulaa ja kirkkoa järven toisella puolella. Minä puolestani pidän siitä paikasta enemmän sen edessä olevan pahan kivikkokarin ja kalalokkien lakkaa-

mattoman parkumisen tähden, jotka ovat siinä tottuneet asuskelemaan. On oikein kummallista, miten minua pieninkin hälinä häiritsee. Ehkä se minun kärsimättömyyteni tulee siitä, että eleskelen enemmän aikani hurskasten ja äänettömäin olentojen keskellä, joiden suurin hälinä on vaan hiljainen kuiskaus, milloin tuuli liikuttelee niiden notkuvia oksia ja lehtiä.

Puhuakseni ikävyyksistä, joilta emme edes mekään ole täällä turvatut, tapahtui meille äskettäin eräs erittäin huomattava semmoinen. Koko aamun oli kirkas taivas, sää kaunis ja ilma vähän uuvuttavan helteinen. Sitte alkoi pilviä kokoutua ja ukkonen kuulua. Kohta pimeäni taivas kokonansa, rankkasade seurasi toistansa ja ukontulet välähtelivät yhä tiheämmin, todellakin tavattoman tiheään. Meidän, minun ja Roosan, istuessamme aamiaispyödyssä tuli sisään vanha palvelija. En koskaan unhota hänen peljästynttä näköänsä. Hän oli, kuten sittemmin kuulin, niin kauan kuin mahdollista koettanut peittää melooni-penkkejä ja viimein, sateen yhä tullessa rankemmaksi, paennut erään suuren pihlajan alle niemelle. Vaan mitä suojaa semmoisesta voi olla niin suurta myrskyä vastaan? Hänen vanha olkihattunsa riippui hänellä kädessä kuin märkä liina; kesänutta oli ihossa kiinni kuin kaalinlehti, tukka vettä tippuvana hajallansa ympäri kasvoja, ja tervehdyksenä kuului vaan muutamia puhalluksia. Minä en voinut olla naurahtamatta, mutta se suututti häntä niin, että hänen kielensä pääsi valloilleen.

„Niin, niin,“ sanoi hän, „helppohan nauraa on, mutta nyt kaikki on hukassa!“

„No, hyvä ystävä,“ sanoin minä vakavana, „ota vaan kuivat vaatteet yllesi, niin sillähän tuosta pääset.“

„Kuka minusta huolii? virkkoi hän yhä suuttuneemmin; „minä sanon, että mamseli Roosa on hukassa, Jumala minua armahtakoon, vanhusta! Niin, tuossa hän nyt istuu nuorena ja punakkana, mutta toisin se tulevana kesänä on.“

„Mikä se semmoinen ennustus on, Antti,“ sanoin minä ja nuosin ylös, „mikä sinulla on hätänä?“

Silloin hän vihdoin sai itse asian sanotuksi. Ukontuli oli iskenyt Roosaa jalavaan, siihen kauniiseen puuhun, joka, kuten muistatte, oli juuri kartanon vasemmassa nurkassa, kun maan puolelta tullaan; oksat olivat kaikki pirstoina ja runko poikki juuresta. Voitte kyllä arvata minun mielipahani. Siinä puussa oli tosiaankin jotakin tavatonta. Se oli vielä ihan nuori ja kuitenkin niin tuuhea! Runko suora ja pitkä, ja latva sitte, muistattehan, miten ihaillen huomasimme, kuinka se joka puolelta säännöllisesti vahveni. Anttia olen minä koettanut lohdutella paraan taitoni mukaan. Hän näyttää olevan enemmän huolissaan Roosasta kuin jalavasta. Roosa itse laskee usein leikkiä hänen naurattavasta peljästyksensä; mutta vanhus aina pudistaa maltittomasti päätänsä, milloin vaan asia tulee puheiksi. Vahinko, että hän pani niin pitkän ajan ennustuksellensa, sillä nyt hän luultavasti pysyy aina ensi kesään asti erhetyksessään.

Mutta vielä toinenkin ikävä asia. Kohta minulla ei enää ole muuta neuvoa kuin muuttaa lankkuaita, joka erottaa niemeni muusta maailmasta, lähemmäksi saarelle päin, kun suuri maantie, joka kulkee ihan sen vieritse maan puolella, häiritsee minua pölyllänsä ja lakkaamattomalla melullaan. Joka aamu täytyy minun pölyttää ja puhdistaa aidan vieressä olevia kasveja ja viipyä siinä kauemmin kuin missään muualla puutarhassa. Monesti

sattuu silloin niinkin, että joku tuntematon pysäyttää hevosensa, kun huomaa minut, ja pyytää päästä katsomaan puutarhaani; ja vaikka minä kyllä mielelläni suon jokaiselle sen pienen hovin, mitä hän tästä voi saada, niin nuo käynnit sattuvat usein minulle ihan sopimattomaan aikaan. Se ei kuitenkaan ole pahin häiriö. Paljoa enemmän kiusaa minua muutamien naapurieni näkeminen, jotka joka päivä ja juuri aamuhetkinä kävelevät ohitse. Minua melkein haluttaisi uskoa samojen matojen, jotka viime vuosina ovat säästäneet hedelmäpuitani, muuttaneen asumaan ihmisiin. Hyvä herra, täällä asuu eräs lahko jumalisia, äänettömiä, kammottavia olentoja, jotka pitävät voittona kaikkien maallisten ilojen hylkäämistä ja ovat siitä, mitä uskovat suurimmaksi aarteekseen, maksaneet poskiensa terveen värin ja silmiensä terävyyden. Miten toisenlaista katsoa raittiita ja iloisia kukkiani kuin heitä! Aina palaan minä semmoisista kohtaauksista alakuloisena ja sortunein mielin, joka tunne minua sitte kiusaa koko päivän, kun näette vastoin tahtoonikin yhä tulen ajatelleeksi, mimmoinen huoli minulla olisi, jos olisin noiden ihmiskukkien korkeampi veli ja hoitaja, niinkuin täällä puutarhassani tuoksuvat kukat ovat hoideltavanani.

Ja nyt lopetan pitkän kirjeeni kertomalla sydämmellisimpiä terveisiä Roosalta. Hän pyytää kysymään, mitenkä menestyvät kukkasipulit, jotka hän viimein lähetti tyttarelle. Syksyllä lupaa hän lähettää toisia. Ehkä hän silloin tulee itsekkin niiden kanssa, jos sallitte. Hänen tarvitsee nähdä vähän maailmaa; tyttö on näette jo kuudentoista vanha. Oi, hyvä herra, hän oli vasta lapsi silloin, kun te olitte täällä: nyt hän on täysikasvuinen, ja miksipä karttelisin kertoa, mitä ilolla huomaa

että hän on kaunis. Mitä olen minä voinut tehdä hänen sivistyttämiseksensä täällä ja semmoisena kuin olen, esiini pölyssä, kädet mustina mullasta ja pää täynnä huolia kasveista ja puista? Hänen äitinsä on kauan jo ollut haudassa; ja minä olen vaan voinut katsella hänen kasvamistansa ja siitä iloita. Itse hän on kasvanut, ilman ihmiskäden apua, isänä sininen taivas ja äitinä kodin rauhallinen kukkamaailma. En tiedä, miksikä nyt niin mielelläni ajattelen häntä. Ehkäpä kaipaam häntä ja sentähden on hellyyteni häntä kohtaan suurempi, sillä nyt on hän jo muutamia päiviä ollut poissa. Jonkun ajan viipyy hän erään sukulaisen luona, kunnes hän valmistuu menemään ensi kerran H. ehtoolliselle. Vasta kolmen viikon kuluttua odotan minä häntä jälleen kotiin.

Minä en häpeämättä voi lukea uudestaan pitkää kirjettäni, jossa on niin vähä sisällystä. Antakaa anteeksi, hyvä herra, vanhalle ystävällemme; hän antaa, mitä voi, ja katsoo puolustuksensa sitä, että hän näin täyttää teidän oman pyyntönne.

Toinen kirje.

16 p. elokuuta —36.

Minä olen nähnyt heidät, nähnyt pelolla, ehkäpä synkällä aavistuksella. Minä olen nähnyt heidät, nuo mustat olennot, joiden iho on väritön ja silmät puoleksi sammuneet. Oi, hyvä herra, synkkiä ukkospilviä on kauan hiipinyt Rauhalani reunoilla; nyt on niistä nuoli singahtanut tännepäin, ja elämäni paraasen onneen se

sattui ja mursi sen. Ainiaaksiko ehkä? — Minä -- toivon vielä.

Oli kaunis aamu. Roosa oli palannut edellisenä päivänä. Aamu on minun iloni. Minä nousin yhdessä auringon kanssa, työ edistyi ja mielessäni oli vielä niin, kuin kukissakin raitis aamukaste. Oletteko huomanneet, miltä tuntuu, hyvä herra, kun sydän mettiäisen tavalla imee vaan hunajaa kaikesta?

Minä olin puhdistellut muutamia ymppeiksiä ja jouduin lepikon luo rannalle; Roosa istui siellä.

„Roosa, kas, Roosa!“ sanoin minä. Hän nousi ylös ja toivotti hyvää huomenta. Minä tahdoin huvittaa häntä jollakin työllä. „Tule, Roosa,“ sanoin minä, „niin kastelemme kukkapenkit; näyttää tulevan kuuma päivä tänään.“ Samalla yritin lähtemään, mutta huomasin, ett’ei Roosa tullutkaan. Minä käännyin, silmäyksemme yhtyivät. Sanomattoman hellä oli hänen katseensa, tyytymätön, peljättävä, häiritsevä, sillä sitä ei nyt ilo lievitä. Kauan me katsoimme toisiamme silmiin, ja minä näin, hämmästyin, olin vaiti. Silloin alkoi *hänen* silmänsä vettyä, kyyneleet voittivat taistelussa ja mursivat sulkunsa; itkien kiersi Roosa käsivartensa kaulaani, ja minä kuulin hänen huokaavan: „Voi, isä, isä, että kuitenkin olette niin kadotettu!“

Salamana välähti minussa aavistus, mutta minä sen tukehutin ja koetin olla levollinen. „Sinä et ole terve, lapseni,“ sanoin minä, „tule, niin vien sinut levolle!“

Mutta Roosa peräytyi askeleen. „Enkö ole terve?“ sanoi hän ylpeästi ja samalla suruisesti, „minä olen ollut sairas, mutta tullut terveeksi. Minä olen niinkuin tekin haudannut paremman elämäni tomuun, joka loistaa tänään, vaan huomenna katoaa; nyt olen oppinut elä-

mään sitä elämää, jossa ei mitään vaihdoksia ole. Hyvä isä, oletteko koskaan ajatelleet Jumalaa?”

Minä näin, mitä olin menettänyt, minun sieluni pimeni, ja minä vihastuin. „Mene päivää piiloon, madon syömä kukka,” sanoin minä, „äläkä huo'u ruttoa viattomien lasteni ylitse tai pelota pois aamun enkelejä puistosta.“ Minä en ehtinyt leppyä, ennenkuin Roosa totteli ja meni. Mutta mennessään ohitseni näin minä hänen katsovan minuun, ikäänkuin olisi hän tahtonut vangita minut katseellansa tai temmata minut sydämmeensä. Hän astui hiljaa pitkän käytävän päähän ja katosi saksanhaavikon taakse. Silloin laskeuduin minä polvilleni, pyysin lastani takaisin Jumalalta ja itkin. Hyvä herra, rauha palasi ja nöyryys, ja minä läksin Roosaa jäljestä. Päästyäni hänen kammarinsa ovelle, kuulin hänen äänensä. Hän rukoili, mutta hyvin hiljaa, ja tuuli suhisi jalavassa portaiden luona. Hetkinen kului tuuli pidätti henkeänsä, ja minä kuulin sanat: „Hänestä voi tulla ase sinulle; minä olen vaan heikko nainen. Ota hänet ylös valoosi, vaikkapa minut heittäisitkin entiseen yöhöni takaisin.“

Sydämeni oli sulaa rakkaudesta ja surusta. Minä avasin oven hiljaa, ihan hiljaa, ja astuin sisään. Roosa sen kumminkin huomasi, ja hän tuli minulle vastaan hymyillen kuin enkeli. „Minä rukoilin sinun edestäsi, isä,” sanoi hän, „ja rukoukseni on kuultu, sillä tulethan minun luokseni ja olet lempeä.“ Minä suljin hänet syliini ja suutelin hänen otsaansa. Mutta minä en tahtonut häiritä toisiamme sanoilla, vaan olin vaiti ja menin taas työhöni, siitä lohdutusta etsimään.

Päivällisellä tapasimme taas toisemme, kuten tavallisesti. Emme lausuneet sanaakaan aamun tapauk-

sesta. Minä tahdoin karttaa ja unhottaa. Roosa puhui paljon sukulaisestaan ja olostaan hänen luonansa: miten hellästi häntä oli kohdeltu, miten paljon hän oli oppinut häneltä ja kaikilta jaloilta ihmisiltä, joita oli nähnyt hänen luonansa, ja oppinut huomaamaan, miten tärkeätä minullekin olisi — siinä keskeytti hän lauseensa. Voi, hyvä herra, että minä olen niin vähän nähnyt maailmaa puutarhani ulkopuolella, ja niin vähän oppinut tuntemaan ihmisiä! Te ymmärrätte kaikki. Minä lähetin kukkani kasvatettavaksi valossa, ja he istuttivat sen tuleen. Ei kuitenkaan mitään väkivaltaa; minä kukistin oman itseni, eivätkä Roosan sanat saaneet mitään merkitystä. Koko muun ajan oli hän hiljaisempi ja hymyili välistä kuin ennenkin. Mutta noiden valoisten väreiden seassa huomasin nyt ensi kerran hänen kasvoissansa erään kajastuksen, joka harvoin pois seoitui eikä koskaan kadonnut; se oli kärsimistä ja lakastumista, niinkuin ensi varjo, joka muodostuu valkoisen liljan lehteen eikä edes auringon säteiden loistossakaan lakkaa ilmoittamasta, että kukoistus lähestyy loppuansa.

Iltapuolella minä en nähnyt Roosaa, mutta illan tullessa kutsutin minä hänet alas puutarhaan. Hän tuli, minä otin hänen kätensä kainalooni, ja me astuimme pitkien lehtikujia, enimmäkseen vaiti. Tosin olin aikonut puhua, mutta ilta oli liian kaunis ja sydämeni liian täysi. Vihdoin jouduimme rantaan. Vuosi sitte olin Roosan kanssa eräänä samanlaisena iltana seisonut samassa paikassa. Kaikki oli niinkuin silloinkin; ainoastaan Roosa — — mutta minä näin nytkin hänen muodossaan ilon vivahduksen, kun astuimme ulos varjoisesta lehtikujasta ja suuri kirkas meri rantoineen ja saarineen ja laskeutuva aurinko ja kullankarvainen taivaankansi

avautuivat hänen silmäinsä eteen. „Täällähän“, sanoin minä Roosalle, „sinä kerran kysyit minulta jotakin, joka minua vieläkin ilahuttaa, vaikka paljo on siitä asti muuttunut.“

„Mitäs minä silloin kysyin?“ sanoi hän ja katsahti minuun kummastuen.

„Vähän, hyvin vähän; se tuskin olikaan mikään kysymys, huokaus vaan tai lyhyt rukous. Mutta sinä lepäsit tässä, työskenneltyäsi koko päivän kukkien parissa puutarhassa. Minä istuin ihan vieressäsi ja katselin milloin seutua, milloin sinua, sillä te olitte silloin toisenne näköiset enemmän kuin nyt, ja se yhdennäköisyys teki minut onnelliseksi. Kun kaikki tuulen henkäykset kuolivat, ja merestä kuvastui maa ja pilvet, ja pilvistä kuin peilistä kuvastuivat kaikki maan kukkien värit, ja aurinko sulki valonsa syliin sen kaiken, silloin sinä hymyilit ja kysyit minulta, kumpiko oli kauniimpi, maako vai taivasko? Se oli sinun taivaallinen ja viaton kysymyksesi, lapsi, ja minä muistan sen vielä.“ — Minä olin liikutettu ja luulin osanneeni kohti Roosan sydämmeen; mutta hän otti minua kädestä ja sanoi tyyneästi: „Ne sanat lausuin minä nukuksissa, isä, unhotta-kaa ne nyt, kun olen jo hereillä.“

Vielä kerran keskeytin äänettömyyden ja jatkoin: „Ei Roosa, eivät ne olleet nukkuvan sanoja, vaan ylistyslaulua semmoista, kuin enkelit laulavat, sillä enkelien jumalanpalvelus on kaikesta siitä iloitseminen, joka on kaunista ja totta. Silloin voi tunteesi vielä käsittää kauneuden, ja totuus oli selvänä silmiesi edessä, sillä se loisti sinulle Luojan koko maailmasta ja maa oli sinusta yhtä suloinen kuin taivaskin. Mitä on sinulla nyt sen sijassa, jonka olet kadottanut tai hyljännyt?“

Mutta oma lapseni vastasi minulle katkeralla kysymyksellä: „Langenneen maan kauneuden ja katoovaisen tomun totuuden sijassako?“

„Sielusi rauhan sijassa,“ vastasin minä tyynesti, „sydämmesi viattomuuden sijassa ja lempeän luonnon rakkauden sijassa?“

„Suru“, sanoi hän, „siitä, mitä silloin olin, ja toivo ett'en kuitenkaan joudu kadotetuksi.“

„Sano ennemmin,“ jatkoin minä innostuen, „että sinulla kaiken sen sijassa on erään epäjumalan varjokuva, jonka oma ajatuksesi on kasvattanut, joka on tallannut tomuksi sinun nuoruutesi kukoistuksen ja aaveena viittaa tulevaisuuteesi kuin hautaan; epäjumala, joka osoittaa ijankaikkisen valoisata mailmaa, hänen viheriöitsevää maatansa, lempeää taivastansa, kaikkea, mikä on pyhää ja rakasta, omia kukoistavia jäseniäsi, sydämmesi rauhaa ja isäsi harmaata tukkaa, ja sanoo uhaten ja synkästi: kas, tämä kaikki ei ole mitään, kiellä, hylkää ja halveksi sitä, jos tahdot olla minun omani, minun, joka inhoan kaikkea, mikä hehkuu, rakastaa, huokuu ja elää ja jonka valtakuntana on tuo ijankaikkinen tyhjiys, jossa ei mikään olento elähytä tomuansa, ei mikään voima riemuitse voitossa, ei mikään heikkous itke rakkauden armossa.“

Minä puhuin innolla, sillä totuus syttyi liekiksi minun sielussani ja lapseni kulki eksyksissä yön pimeässä, josta hänet oli valolla johdettava takaisin. Voi, hyvä herra, mitä oli minun tekeminen? Roosa itki ja pyysi anteeksiantamuksen Herraa ei kuulemaan minun sanojani.

Ei koskaan ole minun ollut vaikeampi voittaa omaa itseäni kuin sinä hetkenä. Rakkaus auttoi minua, ja minä

voitin. Minä tukeutin vihastukseni — ei, en vihastustani, vaan — toivottomuuteni, ja totuuden kirkkaus palasi rauhallisesti minun sieluuni.

Sen puun juuressa, jonka varjossa seisoiimme, kasvoi viattomuudessaan kaunis, hento, valkoinen lilja, äsken muutettu sinne kasvihuoneesta virkeään kesälämpimään ja vapauteen kukoistamaan elinaikansa. Vasta yhden päivän oli kaunis kukka pilkistänyt ulos kuvustansa, ja sen muodossa oli vielä tuo omituinen loisto, joka ikäänkuin epäilee, kuuluukohan se oikeastaan taivaasen vai maahan, niin että silmän on mahdoton erottaa, mihin lehti loppuu ja mistä väri, kaste, ilma ja valo alkavat. Minä uhrasin sen lapseni tähden, tempasin sen pois mulhasta ja varjosta, puhalsin tomun sen juurista ja ripustin sen puun oksaan, asettaen hennon terän kohti auringon kirkkaita säteitä. Sitte otin Roosin käden kainalooni, astuimme äänettä puiston ympäri ja saavuimme takaisin entiseen paikkaamme.

Kukka oli jo alkanut kellastua; poissa oli kaunis loisto sen pinnalta, ja lehdet riippuivat auringon valossa kuihtuneina. „Katsos!“ sanoin minä Roosalle, „äsken kasvoi tämä kukka alhaalla ja ojensi juurensa alas maahan. Varjo ympäröitsi sen elämää, ja tomu koski sen tomuun; mutta eikö sen olemuksessa ollut silloin enempi taivaallista, kuin siinä nyt on, ja eikö se silloin ollut minun iloni, niinkuin se nyt on minulle suruksi? Jos se nyt olisi omin voimin irroittautanut siitä paikasta, johon minun rakkauteni sen oli asettanut, ja aivan heti kirkastuaksensa pelkäksi ihanuudeksi eronnut maan tomusta ja noussut auringon tuleen, pitäisikö minun sentähden rakastaa sitä? Eikö minun ennemmin olisi sanominen: „Kuole, turhamainen kukka, sillä noin et voi elää!“

„Kuolla,“ sanoi Roosa hymyillen, „onko kuoleminen mikään paha?“

„Kuoleminen“, sanoin minä, „on elämään syntyminen, mutta se on myöskin häviöön syntyminen. Oi, Roosaseni, kuolla niinkuin tämä lilja oli eilen kuollunna nupussansa, levittääkseen tänään hopeankarvaisen teränsä, se on kuolema elämään runsaammassa loistossa ja iloon valoisammassa maailmassa. Semmoisen kuoleman kuoli lilja, murtaessaan vankihuoneensa seinämät, eikä se kuollut sitä sentähden, että se oli kuihtunut nupussansa, vaan sentähden, että se pimeässä kodissaan oli uskollisesti ja raittiisti hoitanut lehtiänsä, kunnes luonto huomasi ne kypsyeiksi päivää sietämään. Niin kuolee se, joka kuolee elämään. See ei ennen aikaansa tunkeudu ulos nupustansa, vaan täyttää sen kauneudella ja elämällä, eikä se sitte heitä pois lehtiänsä, vaan levittää ne ilossa ja valossa.“

Niin puhuin minä. Hetkinen kului äänettä. Kaikki oli tyyntä, juhlallista, odottelevaa. Minä toivoin. — Hirmuista tuli, hyvä herra, ja minua kauhistuttaa vielä sitä mainitessakin. Oma lapseni rukoili minun isänsydäntäni olemaan viekoittelematta hänen heikkoa, turvatonta sieluansa.

Päiviä, viikkokausia on kulunut siitä tapauksesta. Roosa kuihtuu. Yhä selvemmäksi selvenee minulle se oppi, jonka myrkyä hän on imenyt, tuo lämpimäin sydänten murhaava hairaus, että he hylkäävät nöyryyden rauhan ja polttavat itsensä, kunnes eivät heikkoudessaan enää jaksa tykkiä. Eikö sitte juuri heikkoudessa ja to-mussa kaikki ihanuus elä ja kirkastu, niinkuin aurinko elää tuhatvärisenä kasvien lakastuvassa suvussa? Miksi sitte hävittää asuntoa, jossa ihanuus voi elää loistossa ja rauhassa? He etsivät kuolemattomuuden elämää ja sano-

vat maallista elämäänsä kuolemaksi. Oi, hyvä herra, milloinka olette odottaneet semmoisen kasvin kukoistavan, joka on kuihtunut jo siemenenä? Te uskotte kuole-mattomuuden! Senkötähden, että maa on niin pimeä ja tämä elämä niin mitätön? Ei, ei, juuri sentähden odotan minä taivaallista maailmaa, korkeampaa elämää, että tämä maa on niin kaunis, tämä elämä kaikkinen suruinen-sakin niin pyhä ja suloinen.

Tähän nyt lopetan kirjeeni. Mitä on minun toivo-minen lapsestani? Jos teillä olisi jokin neuvo, niin alkää sen antamista viivytelkö. Syksy tulee ja hedelmät kyp-syvät, sen olen sivumennen huomannut. Lähettäkää mi-nulle jokin kirja, jossa on rauhallisesti ajateltu tuota kum-mallista elämää. Voikaa hyvin!

Kolmas kirje.

20 p. kesäkuuta —37.

Hyvä herra, minä lähetän teille tässä päiväkirjan, jonka kirjoitin Roosan taudin aikana. Muutamista muisto-panojeni katkelmista voinette aavistaa, mitä täällä on tapahtunut! nyt en voi niitä uudelleen toistella.

— — 21 päivä tammikuuta — 37. Väärä, sokea oppi, hyljätä viattomuuden maallinen ilo! Mitä on sitte se ilo muuta kuin taivaallisen ilon nauttimista, joka täyttää kaikki? Myrkkyyä! Milloinka imee mehiläinen myrkkyyä?

Anna silmääni valoa, että voisin katsella ihmis-kuntaa, niinkuin katselen jonkin yksityisen kasvoja, ja

näytä minulle yksi ainoakaan piirros, jota ei viattomuuden voima kukista, niin että se kartuttaa sen elävää suloutta. Oi te, sen suuren puheliaat kuvat värinenne ja varjoinenne, oi te, halveksitut kukkani, teistä olen minä kuitenkin oppinut, että elämä luo kauneutta pimeydestä ja valosta,

Täydellisyys. Turhaan sanotaan: Täydellisyys on vasta vast'edes tuleva. Täydellisyyttä on olemassa jokaisessa ajankohdassa, ja semmoista täydellisyyttä on sekin vaillinainen silmä, joka ei sitä näe.

7 päivä helmikuuta. Keskiyö. Roosa valvoo. Valkoisesta hangesta näkyy heijastus hänen ikkunansa valosta. Itsekin sytytin lamppuni, kun ei unta kuulu. Oi te, lumelle loistavat säteet, jotka puhutte valonlähteestänne, teitä olen minä yöllä mielelläni katsellut ihmiskunnan, Jumalasta lähteneen pyhän sädesarjan kuvina. Roosa, eksynyt lapseni, älä moiti sentähden sädetä, että se on poistanut niin kauaksi valosta; mitä kirkkaampi se on, sitä etemmäksi se ehtii, ja mitä etemmäksi se ehtii, sitä kirkkaamman ilmoittaa se alkulähteensä olevan. Säteilikäämme täällä rakkautta ja uskoa, niin muuttuu ympärillämme oleva yö päiväksi; älkäämme vavisten heittäytykö takaisin lähteeseemme, sitenhän emme myöntäisi sillä olevan säteitä, emme tunnustaisi sitä valoksi.

17 päivä maaliskuuta. Ensimmäinen kevätpäivä. Aurinko omistaa jälleen valtansa. Ilma on täynnä elämää; se on herännyt hämärästä talviunestaan, ja kohta on maakin heräävä. Roosa on lähtenyt huoneestansa ensi kerran pitkän ajan perästä. Hän istui hetkisen portailla, kuunteli varpusen viserrystä ja näki sulavan lumen tippuvan pisaraisina katoilta. Minä näin hänen katseensa säteilevän, kuulin hänen hengittävän syvään ja halulla,

ja luulenpa hänen edes minuutin ajan etsineen Jumalaa. Hänen aamun-iloisesta maailmastansakin. Voi, yksin ilokin, joka kohottaa muiden mielen ylös korkeuteen, on liian raskas hänen mielellensä; pieninkin pisara luonnon terveyspikarista liuottaa hajalleen hänen olemuksensa. Väsyneenä, melkein tunnottomana vietiin hänet takaisin huoneesensa. Mikähän tästä kaikesta tulee lopuksi?

17 päivä huhtikuuta. Kukkia jo! Vuokkoja on lassisissa Roosan pöydällä. Kummallista, mitä enemmän hän itse lakastuu, sitä enemmän näyttää hän jälleen rupeavan rakastamaan terveyttä ja elämää. Eronhetkiköhän se jo lähestyy ja tekee jälleen rakkaaksi sen, mitä ennen on halveksinut.

25 päivä huhtikuuta. Vedet ovat auki, jää poissa. Auringon noustessa näkyi joukko joutsenia välkkyvän kirkkaalla järvellä. Ne ovat lähteneet lentoon ja muuttaneet pois. Mitä kauneinta on, se ei ole jokapäiväisenä vieraanamme, se on vaan matkustaja, joka käymäselä meillä viivähtää.

1 päivä toukokuuta. Roosa pyrkii pois, hän tahtoo erota. Mitä etsii hän? Mihin tahtoo hän paeta? Maan alle, pilvien taa, maailmain maailmoiden yli; mitä on hän sieltä muuta löytävä, kuin täällä hylkäsi: luonnon ja Jumalan? Jos minulla olisi taiteilijan lahja, istuisin sairaavuoteen vieressä ja maalailisin kuolevalle suloisia muistoja. Minä näyttäisin hänelle maan pyhimysloistossaan, antaisin vuoden vaihtuvien aikojen liidellä kauneudessaan hänen silmänsä ohitse, minä johdattaisin hänen mielensä lapsuuden, nuoruuden ja miesijän ilot, kaikki ne rakkauksen osoitukset, joita hän on saanut, kaikki voitot, jotka hän on nähnyt hyvän voittavan, ja niin loisin hänen ympärillensä sanoilla kesäisen maailman. Siihen hän nuk-

kuisi, niinkuin pilvettömänä kesäiltana nukutaan, iloiten olleesta päivästä ja odotellen kirkasta ja iloista uutta päivää.

28 päivä toukokuuta. Tulla tänne, tunkeutua hänen vuoteensa viereen lohduttamaan! Pois, pois mustat kummitukset, minä tunnen teidän lohdutuksenne! — Kaikki, mitä on pyhintä, jalointa ja totisinta, on keinona kiusaajan kädessä. Ei sydäntä kiedota pahalla, vaan paraimmalla. Minä kerron yhden noista keinoista; niitä on tuhat: Majassa liikkuelee vanhempien ja sisaruksien parissa viaton tyttö ja muistelee iloisissa töissä ja toimissa ainoastaan heitä. Päivä kuluu, ja tulee ilta, ja hiljaisen seudun yllä nousee loistavia tähtiä. Uusi maailma rauhallinen ja hartautta täynnä, kasvaa ulkona. Silloin lähestyy kiusaaja. Tule, viaton, sanoo se, ett'et haudaudu pikku huoliesi tomuun, opi elämään korkeampaa elämää. Tyttö tottelee, ja kun hän astuu ulos majasta, nousee kuu vuorien yllä ja tekee hänen asuinseutunsa kahta vertaa kauniimmaksi. Hänen mielensä lämpenee, hänen sydämensä paisuu ilosta. Katsos, sanoo hänen johtajansa, eikö tätä ansaitse katsella? Ja tyttö näkee hänen puhuvan totta. Silloin tekee johtaja äänensä syvemmäksi ja moittii hänen entistä kylmyyttänsä, että hän on nukkuen unohtanut hartautensa, ett'ei hän ole usein etsinyt semmoisia ihania hetkiä, kuin hän nyt katselee. Tyttö peljästyä, sillä sydämensä on täynnä ihastusta, ja näkee, mitä hän tähän asti on laiminlyönyt. Ja se elämä, jota nyt elät, kuiskaa kiusaaja, ja ne tunteet, jotka täyttävät olentosi, kuka niissä on osallisena? Nosta silmäsi ja katso, tokko tuhannesta olennosta, jotka elävät ympärillämme, yksi ainoakaan kohoo jokapäiväisyydestänsä elämään niinkuin me. Näetkö ainoatakaan heistä sivullamme. Ja

tyttö katselee ympärillensä eikä näe ketään. Silloin pi-
menee hänen sielunsa silmissä maa, ja ihmiskunta on
hänestä vaan pauhaava sieluton valtameri, ja hän nojautuu
kiusaajan rinnoille ja sanoo: Me olemme luodolla meressä,
älä luovu minusta, minä jään yksin, ell'et sinä pysy
täällä! — Turhuuden ystävä! Miksi et sanonut: Niin, se
maailma, jonka avasit minulle, on pyhä ja kaunis, mutta
oma majanikin on pyhä maailma, sisaruksieni silmätkin
ovat kirkkaita, suloisia tähtiä, ja vanhempieni sylissä
elän rikkaana niinkuin täällä; opeta minua rakastamaan
eikä halveksimaan!

1 päivä kesäkuuta. Koko päivän puhui hän vaan
äitistänsä! Säteilevin silmin, läpinäkyvänä, melkein pä kir-
kastettuna, ainoastaan äitistänsä! Ja kuitenkin oli hän sil-
loin vielä ihan lapsi, kun kadotti hänet, ja sittekin muistaa
kaikki. „Eikö hän ollut semmoinen? Eikö hän kävellyt
rauhallisena ja tyynenä kukkiesi seassa, hoiteli niitä,
minua ja sinua.“ Kysymys toisensa perästä! Oi, hän
muistelee rakkaudella äitiänsä, ja hän iloitsee, että äiti eli
niinkuin hän eli. Niinpä on Roosa pelastettu! Uskal-
lanko uskoa, että hän — — Minua kutsutaan hänen
luoksensa. — —

Kärsivällisyyttä, itsekieltämistä, toivoa! Tapaamme-
han jälleen toisemme!

Lisäys. Mitenkä täällä nyt on, näette mukana ole-
vasta ilmoituksesta, jota pyydän teidän hyvyydessänne
panemaan johonkin sanomalehteen.

Roosa lepää nyt järven tuolla puolen. Kirkas jär-

vi, minun entinen iloni, on nyt musta, synkkä hauta, jonka yli silmäni harvoin uskaltaa katsahtaa.

Päivät ovat pitkät, yksitoikkoiset. Hämärää saan odotella melkein puoliyöstä toiseen; se on vuodenajan vika; eikä hämärä kuitenkaan aina tuo unta.

Vuoden ajan olen yhä selvemmin huomannut tulevani jo vanhaksi, ja vuosi vuodelta vähenevät voimat, hyvä herra, ja niiden mukana iloisuus, se on luonnon järjestys.

Vanha palvelijani vanhenee niinkuin minäkin. Pari päivää sitte menin puutarhaan. Hän kasteli kukkapenkejä, mutta huolettomasti, laiskasti ja kiukkuisesti, niin että hän syysi kukkiakin kannullansa. Minä siitä nuhtelin häntä, „No,“ sanoi hän, „ketä varten me niitä sitte hoitelemme?“ Vanhus alkoi katkerasti itkeä, minä jätin hänet ja läksin pois.

Tunnetteko jonkun hyvän, turvattoman, seitsentoista-vuotiaan tytön, joka tahtois isän? Yhdenkaltaisuutta! Nuorina ovat ihmiset toistensa kaltaiset, tytössä on aina jotakin toisten tyttöjen sielusta.

Antakaa anteeksi, hyvä herra, kirjeeni lyhyys. Minun on vaikea pitää ajatuksiani koossa.— Teidän osanottavaisen sydämpenne tähden lähetän teille päiväkirjani, johon olen kirjoitellut yhtä ja toista viime ajoilta. Kun sen lähetätte takaisin, odotan samalla hyvin tervetullutta kirjettä. Jääkää hyvästi!

Joh. Ludv. Runebergin

Teoksista

ovat G. L. Söderströmin kustannuksella ilmautuneet ja
myydään kaikissa maamme kirjakaupoissa:

NADESCHDA.

YHDEKSÄN LAULUA.

Suomentanut K. Kiljander. Uusi korjattu painos.
Hinta 2 markkaa.

SALAMININ KUNINKAAT.

MURHENÄYTELMÄ 5:ssä NÄYTÖKSESSÄ.

Suomentanut K. Kiljander. 3 m. 50 p:ää.

EN VOI.

PERHEKUVAUS KAHDessa NÄYTÖKSESSÄ.

Suomentanut Tuokko. 2 markkaa.

HAFFA.

KOLMI-LAULUINEN RUNOELMA.

Suomentanut P. Cajander. 1 m. 50 p:ää.

JOULU-ILTA.

KOLMI-LAULUINEN RUNOELMA.

Suomentanut P. Cajander. 1 m. 50 p:ää.

FJALAR KUNINGAS.

RUNOELMA.

Suomentanut K. Kiljander. 1 m. 50 p:ää.

HIRVENHIIHTÄJÄT.

YHDEKSÄN LAULUA.

Suomensi Arvid Genetz. 3 markkaa.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran palkitsema käännös.